

Praktische spiritualiteit

boven de materie, in de maatschappij

 International
Study-centre for
Independent
Search for truth

Eerder in deze reeks verschenen:

1. Er is geen weg naar vrede, vrede is de weg (1999)
2. Spirituele impulsen voor wereldvrede.
Op weg naar een Wereldraad van Wijzen (2000)
3. De cyclus van Leven en Dood (2001)
4. Het doel heiligt de middelen nooit.
Een vredelievend antwoord op terreur (2002)
5. Innerlijke Opvoeding en Zelfontplooiing in het licht van Reïncarnatie (2003)
6. De Levende Kosmos (2004)
7. Vrijheid en Ethiek in het licht van Reïncarnatie (2005)
8. De Levende Aarde — Gaia voorbij (2006)
9. Reïncarnatie — Mystiek én Maatschappelijk (2007)
10. De esoterische achtergrond van de grote religies (2008)
11. Ken je verleden, sta in het NU, bepaal je toekomst (2009)
12. Maak de Theosofie tot een levende Kracht in uw Leven (2010, 3 delen)
13. Karma: de sleutel om je levenslot in eigen hand te nemen (2011)
14. De groei van mens en mensheid (2012)

Praktische spiritualiteit

boven de materie

in de maatschappij

25 en 26 mei 2013, Den Haag

Inhoud

Inleiding		3
Dag 1	Verwondering ... daar moet méér achter zitten!	5
	<i>Marijn Gijsbers</i>	
	De mens, een spirituele ontdekker	11
	<i>Barend Voorham</i>	
	Denken als Socrates – herkennen van spiritualiteit	17
	<i>Erwin Bomas</i>	
	Meer licht op spiritualiteit	24
	<i>Herman C. Vermeulen</i>	
	Hoe beïnvloedt spiritualiteit of mededogen ons leven?	
	Visies op spiritualiteit	33
	<i>Inge Knobloch</i>	
	In welk deel van ons drukt spiritualiteit zich uit?	35
	<i>Ralph Kammer</i>	
	Wat is de volgende stap?	38
	De inspirerende leer van de hiërarchieën	
	<i>Claudia Bernard</i>	
	Praktische spiritualiteit	42
	<i>Sieglinde Plocki</i>	
Dag 2	Op weg – is mededogen een keuze?	47
	<i>Linda van Noord</i>	
	Ontwikkelen van spiritualiteit voor een harmonieuze maatschappij	53
	<i>Jos Peeters</i>	
	Geen inwijding zonder beproeving	59
	<i>Bianca Peeters</i>	
	De spirituele maatschappij ... een kwestie van doen	65
	<i>Herman C. Vermeulen</i>	
Thema I.S.I.S. Symposium 2014		72

Inleiding I.S.I.S. Symposium 2013

Praktische spiritualiteit

boven de materie en in de maatschappij

Spiritualiteit is ‘hot’. Je kunt vele cursussen spirituele ontwikkeling volgen en de boekhandels hebben een ruime keus aan boeken. Maar hoe vind je in al dat aanbod, je weg? Kun je *zelf* spiritueel groeien of moet je juist vertrouwen op anderen?

Bovenal is de vraag *waarom* je spiritueel zou moeten leven. Is spiritualiteit zo ‘zweverig’ dat je er in de praktijk niet veel aan hebt of is spiritueel leven de oplossing voor alle problemen van deze tijd?

Wat is spiritualiteit?

Niet alles wat we niet kunnen zien, horen of aanraken is spiritueel. Maar waar houdt dan het stoffelijke op en waar begint het spirituele? Hoe maken we een onderscheid tussen onpraktische zweverigheid en heldere praktische spiritualiteit?

Er is een duidelijke toetssteen om ware van valse spiritualiteit te onderscheiden. Spiritualiteit wil vooral zeggen dat je een *andere visie* op het leven ontwikkelt. De verschijnselen zijn niet meer dingen die op zichzelf bestaan, maar afspiegelingen van bewustzijn, dat zich eraan onttrekt en toch de bron is van die verschijnselen.

Een spiritueel mens ziet de verschijnselen om zich heen als illusies, en tegelijk weet hij dat achter of in die verschijnselen het spirituele en duurzame licht schijnt.

Opbouw van het verslag

De bijdragen aan dit symposium volgen een kringloop die iedereen die spiritueel groeit, herkent en steeds opnieuw doormaakt. Spirituele groei verloopt volgens de cyclus: verwondering – filosofie – discipline – Mysteriën – en dat steeds opnieuw: verwondering ...

Als lezer ben je in staat om deze cyclus van spirituele groei zelf te onderzoeken en zelfstandig antwoorden op je (levens)vragen te vinden.

Doel van het symposium

Dit verslag is bedoeld voor allen die weten – of althans een vermoeden hebben – dat er meer is dan alleen de stoffelijke wereld en die bereid zijn zonder dogma’s of vooropgezette meningen te onderzoeken hoe je het spirituele kunt herkennen en ontplooiën. Kortom, voor allen die hun dromen – hun idealen – willen vertalen naar de praktijk van alledag.

Doorgeven van je kennis

Als je spiritualiteit in jezelf ontdekt, wekt en toepast, ben je een voorbeeld en een inspiratiebron voor anderen. Je treedt dan in de voetsporen van de Leraren en Wijzen uit de geschiedenis van de mensheid.

Naarmate je meer leeft vanuit je spirituele kern, zie je dat dit licht in elk wezen hetzelfde is. Wezens verschillen slechts van elkaar in de mate waarin ze dat innerlijke licht ook laten schijnen. Het besef dat ieder wezen in hetzelfde Leven geworteld is, versterkt het

befesf dat er een onlosmakelijke band met al het leven is. Door je daarvan bewust te worden ontstaat mededogen. Leven vanuit je innerlijke, spirituele kern is daarom leven voor je medemensen. Je leeft in de wereld, maar bent er niet van. Je staat *boven* de materie, maar werkt uit mededogen *in* de maatschappij. Wat kan er praktischer zijn dan dat?

In deze publicatie zijn de presentaties opgenomen die gedurende het tweedaagse symposium zijn gegeven. Er werden ook twee workshops gegeven waarin de deelnemers aan het symposium samen de geboden ideeën verder onderzochten. Herman C. Vermeulen heeft in zijn lezingen die steeds volgden op de workshops, de resultaten uit de workshops besproken.

De Universele Wijsheid of Theosofia

De kerngedachte van de Theosofia vinden we in alle wereldreligies en filosofieën: niets staat los van elkaar, alles leeft en vormt samen één grote organische eenheid. De belangrijkste principes van de Theosofia zijn:

- De eenheid van leven.
- Alle wezens groeien in cycli: reïncarnatie.
- Zo boven, zo beneden: alle wezens zijn in de kern gelijk aan de Universele Bron waaruit ze voortvloeien. Daarom zijn alle wezens fundamenteel gelijkwaardig.

Stichting I.S.I.S.

Stichting I.S.I.S. is het internationaal werkorgaan van The Theosophical Society Point Loma – Blavatskyhouse The Hague. De stichting wil mensen die antwoorden zoeken op levensvragen en met een open geest en kritische blik kennis willen opbouwen, ondersteunen in hun zoektocht. Met dat doel organiseert Stichting I.S.I.S. lezingen, cursussen en symposia.

Op onze symposia is er sinds enkele jaren Engelstalige ondersteuning voor de Nederlandstalige lezingen. Dit geeft buitenlanders de mogelijkheid actief deel te nemen aan deze symposia.

Video

Het symposium is ook op video vastgelegd. Die kunt u op onze speciale website www.stichtingisis.org/symposium/video-opnames-2013/ bekijken. U kunt de video-opnamen daar ook bestellen.

Reacties

Heeft u naar aanleiding van dit symposium vragen of ideeën? Zendt u ze dan naar Stichting I.S.I.S. per e-mail naar info@stichtingisis.org. U kunt ook schrijven: het adres is De Ruyterstraat 72-74, 2518 AV Den Haag.

Verwondering ... daar moet méér achter zitten!

Het is het jaar 1884. Een kleine jongen, vier of vijf jaar oud, ligt ziek in bed. Zijn vader schenkt hem een kompas en de jongen is al snel vergeten dat hij ziek is. Het feit dat de magnetische naald beweegt als door een onzichtbaar krachtenveld, in plaats van de hem meer vertrouwde mechanische methode van beweging of contact, produceert een gevoel van verwondering dat hem de rest van zijn leven bij zal blijven en motiveren. Later zal hij vaak op deze ervaring terugkomen die zo richtinggevend zou zijn voor de rest van zijn leven: ‘er moest iets diep verborgen liggen achter de uiterlijke kant van dingen’.

Hij groeit op, geboeid door de grote wetenschappers en filosofen van zijn tijd. Hij leert vioolspelen en wordt een groot liefhebber van Mozart, in wiens muziek hij iets van de harmonie van het universum meent te herkennen. Als hij worstelt met moeilijke problemen komen de antwoorden vaak als hij in de keuken urenlang op zijn viool aan het spelen is.

Hij krijgt een hartgrondige hekel aan de Duitse scholen waar hij in een zeer autoritaire omgeving wordt gedrid om feiten uit zijn hoofd te leren, maar in het Zwitserse Arau komt hij terecht op een opleidingsinstituut waar de leerlingen worden gestimuleerd om zelfstandig te denken en hun eigen conclusies te trekken. Zelfstandige observatie, het gebruik van de intuïtie, conceptueel denken en het gebruik van het visuele voorstellingsvermogen zijn vaste stappen in het lesprogramma. Hij bloeit er volledig op.

Op zestienjarige leeftijd probeert hij zich voor te stellen hoe het zou zijn als je zo hard zou kunnen rennen dat je een lichtgolf bij zou kunnen houden: ‘de golfbeweging zou dan volledig onafhankelijk van tijd kunnen zijn ... maar zoiets is natuurlijk onmogelijk’.

Tien jaar later schokt hij de wetenschappelijke wereld door de publicatie van een stuk dat niet alleen – geheel tegen alle tradities in – geen enkele referentie naar de gevestigde orde bevat, maar deze ook nog eens volledig op zijn kop zet. De relativiteitstheorie is geboren. Zijn naam: Albert Einstein. Zijn motto: ‘verbeeldingskracht is belangrijker dan kennis’.

Wat is verwondering?

In meer dan één opzicht een bijzondere man, maar meer dan wat dan ook vooral in zijn houding:

Er zijn slechts twee manieren om je leven te leven: doen alsof niets een wonder is, en doen alsof alles een wonder is. Ik geloof in de laatste manier.⁽¹⁾

In een brief aan een vriend schreef hij:

Mensen zoals jij en ik worden nooit oud. Wij stoppen nooit met als nieuwsgierige kinderen het grote mysterie te aanschouwen waarin we zijn geboren.⁽²⁾

Dat noemen we ‘verwondering’. Er doet zich iets voor dat we niet begrijpen, maar waarvan we ergens aan

voelen dat er een nog onontdekte waarheid achter moet zitten. Verwondering is: *De toestand van zweven tussen weten en niet weten. Verwondering opent de deur naar inzicht.*

Als je die deur opent en je treedt binnen, zul je nooit meer dezelfde zijn, want je opent jezelf voor nieuwe inzichten, voor groei.

Verwondering is niet hetzelfde als verbazing, want verbazing raakt slechts ons hoofd. Verwondering raakt ons hart, appelleert aan onze intuïtie: daar moet méér achter zitten. Wáár moet meer achter zitten? Achter de wereld van de vormen en verschijnselen, zoals Einstein op zeer jonge leeftijd al in de gaten had. Zijn er dan krachten werkzaam achter de verschijnselen waarvan we weten of kunnen weten dat ze ook echt bestaan? Jazeker, denk bijvoorbeeld aan elektriciteit, röntgenstralen, radioactiviteit. Krachten die wij niet direct met onze zintuigen waar kunnen nemen, maar waarvan we inmiddels wel afdoende hebben bewezen dat ze bestaan.

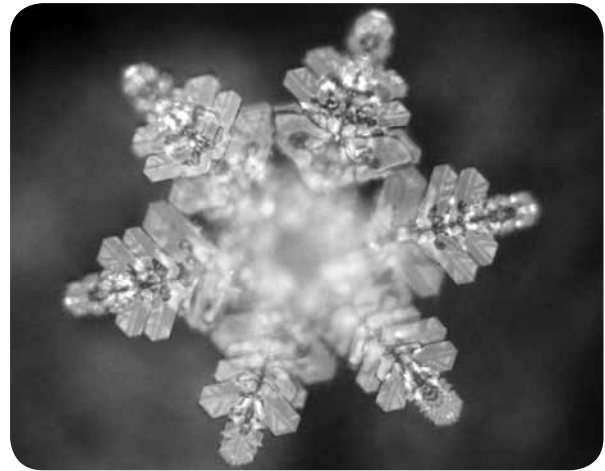
Wat of wie verwondert zich?

Wat of wie verwondert zich dan eigenlijk? Is dat uw lichaam? Bent u dus uw lichaam? Of heeft u een lichaam? En bent u het bewustzijn achter dat lichaam, de bestuurder als het ware? Als we ervan uitgaan dat we ons lichaam zijn, staan we meteen voor een raadsel: onze zintuigen hebben immers een beperkt waarnemingsvermogen, dus waar komt dan die verwondering vandaan?

Als we er daarentegen van uitgaan dat we de kracht erachter zijn, wordt het veel aannemelijker dat we een intuïtie kunnen hebben voor een diepere waarheid achter datgene dat we met onze fysieke zintuigen waarnemen. De verwondering komt dus uit onszelf. Zoals we in de volgende lezingen zullen zien, uit de hogere delen van ons bewustzijn.

Velen hebben zich verwonderd over de bijzondere foto's die Masaru Emoto publiceerde van water- en ijskristallen, waarvan de moleculen geheel verschillende patronen lieten zien onder de invloed van onder andere bepaalde gedachten en muziek.

Een bepaalde sceptische groep wetenschappers verklaarde over dit fenomeen dat het grote onzin is, gezien het feit dat water geen zintuigen heeft ... Als we daarentegen onze verwondering de ruimte geven en

bereid zijn in overweging te nemen dat er een kracht achter de manifestatie werkzaam zou kunnen zijn, kunnen we wél een verklaring vinden voor het gedrag van de moleculen.

Hypothese: er is een kracht werkzaam achter de verschijnselen

Gedurende dit symposium willen we dan ook de volgende hypothese aan u voorleggen:

Er is een kracht werkzaam achter de verschijnselen. Deze kracht noemen we bewustzijn. Alles wat leeft is bewustzijn en heeft de mogelijkheid zich te uiten en ervaringen op te doen via een voertuig, een lichaam.

Als u hierover nadenkt, zou u zich vervolgens af kunnen vragen waar die kracht dan vandaan komt. Zou het zo kunnen zijn dat die kracht slechts een vonk is van een nog veel groter vuur? Is er dan überhaupt iets te bedenken dat een einde, een grens aan de potentiële reikwijdte van dat bewustzijn geeft? Zou het zo kunnen zijn dat alle leven in zijn meest pure essentie grenzenloos is? Dat er zo iets is als grenzenloos leven, grenzenloze ruimte, grenzenloze duur, zonder begin en zonder einde?

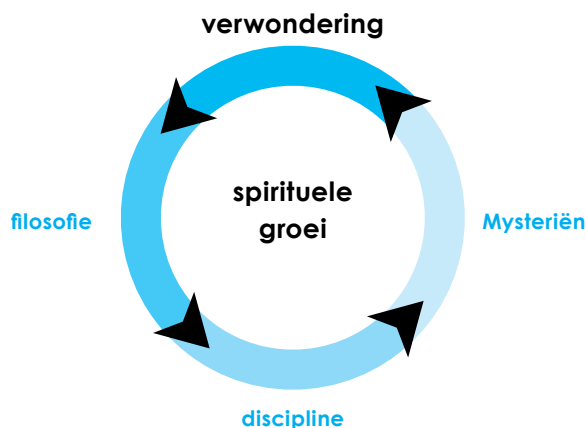
Wat gebeurt er als we een beroep doen op ons voorstellingsvermogen om ons hier een beeld van te vormen? Dan beginnen we ons te realiseren dat de mogelijkheden van het voertuig, het lichaam weliswaar begrensd zijn, maar dat wat wij in essentie zijn (bewustzijn) dus oneindige groeimogelijkheden heeft. We gaan inzien dat we ons in principe *altijd* kunnen blijven verwonderen. We gaan dan ook begrijpen dat die grenzenloosheid op zichzelf onze grootste bron van verwondering is.

Aan het eind van dit symposium, na de laatste lezing, kunt u nogmaals naar deze hypothese kijken en zelf besluiten of u uw onderzoek naar en met deze hypothese voort wilt zetten.

Een en ander impliceert uiteraard dat we u uit willen nodigen om gedurende deze twee dagen niets zomaar aan te nemen of naast u neer te leggen, maar zo veel mogelijk te pogen verwondering toe te laten, uw verbeeldingskracht in te zetten en zelf te onderzoeken wat er waar is, wat niet en wat de moeite waard is om verder te verkennen. Het is immers de basis van wat we in de loop van dit symposium uit zullen werken als spirituele groei.

Verwondering en verbeeldingskracht

Als we geen wijsheid *begeren*, met andere woorden, niet in een toestand van verwondering zijn, dan kunnen we nooit tot een filosofie komen. Die filosofische basis hebben we nodig om discipline op te bouwen en, zoals het aloude axioma luidt gaat discipline aan de mysteriën vooraf. Deze cyclus is de rode draad voor dit symposium, waarbij we ons vandaag vooral zullen

concentreren op de verwondering en de filosofie en morgen meer op de discipline en de mysteriën, zoals u ongetwijfeld in het programma al was opgevallen. Herkent u dat eigenlijk, die toestand van bewustzijn, die we verwondering noemen?

Kinderen verwonderen zich van nature. Een kind kijkt naar een hemel vol sterren en vraagt: “Hoe kan het toch dat de sterren niet uit de hemel vallen?”

Slechts enkele volwassenen verwonderen zich nog steeds: ‘zoveel sterren, is het niet heel onwaarschijnlijk dat wij het enige ‘leven’ in dit universum zijn?’ Ze van-

gen als het ware een glimp op van de grenzenloosheid. Dat wij ons over verschillende dingen verwonderen is overigens niet zo vreemd als we ervan uitgaan dat het bewustzijn, dat we in essentie zijn, net zoals het lichaam bijvoorbeeld, in verschillende stadia van ontwikkeling kan verkeren.

Sugata Mitra, een onderwijs-onderzoeker die gedreven wordt door het ideaal om alle kinderen kwalitatief goed onderwijs te kunnen bieden, deed een beroemd en, in zijn eigen woorden, ‘absurd’ experiment. Hij plaatste op het platteland in Zuid-India een computer met software over biochemie op universitair niveau in een muur nabij een school. Vervolgens vertelde hij een paar nieuwsgierige kinderen in de lokale taal, het Tamil, dat er heel interessante en belangrijke dingen opstonden, maar dat ze wel in het Engels waren en dat hij ze ook niet begreep. Wat trof hij aan toen hij na een paar maanden terugkwam? Twaalfjarigen hadden zichzelf niet alleen Engels geleerd maar hadden zelfs al een beeld opgebouwd van leerstof die eigenlijk bestemd was voor jongeren tien jaar ouder dan zij. Zo begrepen ze het concept van DNA en dat neuronen met elkaar communiceren.

We vinden Einstein vaak uniek, niet alleen omdat hij zich bleef verwonderen, maar vooral ook vanwege zijn geweldige voorstellingsvermogen. De experimenten waarmee hij zijn theorieën opbouwde vonden allemaal in zijn hoofd plaats. Kennelijk is dat niet uniek voor Einstein maar beschikken we als kinderen allemaal over het enorme potentieel van verbeeldingskracht.

Waar verwonderen kinderen zich zoal over?

Waar verwonderde u zich als kind over?

Wanneer heeft u zich voor het laatst verwonderd? Wat was de aanleiding? Wat gebeurde er met u?

De uitdaging

We raken even onze houvast kwijt. We worden ons even bewust van iets groters dan wat we reeds meenden te kennen. Onze eerste reactie is er vaak een van, soms heel korte, verwarring. We ervaren een soort kortsluiting in onze bovenkamer. Onze persoonlijkheid probeert de grip op de werkelijkheid zoals we die dachten te kennen weer te herstellen, in haar behoefte aan houvast. De deur naar een grotere waarheid stond als het ware heel even op een kiertje, maar we smijten hem vaak direct weer dicht omdat onze persoonlijk-

heid deze ‘zwevende toestand tussen weten en niet weten’ als onaangenaam ervaart.

Zo kunnen we weten dat wanneer we onszelf ‘ja, maar ...’ horen zeggen, we ons aan het ingraven zijn om onze ingenomen stelling te verdedigen. We staan dan niet meer open voor iets anders dan wat we al denken te weten. De Nederlandse kunstenaar en innovator Daan Roosegaarde bedacht daarom voor elke omgeving waar het belangrijk is open te staan voor ideeën een stoel die een stroomscheut geeft op het moment dat degene die erop zit de woorden ‘ja, maar’ uit. Om u te helpen in uw onderzoek naar praktische spiritualiteit hebben we in deze zaal driehonderd van die stoelen neer laten zetten ... ;-)

Onze eerste uitdaging is dus om het lef te hebben om op onderzoek uit te gaan, in het besef dat we iets zullen leren, nog niet wetend wat.

De volgende uitdaging doet zich voor wanneer we *denken* het antwoord op onze vraag te hebben gevonden. Als het goed voelt of in tachtig procent van de observaties lijkt te kloppen nemen we al snel aan dat het klopt. De nieuw gevonden waarheid kristalliseert dan als het ware en neemt de plaats in van de oude. Zo zijn er naast vele grote wetenschappers die ons door hun onderzoekende houding nieuwe inzichten hebben geboden, helaas ook wetenschappers die zich hebben verschanst in ivoren torens. Een theorie die verklaart waarom zwanen sneeuw wit zijn is prachtig, maar op het moment dat we erachter komen dat een op de duizend zwanen zwart is en de theorie dit niet kan verklaren, is men toch vaak geneigd de oude theorie halsstarrig vast te houden, in plaats van op onderzoek te gaan naar een meeromvattende verklaring dan de oude.

Louis Pasteur kennen we nog steeds omdat hij publiceerde over ziekten als externe organismen die ons van buiten het lichaam aanvallen en dat we ons daartegen moeten beschermen. Zijn tijdgenoot en tegenhanger Béchamp is veel minder bekend. Waar Pasteur uitging van afgescheiden entiteiten, ging Béchamp intuïtief uit van grenzenloosheid. Waar geen grenzen zijn, moet logischerwijs sprake zijn van de onderlinge verbondenheid. Béchamp toonde met onderzoek aan dat de externe organismen waar Pasteur het over had, juist de bouwstenen zijn van het leven en dat een ziekte eerder een interne disbalans is dan een externe aanval.

Naar verluidt kwam Pasteur op zijn sterfbed alsnog tot inkeer en gaf hij uiteindelijk Béchamp gelijk. Zijn gedachtegoed was echter al zo wijd verspreid dat het zelfs vandaag de dag nog een belangrijke rol speelt in de manier waarop de westerse medische wetenschap naar het begrip ziekte kijkt.

Verwonderd blijven

Hoe kunnen we nu bij onszelf stimuleren dat we zo veel mogelijk in die staat van verwondering kunnen komen, waardoor we ons steeds weer van een grotere waarheid bewust kunnen worden, en aldus kunnen groeien?

Laten we dat proberen te illustreren aan de hand van een voorbeeld. Ian Stevenson ziet als jonge arts bij patiënten met schijnbaar overeenkomstige achtergronden toch voortdurend verschillende ziektepatronen zich ontwikkelen. Hij komt tot de conclusie dat de twee heersende opvattingen, die van erfelijkheid en het freudiaanse gedachtegoed dat ervan uitgaat dat de ontwikkeling van de persoonlijkheid wordt gevormd in de eerste levensjaren, niet afdoende verklaren waarom de personen die hij ontmoet bepaalde fobieën en ziekten ontwikkelen. Hij besluit daarom zelf te gaan onderzoeken of er nog een derde mogelijkheid is. In de loop van zijn onderzoek begint hij te vermoeden dat er op de een of andere manier ‘overdracht’ van geheugen of persoonlijkheid plaats kan vinden. Als hem vervolgens verhalen ter ore komen van zeer jonge kinderen die menen zich een vorig leven te kunnen herinneren doet hij iets bijzonders. In plaats van te zeggen ‘het kan niet volgens wat ik weet, en ik heb ervoor doorgeleerd, dus het is onzin’, stapt hij in het vliegtuig en besluit op onderzoek uit te gaan. De volgende veertig jaar vliegt hij de hele wereld over en onderzoekt op wetenschappelijke wijze meer dan drieduizend gevallen waarbij reïncarnatie gesuggereerd wordt. Er zitten veel gevallen bij waar meerdere verklaringen mogelijk zijn voor de verhalen, maar hij ontdekt ook ‘zwarte zwanen’.

Wat bijzonder is aan Stevenson is niet alleen de enorme inspanning die hij heeft geleverd om zulk baanbrekend onderzoek te doen, waarbij hij op zijn best door zijn vakgenoten werd genegeerd, maar vooral ook dat hij in staat was om voortdurend zijn denkkaders open te houden voor nieuwe mogelijkheden. Hij ging er dan

ook nooit vanuit dat hij het definitieve antwoord gevonden had, maar dat reïncarnatie slechts de best mogelijke verklaring was die hij tot dan toe had gevonden. Zijn conclusies bleven, als het ware, vloeibaar. Toen hem een paar jaar voor hij overleed, hij was toen al in de tachtig, werd gevraagd of al zijn werk niet een grote mislukking was omdat hij de wereld niet had kunnen overtuigen van het bestaan van reïncarnatie, zei hij dat het zijn hoop was dat zijn onderzoek ertoe zou leiden dat op een dag de gevestigde wetenschap de *mogelijkheid van reïncarnatie*, verder zou gaan onderzoeken. Zijn ideaal en zijn voorstellingsvermogen reikten verder dan de duur van zijn eigen leven.

Pim van Lommel, de Nederlandse cardioloog, trad in zijn voetsporen met zijn eigen onderzoek naar de mogelijkheid van het bestaan van bewustzijn als sturende kracht achter het lichaam als verklaring voor zaken die hem verwonderden, en publiceerde deze in zijn boek *Eindeloos Bewustzijn*. Ook hij sprak de wens uit dat zijn hypothese niet aanvaard, maar serieus onderzocht zou worden.

Het is dus mogelijk om die staat van verwondering te stimuleren zodat die zich veelvuldig voordoet. Het vraagt van ons een houding waarin we onze vooroordelen laten varen en ergens instappen vanuit het uitgangspunt dat we niets weten. In het Zenbuddhisme noemt men dat heel toepasselijk 'beginner's mind'.

Ga zitten, als een klein kind, in het aanzien van een werkelijkheid, wees bereid elk vooroordeel op te geven, volg nederig naar welke afgrond de natuur ons ook moge leiden, of je zult niets leren.⁽³⁾

Bent u ook in staat om uw vooroordelen los te laten en een open houding aan te nemen en te houden?

In de natuur komen we volop redenen tot verwondering tegen, zoals een bekend filmpje op You Tube laat zien. Daar worden voorbeelden van orde volgens een wiskundig patroon getoond; eerst de zogenaamde Fibonacci-reeks van getallen en vervolgens de gulden snede of het getal 'phi'. De regelmatige opbouw van een romanescobloemkool, van een zonnebloem en van het patroon van de vleugels van een libel zijn allemaal daarop gebaseerd.

Vraagt u zich ook af: 'hoe kan dat nou?' En bent u ook bereid die vraag te onderzoeken?

Verwondering vertrekpunt voor spirituele groei

Als verwondering het vertrekpunt is van waaruit we tot een hogere waarheid kunnen komen, is het ook het logische vertrekpunt voor spirituele groei.

Prins Siddharta groeide op in een zeer beschermde omgeving. Toen hij eindelijk het paleis verliet en voor het eerst geconfronteerd werd met ziekte en dood, verwonderde hij zich. Hij vroeg zich af of de macht van Brahmâ hier faalde en zo ja, of Brahmâ dan wel een God is? Kort daarna verliet hij voorgoed het paleis om te ontdekken of er een weg is om een einde te maken aan het lijden.

We vatten samen:

- Verwondering is de toestand van zweven tussen weten en niet weten.
- Verwondering opent de deur naar inzicht.
- We kunnen verwondering zelf stimuleren door het loslaten van vooroordelen en het aannemen van een 'beginner's mind'.
- Verwondering is het vertrekpunt voor spirituele groei.
- Groei van bewustzijn is in principe onbegrensd. We kunnen ons dus altijd blijven verwonderen.

Zoals we in de diverse voorbeelden hebben kunnen zien, begint elk zelfstandig onderzoek naar een grotere waarheid bij verwondering. Waar verwondert u zich over? Wat zou u gedurende dit symposium zelf nader willen onderzoeken? We gaan in het verdere verloop van dit symposium samen op zoek naar antwoorden. Vanmiddag in het 'spirituele practicum' en in de workshop morgen krijgt u de gelegenheid om zelf onderzoek te doen.

Morgen om 17.00 uur is dit symposium alweer afgelopen. Stop echter nooit met u te verwonderen, vragen te stellen en een beroep te doen op uw voorstellingsvermogen. Als we uitgaan van grenzenloosheid is er immers altijd een hogere waarheid te ontdekken. Stel het weten dus eindeloos uit! In de woorden van Gottfried de Purucker:

U moet altijd bedenken dat hetgeen u denkt begrepen te hebben slechts de ingang is tot een kamer van kennis waarin u door heldere ramen naar buiten kunt kijken naar nóg ruimere vergezichten van verwondering; en dat die kamer van kennis deuren heeft, een ingang en een

uitgang waardoor u nóg wonderbaarlijker woonplaatsen kunt binnengaan.⁽⁴⁾

In de volgende lezing zal Barend Voorham het volgende met u gaan bespreken:

Wat in u verwondert zich?

Hoe kunnen we antwoorden vinden op onze vragen?

Hoe weten we of die antwoorden waar zijn?

Referenties

1. R.E. Hinshaw, *Living with Nature's Extremes: The life of Gilbert Fowler White*. Johnson Books, Boulder 2006, blz. 62.
2. In een brief aan Otto Juliusburger, 29 september 1942.
3. Citaat van T.H. Huxley, in een brief aan Charles Kingsley (23 september 1860).
4. G. de Purucker, *Esoterisch Onderricht in de Oosterse School*. Twee delen, Stichting I.S.I.S., Den Haag 1987, deel 2, blz. 1222.

De mens, een spirituele ontdekker

Verkeert u nog in een staat van verwondering? Of bent u al op zoek naar antwoorden? Bent u al aan het filosoferen? Want het zoeken naar antwoorden op levensvragen – antwoord zoeken op de vraag naar het waarom der dingen – behoort tot het terrein van de filosofie. Want werkelijke verwondering leidt altijd tot filosofie.

Filosofie – het Griekse *philo-sophia* – betekent het liefhebben van wijsheid. De verwondering roept namelijk een drang op tot het leren kennen van waarheid, van wijsheid. Het zijn niet de wijzen zelf die filosoferen. Zij zijn al wijs. Het zijn evenmin de onwetenden die dat doen. Zij gaan voorbij aan de staat van verwondering door te zeggen: “Je kan het toch nooit weten.” Filosofen zijn degenen die vanuit hun verwondering een onstuitbare drang voelen antwoorden te zoeken op levensvragen, die de mysteriën van het leven willen ontraadselen. Zij zoeken naar de spirituele achtergrond van de verschijnselen.

Maar misschien bent u noch in een staat van verwondering, noch aan het filosoferen. Er zijn zoveel toestanden van bewustzijn waarin je kunt verkeren. Misschien slaapt u wel? In dat laatste geval zal deze spirituele ontdekkingsstocht aan u voorbijgaan, maar als u wakker bent en als u die staat van verwondering vasthoudt, dan zal die ontdekkingsstocht – het filosoferen – nooit ophouden.

Daarom kunnen we het uitgangspunt dat Marijn u in de eerste lezing vragenderwijs voorhield, niet vaak genoeg onder uw aandacht brengen: grenzenloosheid. Naar het grote toe, naar het kleine toe, naar binnen, naar buiten: er is niets dan grenzenloosheid. Alles behoort tot, ja, *is* dat grenzenloze. Slechts een oppervlakkige overpeinzing van deze gedachte brengt u al in die toestand van verwondering.

Toestanden van bewustzijn

Houdt u die toestand van verwondering vast, zeker ook ten aanzien van de verschillende toestanden van bewustzijn, waarin we allen kunnen verkeren, en die dus, uitgaande van het grenzenloze, schier eindeloos moeten zijn.

Dat een mens in verschillende bewustzijnstoestanden kan verkeren, heeft u allen ongetwijfeld ervaren. Een emotionele bui is heel iets anders dan een intellectuele houding bij het zoeken naar een oplossing voor een vraagstuk. Of wanneer je vol idealisme je inzet voor een betere wereld, verkeer je in een andere toestand dan wanneer je je zorgen maakt om je uiterlijk.

Aan zaken die zo voor de hand liggen, gaan we vaak te gemakkelijk voorbij, omdat we vaak niet geneigd zijn vanuit verwondering naar de dingen te kijken. De samengesteldheid van ons bewustzijn is zo'n geval. Iedereen weet dat er in de mens verschillende krachten, potenties, vermogens zitten, maar slechts weinigen staan er wat langer bij stil en trekken er conclusies uit.

De mens is een samengesteld wezen. Hij heeft — of misschien kunnen we beter zeggen: hij *is* een aantal aspecten. Er zijn verschillende ‘ikken’ in ons. Soms zijn we die ‘ik’ en soms een andere.

Welnu, die toestand van verwondering is één van de mogelijkheden die in ons bewustzijn zitten. Het is een staat van bewustzijn, die als het ware boven of buiten ons dagelijks bewustzijn staat. In ons dagelijks bewustzijn verkeren we als we vanuit onze persoonlijkheid de dingen doen. We stellen onszelf centraal. We menen dat we meneer Jansen of mevrouw Pieterse zijn. Niets meer. We leven voor onze eigen, persoonlijke belangen. Maar iedereen die iets beter naar zichzelf durft te kijken, ontdekt dat er méér is dan de persoon die we in het dagelijkse leven zijn. In ons zitten idealen, inzicht, begrip, iets wat veel groter en duurzamer is dan waar we in de drukte van alledag mee bezig zijn. Zelfs bij kinderen is deze tweevoudigheid in hun natuur bekend. Al op zeer jonge leeftijd weet een kind dat er een ‘stoute’ en ‘lieve’ Jantje is; een Jantje dat al zijn speelgoed voor zichzelf opeist en een Jantje dat het deelt met zijn vriendjes.

We kunnen dus ons bewustzijn verdelen in twee aspecten, die we het lager zelf en het Hoger Zelf kunnen noemen.

lager zelf	Hoger Zelf
Beperkt	Universeel
Afgescheiden	Beseft
	verbondenheid
Voorbijgaand	Duurzamer
Illusoir	Werkelijker
Persoonlijk	Bovenpersoonlijk

Lager en Hoger Zelf

Het lager zelf is het bewustzijn, dat de meesten van ons meestal zijn. Het is beperkt, terwijl het Hoger Zelf universeel is.

Met beperkt bedoelen we, dat het lager zelf nooit verder kijkt dan de persoonlijke neus lang is. Het voelt zich afgescheiden van anderen. Het lager zelf ziet zichzelf als losstaand van de anderen. Het spreekt van mijn werk, mijn auto, mijn huis, mijn land, mijn geluk, terwijl het Hoger Zelf – universeel als het is – de verbondenheid met al het overige leven beseft. Het Hoger Zelf kent

geen afgescheidenheid, maar doorziet het feit dat het Leven in alles in principe hetzelfde is.

De wensen en verlangens van het lager zelf zijn ook voorbijgaand. Het lijkt wel alsof er niets duurzaam is. Alles gaat voorbij. De kwaliteiten van het Hoger Zelf daarentegen zijn duurzamer. Let op: dat is niet absoluut onveranderlijk. Maar als je ergens inzicht in hebt gekregen, blijf je dat inzicht houden. Het kan wel groeien, intenser, dieper worden. In de grenzenloosheid zijn geen eindpunten. Dus ook het Hoger Zelf is niet het absolute eindpunt.

Het lager zelf houdt zich op in een wereld van illusies. En daarmee bedoelen we niet, dat die wereld niet bestaat, maar dat die bestaat als gevolg van wat anders, iets wat erachter zit en veel werkelijker is. Dat is ook precies de verhouding tussen het persoonlijke en het bovenpersoonlijke. Onder dat woord ‘persoonlijkheid’ verstaan we dan ook iets anders dan er in de samenleving onder verstaan wordt. Daar is persoonlijkheid iets positiefs. Wij gebruiken het woord in de oorspronkelijke betekenis van ‘masker’. Het Latijnse *personare* betekent ‘doorheen klinken’. Er is dus iets wat gebruikmaakt van die persoonlijkheid, iets wat er doorklinkt. Vandaar ook masker. De acteurs in de oudheid gebruikten een masker, zodat het publiek kon zien welke rol ze speelden.

Het is het Hoger Zelf dat achter de persoonlijkheid werkt. Want het lager zelf staat niet los van het Hoger Zelf; de een is ook niet slecht en de ander goed. Het lager zelf is als het voertuig, het instrument, dat de ware mens gebruikt; het is het masker dat de Acteur – ofwel het Hoger Zelf – opzet, om hier ervaringen te kunnen opdoen.

Persoonlijkheid	
personare	= doorheen klinken
persona	= masker
Hoger Zelf	
persoonlijkheid	= acteur
	= rol

Kijk, als je je geheel en al met het lager zelf verbindt, dan leef je alleen voor je eigen kleine wereld. Een ouder bijvoorbeeld, zou dan alleen van zijn eigen kin-

deren houden, terwijl de kinderen van anderen hem onverschillig laten. We weten ook dat zulke dingen ook werkelijk gebeurden. Hoeveel wrede dictators, of grootgrondbezitters, buiten anderen, onder wie kinderen, vreselijk uit, terwijl ze óók liefhebbende vaders waren. Dit zijn natuurlijk extreme gevallen, maar we menen dat als u goed naar uzelf kijkt, u dit universele aspect en dat beperkende aspect in u kunt ontdekken.

Spiritualiteit

Soms kan iemand, levend in dat lager zelf, plotseling in die staat van verwondering komen. Wat gebeurt er dan? In feite is hier sprake van de eerste glimp die door de persoonlijke mens wordt opgevangen van het Hoger Zelf. Het is de blik die ineens verruimd wordt, je tilt jezelf uit boven wat je doorgaans aan bewustzijn laat zien, en verwondert je. Het is dat nog vage vergezicht dat we de eerste aanblik van spiritueel bewustzijn kunnen noemen. Spiritualiteit is je vereenzelvigen met het Hoger Zelf, leven in het Hoger Zelf. Maar ziet u dit niet als iets absoluuts. Kijk, het Hoger Zelf is dat deel van de mens dat leeft in het besef van verbondenheid. Maar dat is een relatief begrip. Hoe groter je bewustzijnsbereik is, des te intenser je besef van verbondenheid. Maar dat wil niet zeggen dat iemand die een wat minder grote visie op het leven heeft, binnen zijn blikveld ook niet van verbondenheid kan uitgaan. Stel dat je alleen weet hebt van het leven in Nederland, en je voelt je verbonden met het wel en wee van alle Nederlanders, dan richt je je op het Hoger Zelf en ben je spiritueel, zij het dat die spirituele ontwikkeling minder ver reikt dan bij iemand die weet dat het leven zich ook buiten de grenzen van Nederland uitstrekt, ja, buiten de grenzen van Europa, of zelfs onze planeet aarde. Nergens zijn grenzen. Ons besef van het leven – dat in essentie grenzenloos is – is daarom altijd beperkt, omdat we ons het grenzenloze per se nooit kunnen voorstellen. Maar die beperktheid hoeft ons geenszins te beletten spiritueel in het leven te staan, mits we maar leven in het zo universeel mogelijke besef van verbondenheid tussen alle wezens. Ofwel, spiritualiteit is relatief. Niemand kan dus de ander de maat nemen. Iedereen kan leven in het grootste mogelijke besef van eenheid en verbondenheid dat hij op een bepaald moment in zijn leven bereikt heeft. Dat is spiritualiteit.

Alleen moet je altijd de ruimte laten voor groei. Dat wil zeggen dat je weet dat je visie altijd uitgebreid en verdiept kan worden. Leven in het beste – dat wil zeggen het meest universele – wat je tot nu toe ontwikkeld hebt, is daarom spiritueel leven.

Geest, ziel en lichaam

Nu is de tweedeling van het bewustzijn een vrij grove indeling. We kunnen het bewustzijn ook in drie, vier of zeven aspecten onderverdelen. We willen vandaag en morgen vooral de driedeling gebruiken: de mens als geest, ziel en lichaam. Dan kunnen we nog beter uitleggen wat spiritualiteit is.

De geest is de kern van ons wezen, een vonk van de eeuwigheid: alle mogelijkheden, vermogens en kwaliteiten zitten erin.

Het lichaam is de drager of het instrument van het bewustzijn.

En tussen die geest en het lichaam zit de ziel. De tussennatuur. Dat deel in ons leert en groeit. Het leert door zich te richten op de geest en door die geestelijke eigenschappen vorm te geven en uit te drukken in het voertuig, het lichaam.

Wij zijn dus een ziel. Een ziel die gebruikmaakt van een lichaam. We zijn natuurlijk ook die geest, maar we zijn die latent, omdat we die geestelijke vermogens nog niet ontwikkeld hebben, nog niet gewekt hebben. Spiritualiteit nu is dat die ziel zich richt op of steeds meer zich vereenzelvigd met die geest. Dat heeft een groot aantal implicaties. De belangrijkste daarvan is wel, dat een menselijke ziel die dit doet, ervan uitgaat,

dat achter elk verschijnsel, achter de stoffelijke wereld – dus achter de wereld van het lager zelf – een kracht werkzaam is. Achter deze stoffelijke wereld schuilt een andere wereld, en daarachter weer een andere. De verschijnselenwereld is als een schaduw, een projectie van iets wat erachter werkt. Dit wordt het spiritua­listische uitgangspunt genoemd — als tegenstelling tot de opvatting dat de materiële wereld uit zichzelf bestaat. We kunnen dat materialistische standpunt heel kort omschrijven als: wat je niet ziet, bestaat niet. Spiritualiteit wil ook zeggen dat je weet, een intuïtief besef hebt, dat achter alle verschijnselen iets werkt. Dat ‘iets’ noemen we bewustzijn, leven. En het geestelijke bewustzijn moet van een schoonheid en verhevenheid zijn, dat wij, levende in deze schaduwwereld, er hoog­uit bij benadering iets van kunnen vatten.

En is verwondering niet een glimp die de ziel opvangt van die wereld van de geest, zonder dat de volle om­vang van het object van verwondering begrepen wordt? Maar het spoort wel aan tot antwoorden.

Bij de verwondering begint de filosofie, zei Plato. Daar begint de speurtocht naar het onzichtbare, het ontast­bare, het edele, waarvan je wellicht nog weinig weet, maar waarvan je in ieder geval weet dat het bestaat.

Objectief idealisme

Dat besef is heel belangrijk. Columbus was er zeker van dat hij nieuw land zou ontdekken en niet van de aarde af zou vallen. Anders was hij er niet op uitge­trokken. Als je iets wil ontdekken, moet je ook zeker weten dat het er is. Je moet het bestaan van spiritua­liteit erkennen, weten dat het bestaat.

Iets is werkelijk als we er werkelijkheid aan toekennen. Dit is een belangrijk uitgangspunt. Het heet objectief idealisme. Het houdt in dat datgene waar is, dat dat­gene bestaat, waar je jezelf mee identificeert, waar je dus werkelijkheid aan toekent. Voor een kind bestaat Sinterklaas. Ik ken een geval waarin een kind zag dat zijn vader zich omkleedde tot Sinterklaas, maar toen hij eenmaal zijn tabberd, mijter en baard droeg, *was* hij ook Sinterklaas — althans voor dat kind.

Kijk, als een persoonlijkheid alleen maar werkelijkheid toekent aan de buitenkant der dingen – als de ziel zich helemaal vereenzelvt met het lichaam – dan bestaat die geest helemaal niet. Maar de ziel kan zich ook rich­ten op de geest en daaraan werkelijkheid toekennen.

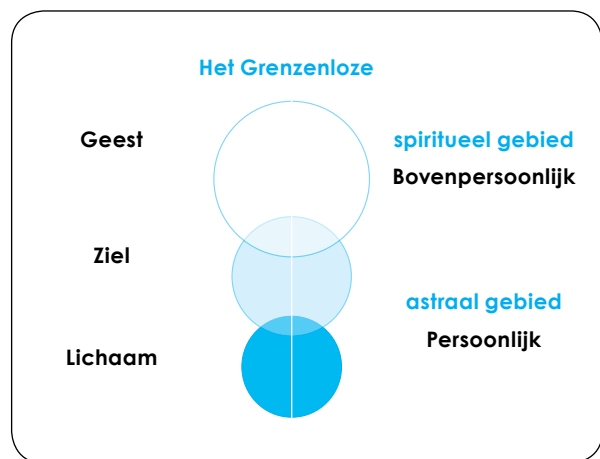
Naarmate je dit vaker en serieuzer doet – want dit gaat niet in één keer – zal die geest en de geestelijke wereld steeds werkelijker en tastbaarder worden. Nu is die geestelijke wereld maar al te vaak bedekt met allerlei persoonlijke denkbeelden en vooroordelen. We moeten die oude gedachten kwijt, we moeten ons leeg­maken van al die op de stof gerichte gedachten. We brengen ons in feite bewust in een staat van verwon­dering als we ons leegmaken van alle oude gedachten, meningen en vooroordelen. Durf onbevangen tegen dingen aan te kijken.

Durf te erkennen dat je niets erover weet. Erwin zal in de volgende lezing over de socratische methode uitleggen hoe belangrijk dit is. Als je erkent dat de geestelijke wereld de kracht vormt die achter de zin­tuiglijk waarneembare wereld werkt, dan zul je je daar­op richten en de eigenschappen van die wereld – de karakteristieken van het Hoger Zelf – ontwikkelen. Dan zul je de geestelijke contreien allengs betreden.

Onzichtbare gebieden

Want die geestelijke wereld is vooralsnog onzichtbaar. In feite is alles wat zich uitstrekt boven het fysieke ge­bied onzichtbaar. Maar niet alles wat onzichtbaar is, is ook spiritueel. Het Universum is veel meer dan we doorgaans denken.

De sfeer tussen ziel en lichaam is voor onze fysieke zintuigen niet waarneembaar. Maar die sfeer bestaat wel degelijk, bestaat althans voor alle mensen die zich erop richten. Het is de sfeer van de emoties, de vitali­teit, de begeerten. Het is een sfeer waar de persoonlijk­heid graag vertoeft. Maar het is zeker geen geestelijk gebied. In de Theosofia wordt het wel aangeduid met

het astrale gebied.

De astrale sfeer is van een geheel andere karakteristiek dan de puur bovenpersoonlijke sfeer van het spirituele. Daarin kom je het 'ik' niet tegen. Daarin heerst niet de drukke zenuwachtigheid van de vitaliteit en zeker niet de zelfzuchtige begeerte, die de huidige persoonlijkheden zo vaak parten speelt.

U kunt zich afvragen waarom we niets van die onzichtbare gebieden waarnemen. Ons antwoord is: we nemen er heel veel van waar, maar niet met de zintuigen. Het lager zelf leeft in dat astrale gebied, voedt zich met de lagere gedachten en begeerten van dat gebied. Nu is het niet zo dat het astrale abrupt overgaat in het geestelijke. Dat gaat geleidelijk. Allengs wordt het astrale minder grof, minder vervuild door allerlei zelfzuchtige gevoelens, verlangens en gedachten en wordt het zuiverder, edeler en bovenpersoonlijker.

En waarom merken we zo weinig van het spirituele gebied? Het objectief idealisme geeft het antwoord. Omdat we er niet op gefocust zijn, geen werkelijkheid aan die edele zaken toekennen, lijkt het alsof het niet bestaat. Maar als je je nooit verdiept in de problematiek van India of Tanzania, dan bestaan die landen niet voor jou. Als je nooit aandacht geeft aan ruimtevaart, dan zal een nieuwe theorie over het ontstaan van de kosmos zeker aan je aandacht ontsnappen.

Elke onzelfzuchtige, meedogende impuls, de influisteringen van het geweten, de verbanden zien tussen schijnbaar los van elkaar staande dingen, dat alles komt voort uit het geestelijke, uit uzelf, het Hoger Zelf. Maar als we er geen of weinig aandacht aangeven, er niet in geloven, dan kun je niet verwachten dat de geestelijke invloed groot is, laat staan dat we het spirituele beter gaan leren kennen.

Spirituele ontdekkingsreis

Daarom: als we het spirituele gebied willen ontdekken, moeten we beginnen ons de spirituele vermogens in onszelf – al die eigenschappen van het Hoger Zelf – voor te stellen. We moeten een beeld opbouwen van een geestelijke wereld: een wereld waarin mensen als broeders met elkaar leven, waarin het algemene belang vooropstaat en waarin we beseffen dat deze materiële wereld niets anders is dan een projectie van iets anders, en daarom in zichzelf geen enkele duurzaamheid heeft. Menen dat je geluk van die materiële wereld

afhangt, is hetzelfde als wanneer je gelooft dat de vakantie nooit voorbij zal gaan.

De verbeeldingskracht is een geweldig middel om het spirituele te ontdekken. Als we afstand doen van alle vooroordelen en persoonlijke opvattingen, dan wordt het gemakkelijker die universele denkbeelden in ons bewustzijn op te roepen. Omdat we nog te weinig afiniteit hebben met die geestelijke contreien, nog niet de voelhorens hebben ontwikkeld om daar bewust iets gewaar te worden, kunnen we nog niet zelfbewust daar ervaringen opdoen. We vallen dan ook in slaap als we ons in die sfeer ophouden, precies zoals een kind in slaap valt bij een college op de universiteit.

De spirituele ontdekkingsreis begint met het zich een beeld vormen van de wereld van de geest en vervolgens de bovenpersoonlijke karakteristieken van die wereld in het eigen karakter in te vlechten. Dan raken we vertrouwd met de karakteristiek ervan en wennen we langzaam, net als iemand die jarenlang het zonlicht niet gezien heeft geleidelijk weer aan het zonlicht went, aan het schitterende licht van deze spirituele wereld, waar we, in onze hogere delen, nu al een onlosmakelijk deel van zijn.

Dat is geen theoretische exercitie. Integendeel. Dat beeld gaat pas werkelijk leven als je het in de praktijk van alledag toepast. En dat kan voor niemand te moeilijk zijn. Want wat je je kunt voorstellen, kun je ook uitvoeren. In volgende lezingen wordt dit verder uitgewerkt, te beginnen met de lezing over hoe de socratische methode ons daarbij kan helpen.

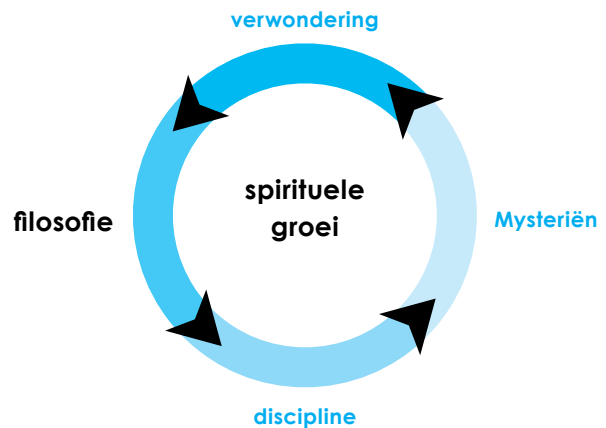

Denken als Socrates – herkennen van spiritualiteit

Wat heeft denken als Socrates te maken met spiritualiteit, vraagt u zich misschien af? Wel, als u nog even de cyclus van spirituele groei bekijkt, dan is filosofie na verwondering de tweede stap om tot spirituele groei te komen. En in die filosofie, waar Barend Voorham in de vorige bijdrage reeds een begin mee gemaakt heeft, is het zelfstandig denken zoals Socrates dat deed essentieel. Zeker als het gaat om het herkennen van spiritualiteit. Dat gaan we u demonstreren aan de hand van een socratische dialoog, waarna we toelichten wat de socratische methode is en hoe u er zelf mee aan de slag kunt. Maar voordat we dat doen frissen we eerst even kort uw geheugen op over Socrates zelf, om te vermijden dat u denkt dat het hier over een Braziliaanse voetballer gaat.

Wie is Socrates?

Socrates was een Griekse wijsgeer die leefde van 469-399 v. Chr. in Athene. Hoewel hij zelf niets geschreven heeft kennen we hem via de geschriften van Griekse tijdgenoten zoals Xenophon en natuurlijk Plato. In de dialogen van Plato is Socrates stevast een van de hoofdpersonen. Hoewel daarin ook filosofie van Plato via Socrates naar voren komt is het ook uit andere geschriften duidelijk dat de methode van socratische gesprekken direct aan Socrates toe te schrijven is.

U kent misschien het verhaal dat volgens het orakel van Delphi niemand wijzer was dan Socrates. Toen Socrates dit hoorde verwonderde hij zich sterk over deze uitspraak, omdat hij zichzelf geheel niet wijs vond. Vervolgens ging hij op onderzoek uit door naar de in zijn ogen meest wijze mensen te gaan. Maar wat bleek? Degenen die het meest om hun wijsheid geroemd werden, bleken het minst wijs te zijn. Dit gold voor politici, schrijvers en zelfs ambachtslieden die volgens Socrates weliswaar meer wisten over bepaalde zaken, maar die door hun vakbekwaamheid er ook zelf van overtuigd raakten wijs te zijn in de echt belangrijke zaken in het leven.

Zo onderscheidde Socrates zich van degenen die weliswaar meenden wijs te zijn en dat in de ogen van vele anderen ook schenen zonder het daadwerkelijk te zijn. Hun wijsheid was schijn, iets waar Socrates ze na een

ontmaskerend vraaggesprek dan ook vaak op wees, waarmee hij zich weinig populair maakte. Volgens Socrates had het orakel dus gelijk, al had dat volgens hem ook kunnen zeggen: de wijste is diegene, die net als Socrates, begrepen heeft dat zijn zogenaamde wijsheid niets voorstelt.⁽¹⁾

Maar welke methode hanteerde Socrates waarmee hij schijn van werkelijkheid kon onderscheiden? Dit zullen we demonstreren met een eigentijdse socratische dialoog.

Socratische dialoog

Zo'n socratische dialoog start altijd met een stelling. En nu wil het geval dat we onlangs een zeer passende stelling aangereikt kregen. Afgelopen maart organiseerde de gemeente Den Haag weer het jaarlijkse 'Wereldreis door eigen stad'-festival. Diverse levensbeschouwelijke instellingen openen dan hun deuren voor belangstellenden en ook bij het Blavatskyhuis hier om de hoek hielden we open dag. Een van de bezoekers vroeg mij bij het lezen van het symposiumthema toen: "Praktische spiritualiteit, is dat geen tegenstelling? Spiritualiteit is toch niet praktisch?"

Stel dat Socrates nu leefde en deze stelling voorgeschoteld zou krijgen. Hoe zou hij daar dan op reageren? We gaan het hem vragen en we vinden hem net als in Athene op de agora, maar dan geheel eigentijds

online. We gaan 'whatsappen' met Socrates! En we leggen hem de stelling voor:

Spiritualiteit is niet praktisch.

Een van de kenmerken van de dialogen van Socrates is dat hij altijd eerst op zoek gaat naar de aannames die ten grondslag aan een stelling liggen.

De eerste vraag die Socrates hier zou kunnen stellen is: "Wat is praktisch?"

We zouden hier als bezoeker (B) eenvoudig kunnen reageren met: "Waar je in de praktijk wat aan hebt." Socrates (S) vervolgt:

"Ok. Stel je neemt voedsel. Dan heb je daar in de praktijk wat aan als je honger hebt, toch?"

B: "Idd". (Voor degenen die wat minder thuis zijn in online chatten, dit betekent 'inderdaad'; we blijven even in chatmodus.)

S: "Is voedsel ook praktisch als je te zwaar bent en wilt afvallen?"

B: "Nee, maar je hebt wel altijd voedsel nodig."

S: "Bezig zijn met voedsel is dus praktisch als je honger hebt, maar is het ook praktisch als je nog met voedsel bezig bent als de honger gestild is en je moet werken? Bijvoorbeeld opereren als chirurg, het woord moet voeren bij het lesgeven, een memo moet tikken, et cetera?"

B: “Nee, dan is het niet zo praktisch om met eten bezig te zijn.”

S: “Voedsel is dus praktisch voor ons lichamelijk deel.”

B: “Eten kan ook gewoon lekker zijn.”

S: “Maar dan alleen tijdelijk om het lichaam te laten functioneren, of is het lekker om te eten als de maag gevuld is?”

B: “Nee, dan gaat het tegenstaan.”

S: “En als je eet omdat het lekker is, eet je dan vaak niet net iets te veel?”

B: “Als het echt lekker is, soms wel ja.”

S: “En als je daarna moet werken, bijvoorbeeld vergaderen met collega’s, heb je daar dan geen last van?”

B: “De beruchte after-lunchdip.”

S: “En zullen je collega’s zich dan niet aan je storen als je boerend aan de vergadertafel zit en je hoofd er niet goed bij kan houden?”

B: “Ws. wel, ja.”

S: “Dan hebben ze in de praktijk toch niet zoveel aan jou.”

B: “Nee, ik ben bang van niet.”

S: “Het is dan toch praktisch om bij het eten ook te denken aan wat je bv. voor je collega’s nog moet doen, voordat je helemaal opgaat in lekker eten?”

B: “Ja, dat lijkt me wel praktisch.”

S: “Als je niet afgaat op je eigenbelang, maar uit besef van verbondenheid met anderen handelt, zou je dan

niet voorkomen dat je in zo’n situatie terecht komt?”

B: “Ik denk van wel.”

S: “Als we teruggaan naar wat de filosoof Barend Voorham in de vorige lezing verteld heeft over de samengesteldheid van het menselijk bewustzijn, door welk deel in jou – persoonlijk of bovenpersoonlijk – laat je je dan leiden?”

B: “Door je bovenpersoonlijk deel. Dat beseft zijn verbondenheid met anderen.”

S: “En ben je niet altijd verbonden met anderen?”

B: “Je zou je in principe uit de maatschappij terug kunnen trekken.”

S: “Maar helemaal alleen kun je niet leven. Je zult om te beginnen verwekt moeten worden, gevoed en zelfs als wees opgroeiende heb je op zijn minst ander leven nodig om in leven te kunnen blijven, is het niet? Dus afgescheidenheid is toch illusie?”

B: “Echt complete afgescheidenheid van al het andere lijkt me idd niet mogelijk.”

S: “Is het dan niet praktisch als je je door je bovenpersoonlijk deel laat leiden dat in welke situatie ook uitgaat van verbondenheid? En niet door je persoonlijkheid die leeft in de illusie van afgescheidenheid?”

B: “Ok, ik zie dat dat idd het meest praktisch is. Maar als je dus in besef van verbondenheid met anderen met mededogen handelt, dan zie ik nog niet waarom *spiritualiteit* praktisch is.”

Wat is denkt u nu de reactie van Socrates hierop?

S: “Neem een dokter. Deze wil toch het beste voor zijn patiënt?”

B: “Een goede dokter, zeker.”

S: “Als een patiënt bij de dokter komt met pijn en vraagt om een pijnstillers, help je de patiënt dan door hem met een pijnstillers naar huis te sturen?”

B: “Nee, een goede dokter zal de patiënt onderzoeken om de oorzaak van de pijn te achterhalen.”

S: “Stel dat de patiënt bij een eerdere dokter altijd pijnstillers heeft gehad en overtuigd is dat dit het hulpmiddel is dat hij nodig heeft om van pijn af te komen, zal de patiënt de dokter dan toelaten hem te onderzoeken?”

B: “Ws. niet, hij wil de pijnstillers.”

S: “Als het zijn gewoonte is om pijnstillers te nemen bij pijn, hoe kan de dokter hem daarvan afbrengen? Toch alleen door hem op andere gedachten te brengen?”

B: “Ja, hij moet eerst overtuigd worden dat pijnstillers hem op de lange termijn niet helpen.”

S: “Pas als hij op andere gedachten gebracht is, zal hij anders handelen en van verkeerde gewoonten af kunnen komen. Maar gaat er niet aan elke handeling een gedachte vooraf?”

B: “Ik denk het wel.”

S: “En komen gedachten niet voort uit het denkbewustzijn van mensen?”

B: “Wat bedoel je daarmee?”

S: “Ben je een lichaam en heb je bewustzijn, of heb je een lichaam en ben je bewustzijn?”

B: “Eh, zoals Barend Voorham zei, denk ik niet dat wat ik niet zie, ook niet bestaat. Ik ga ervan uit dat ik niet beperkt ben tot wat ik zintuiglijk van mezelf kan waarnemen, maar dat er een kracht achter werkzaam is en ja, ik denk dat je dat best bewustzijn kunt noemen.”

S: “En zijn gedachten die gericht zijn op het Hoger Zelf, onze spirituele kern, niet het meest gericht op de lange termijn, universeel en onvergankelijk?”

B: “Waarom?”

S: “Omdat ze gericht zijn op de universele oorzakelijke kracht die werkzaam is achter onze uiterlijke verschijning. Niet gericht op de persona, het masker, die zich alleen in dit leven op het toneel begeeft, maar op het Hoger Zelf, de acteur die leven na leven ten tonele verschijnt en steeds universeler wordt.”

B: “Dat is me nogal wat, wat je me nu even appt.”

S: “Een voorbeeld. Een stabiele maatschappij gaat toch langer mee dan een mensenleven?”

B: “Ja.”

S: “Help je als je in een burgeroorlog een partij wapens levert?”

B: “Je helpt misschien een partij, maar de andere delft het onderspit.”

S: “Dus zal het tot een stabiele maatschappij met duurzame vrede leiden of zal de onderdrukte partij zich blijven verzetten?”

B: “Zolang er nog een partij is die onderdrukt wordt is de kans op verzet groot, dat lijkt me een kwestie van oorzaak en gevolg.”

S: “Een burgeroorlog is toch alleen duurzaam te beëindigen als partijen zich uiteindelijk met elkaar verzoenen?”

B: “Ja.”

S: “En klopt het dat het op de lange termijn het meeste baat heeft als ze de meest universele visie op een harmonieuze maatschappij volgen om deze gezamenlijk op te bouwen, ook al kost dit generaties?”

B: “Dat zou wel het ideaal zijn.”

S: “Een achterliggende universele visie is dus het meest duurzaam. Nog een voorbeeld. Heeft het zin om twee ruziënde broertjes uit elkaar te halen zonder ze vrede te laten stichten? Als je uit beeld bent, zullen ze dan niet verder vechten?”

B: “Ze zullen doorgaan als ze elkaar nog steeds niet kunnen luchten.”

S: “Dus moeten ze zich van hun meest edelmoedige kant tonen, elkaar vergeven en zien dat ze zich weer als broers naar elkaar toe moeten gedragen.”

B: “Juist.”

S: “En als ze op een gegeven moment zelfbewust inzien dat het goed is om zich voor te stellen hoe goede broers zich gedragen, zullen ze dan op den duur ook niet edelmoedig en broederlijk blijven naar elkaar toe?”

B: “Ja, ws.”

S: “En zullen ze zich dan niet broederlijk naar anderen gedragen, die dan ook broederlijk op hen zullen reageren? Wie goed doet, goed ontmoet, toch?”

B: “Dat is ook ws., ja.”

S: “En als ons Hoger Zelf een blijvend deel is en ‘oorzaak en gevolg’ levens overstijgt, net als een maatschappij, dan klopt het toch dat ze dat broederlijk karakter behouden? En dat ze bewust steeds broederlijker

kunnen worden?”

B: “Dat klinkt logisch, ja.”

S: “Dit richten op het onvergankelijke en universele deel in ons is toch uitgaan van een spirituele visie?”

B: “Ja, zo kun je dat best noemen.”

S: “En dan is het handelen volgens een spirituele visie toch juist praktisch?”

B: “Ja, als je het zo bekijkt lijkt praktische spiritualiteit zelfs dubbelop. Als je je richt op de oorzakelijke, spirituele kant is het op de lange termijn altijd praktisch.”

S: “Mits je beseft dat spiritualiteit relatief is en dat er achter elke werkelijkheid die we ontdekken weer een méér universele kracht werkzaam is. Als waarnemend bewustzijn kunnen we altijd weer meer van de grenzenloze vermogens tot waarneming blijven ontwikkelen en zo meer ontdekken. Dus denken dat we een definitief antwoord hebben, dat is nooit praktisch.”

B: “Amen. ;-)”

Praktische spiritualiteit

En hiermee eindigen we voor nu even onze dialoog. Laten we, voordat we naar de vorm van de dialoog gaan kijken, eerst even kijken tot welke conclusie de bezoeker en Socrates komen, uitgaande van de stelling dat spiritualiteit niet praktisch is.

We hebben gezien dat praktisch pas echt praktisch is als het voor het grootste geheel en voor de meest lange termijn geldt. Zo universeel en duurzaam mogelijk dus, wat behoort bij de kenmerken van het Hoger Zelf, het bovenpersoonlijke.

Spiritualiteit is niet het richten op de uiterlijke omstandigheden, op het bestrijden van symptomen, maar het richten op de universele kracht achter de dingen, zoals een mentaliteit of visie de achterliggende kracht is van gedrag. Het zijn gedachten die aan onze handelingen voorafgaan. Verder kwam aan de orde dat een universele visie het meest duurzaam is en dat het dus het meest praktisch is om volgens deze visie, het meest universele in jezelf, te handelen.

Oftewel, *praktisch* is het in de praktijk brengen van een zo universeel mogelijke visie en *spiritueel* is uitgaan van een zo universeel mogelijke visie en hiernaar handelen. Dus: echt praktisch is spiritueel en echt spiritueel is praktisch en praktische spiritualiteit is dus inderdaad een pleonasme, zoals de gesprekspartner van Socrates al concludeerde.

Hoe werkt de socratische dialoog?

Hopelijk heeft deze poging tot een socratische dialoog uw begrip van praktische spiritualiteit wat verhelderd. Maar de dialoog had ook als bedoeling u te laten zien hoe de socratische methode in de praktijk werkt.

Uitgaande van een stelling worden de aannames die aan een stelling ten grondslag liggen ontsluitend. Waar is de stelling op gebaseerd? In dit geval was er in de stelling sprake van bijvoorbeeld een aanname met betrekking tot wat praktisch is. Of eigenlijk vanuit wie of, beter gezegd, door welk deel in de mens dat wordt beoordeeld.

Hij start daarbij altijd met een open houding van ‘niets weten’, zoals we verteld hebben. Maar wat in Socrates weet dat hij niets weet? Als *zoekende* mens beseft hij dat de kennis van de uiterlijke verschijnselen altijd beperkt is en niets zegt over het wezen der dingen. “Roepen wat rechtvaardig of onrechtvaardig is zonder een heldere visie op wat rechtvaardigheid zelf inhoudt, dat is iets voor meningzuchtigen en niet voor filosofen”, zegt Socrates.⁽²⁾

Dus bij het onderzoek naar waarheid voorkom je dat je vanuit je persoonlijke kennis of vooroordeel dingen invult, maar zorg je er juist voor dat je in een staat van verwondering blijft.

Vervolgens wordt een stelling met de rede getoetst, het zelfstandig denken wordt geactiveerd. Dit is echter meer dan alleen een intellectuele toets. Er wordt in de socratische dialoog niet alleen gezocht naar logische samenhang, maar ook steeds een beroep gedaan op de ethische kant van de mens, op de wijsheid, op het innerlijk weten van de bovenpersoonlijke mens. Socrates zal altijd vragen: is het ook deugdelijk, is het ethisch? Hij doet een beroep op het geweten van de mens. Daarbij neemt hij de hogere aspecten van het menselijk denken, de goddelijke inspiratie of de geestelijke intuïtie, vaak als uitgangspunt. Maar uiteraard niet zonder telkens de antwoorden met de rede te toetsen om te kijken of ze universeel zijn.

In de dialogen van Plato gaat Socrates er steeds vanuit dat er in ieder mens ook een onvergankelijk en universeel deel is dat alle wijsheid al in zich heeft. Leren is dus slechts herinneren. Opnieuw binnenbrengen wat je innerlijk al weet. Hij zegt daarbij: iets toevalig niet weten betekent dat je het je niet herinnert, je moet proberen het te zoeken en het je alsnog te herin-

neren.⁽³⁾ Dus wel ervan uitgaan en erop vertrouwen dat er wijsheid is, maar aan jezelf werken om deze wijsheid gewaar te worden.⁽⁴⁾ Dit kenmerkt de ware filosoof. We herkennen hierin ook weer het objectief idealisme: we kunnen alleen dat als waarheid herkennen voor zover we onszelf als waarnemend bewustzijn ontwikkeld hebben. Of, gericht op spiritualiteit: we kunnen alleen dat als spiritueel herkennen voor zover we spiritualiteit in onszelf ontwikkeld hebben. Oftewel: u bent zelf de toetssteen.

Spiritualiteit herkennen door het denkbewustzijn

Maar wat moet u ontwikkelen om spiritualiteit te herkennen? Barend Voorham heeft ons laten zien dat ons bewustzijn samengesteld is. Het menselijk bewustzijn, dat zijn plaats heeft in wat we de ziel noemen, het lerende deel, brengt het denkbewustzijn tot uiting. Als mensen zijn we denkers, we nemen gedachten waar. Vaak wordt dat denken als louter intellect opgevat, maar ook onze lichamelijke behoeften, gevoelens, wil, begeerte, idealen of inspiratie, ze komen allemaal als gedachten in ons bewustzijn.

Het vermogen van het denkbewustzijn is veel ruimer dan alleen het intellect. Via dat denkbewustzijn kunnen we waarnemen in de gebieden die corresponderen met onze samengesteldheid.

Zo kunnen we met de zintuigen van ons lichaam het fysieke gebied waarnemen, het gebied dat de uiterlijke schil of korst vormt van het astrale gebied. Met ons denkbewustzijn begeven we ons in een mentaal gebied, dat in de hoogste delen overgaat in het spirituele gebied. Dieren, die nog geen denkbewustzijn hebben ontwikkeld, zijn gevoeliger voor het astrale gebied, waar ze instinctief op reageren. Ze kunnen instinctief soms iets eerder dingen waarnemen dan wij, zoals natuurrampen.

Wij mensen kunnen via ons denkbewustzijn veel betrouwbaarder vermogens van waarneming aanspreken, mits we daar gebruik van maken. Met uw intellect kunt u vaststellen onder welke omstandigheden natuurlijke verschijnselen zich voordoen. Door inzicht in de samenhang van omstandigheden kunt u gaan begrijpen waarom natuurlijke verschijnselen plaatsvinden en in een flits van inspiratie kunt u met een beeld van de eenheid van alles zelfs iets van het waartoe begrijpen.

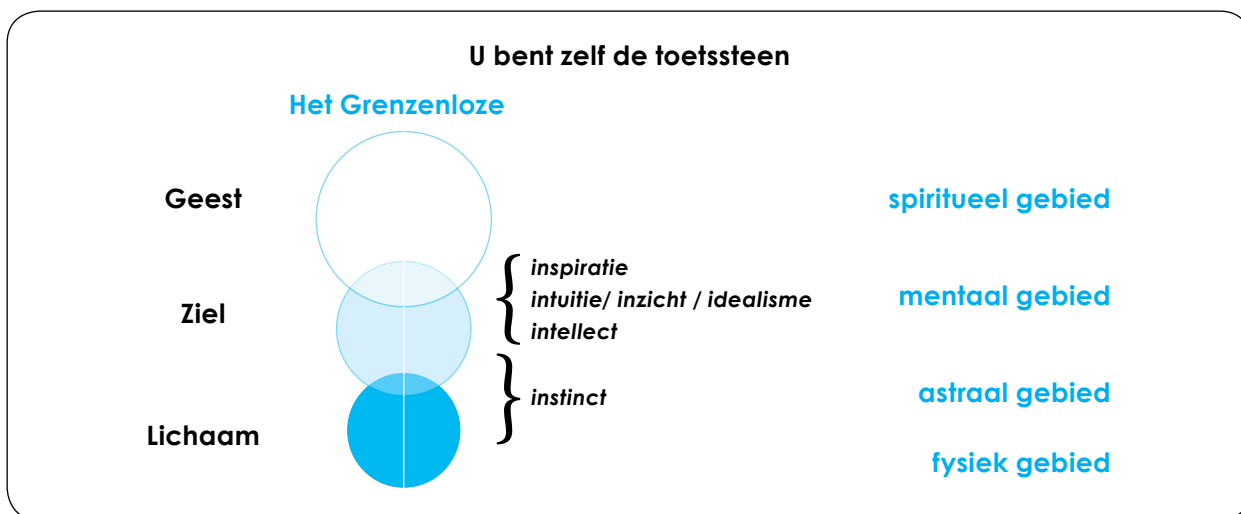
U bent uw eigen toetssteen

Al deze aspecten van waarnemen met het denkbewustzijn hebben hun waarde. U bent dus zelf uw eigen toetssteen en kunt, via de socratische methode, vaststellen wat werkelijk is, in dit geval werkelijk spiritueel. En bedenk weer dat dat relatief is. We herinneren u aan het objectief idealisme: u kunt niet meer waarnemen dan wat u als waarnemend vermogen in uzelf ontwikkeld hebt.

Zo hebben we de inspiratie, het hoogste denkaspect, doorgaans nog nauwelijks ontwikkeld. Anders zouden we ons persoonlijke zelf compleet vergeten zijn en compleet opgegaan zijn in de eenheid van al het leven. Het inzicht, het begrip van de samenhang der dingen, dat zich soms uit in een flits van intuïtie, daar hebben we al meer beeld van. Het is de intuïtie die Einstein leidde tot de relativiteitstheorie, zoals Marijn Gijsbers heeft verteld. Een inzicht waarna hij jaren bezig was om het met zijn intellect wiskundig uit te werken. Maar ook het idealisme van strijders voor gelijke rechten, zoals een Nelson Mandela of recent, het Pakistaanse meisje Malala dat strijdt voor het recht op onderwijs voor meisjes, kunt u hieronder scharen.

Het intellect is gericht op de logica en het ordelijk rangschikken van informatie. Het kan geleid worden vanuit de instinctieve zelfzuchtige mens, bijvoorbeeld het maken van berekeningen om ergens maximaal persoonlijk voordeel uit te trekken, zonder rekening te houden met de medemens, maar ook vanuit inzicht, zoals bij het opstellen van een verklaring van de rechten van de mens die gebaseerd is op de idee van universele gelijkheid van mensen.

Tot slot het instinct of zoals we het ook wel noemen het gemoed. Gelukkig laten we ons meestal niet meer door instinct leiden, maar dat betekent niet dat, als instinct zelf geleid wordt, het geen functie heeft. We hebben onze lagere delen nodig als instrumenten om in de uiterlijke wereld werkzaam te zijn als spirituele wezens. En instinctieve gewaarwording is daarbij een handige signaalfunctie, zoals dorst handig is om te weten of je lichaam vocht nodig heeft. Als het opspeelt weet je dat de persoonlijkheid in het geding is en dat uit zich vaak lichamenlijk. Spanning of sensatie voel je in de buikstreek. We hebben het ook over angstzweet dat uitbreekt, over gal spuwen bij woede of iets op je lever hebben. Zijn de bovenpersoonlijke aspecten,

het intellect, het inzicht of de inspiratie leidend, dan is het gemoed rustig, tenminste zolang als de lagere delen niet uitgeput raken. We spreken ook wel van gelijkmoedigheid, wat herkenbaar is bij mensen die zich door het meest edele in zichzelf laten leiden. Ook dit is dus onderdeel van de toetssteen.

Spiritualiteit is relatief, maar met behulp van de genoemde vier i's (zie cursieve teksten in de figuur op deze bladzijde) kun je onderscheid maken tussen valse en ware spiritualiteit. En om spiritualiteit te herkennen zou je het denkbewustzijn, zoals we dat zojuist gedefinieerd hebben, niet moeten uitschakelen maar juist in dienst moeten stellen van hogere beginselen als inzicht en inspiratie of eenheidsbeleving. Uiteraard is onze innerlijke stem slechts te horen als het persoonlijk denken, onze innerlijke babbelbox, tot zwijgen gebracht wordt. Maar om te voorkomen dat je je laat misleiden door allerlei psychische verschijnselen in het astrale gebied is je bovenpersoonlijk denken een onfeilbare toetssteen. Is het logisch, is het ethisch, is het universeel ofwel komt het overeen met alles wat u voorheen zelfstandig als waar vastgesteld hebt en gaat het in alle gevallen op?

Er is een bron van spirituele wijsheid, die al eeuwenlang door zelfstandige denkers is getoetst en ook steeds opnieuw wordt getoetst. Een wijsheid die niet aangenomen wordt op geloof of op autoriteit, maar die getoetst wordt op de feiten in de Natuur en op het geweten van de toetsers. Een wijsheid die je in jezelf kunt ontdekken, om te beginnen door ernaar te verlangen, oftewel door filosoof te zijn. En de socratische

methode is daarbij een onmisbaar stukje gereedschap. In de workshop kunt u ermee aan de slag om uzelf als toetssteen te scherpen en spiritualiteit duidelijker te herkennen.

Referenties

1. Plato *Apologie*, 23b, universele Plato-paginerings.
2. Plato *Politeia*, 475b-480a, universele Plato-paginerings.
3. Plato *Menon*, 86b, universele Plato-paginerings.
4. Plato *Faidon*, 90d-91a, universele Plato-paginerings.

Meer licht op spiritualiteit

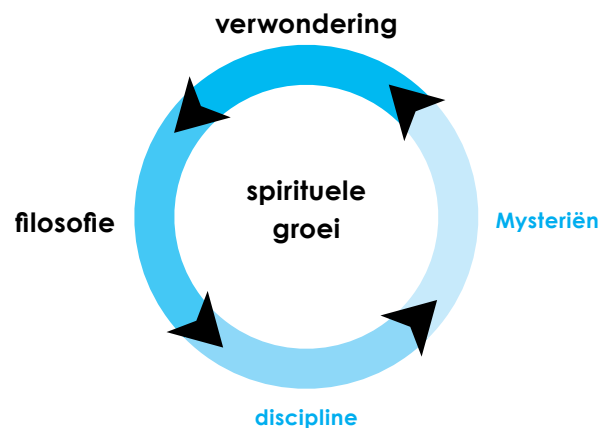
Het is tijd om een soort panoramisch visioen op te bouwen, om een vogelvlucht te maken over wat onze activiteiten en uw activiteiten op dit symposium tot nu toe hebben opgeleverd. Wat gaan we nu doen? Uit de workshops zijn reacties en vragen gekomen. De workshopleiders hebben die verzameld. Ik heb hun gevraagd om hier vooraan te komen zitten. Ik zal mijn lezing houden en zij zullen bij de verschillende onderwerpen die ik aansnijdt vragen uit hun groep daarover stellen. Dan zal ik die proberen te beantwoorden. Zo kunnen wij met z'n allen een dynamisch beeld van deze middag opbouwen.

Kernbegrippen voor spirituele groei

De werkgroep die dit symposium heeft voorbereid heeft een stappenplan spirituele ontwikkeling ontwikkeld (zie de figuur).

We hebben op deze eerste dag van het symposium met elkaar een paar belangrijke elementen in dat plan besproken: verwondering, de filosofie – wat is spiritualiteit – en ook de vraag: hoe filosofer je?

Verwondering is een hele interessante fase — een fase die je niet moet onderschatten. Wij hebben vandaag die verwondering gebruikt om de vraag ‘wat is spiritualiteit?’ te beantwoorden. Onze workshop van vanmiddag ging over de vraag wat spiritualiteit is en vooral over de praktische kant ervan. Wij hebben

onze hele werkwijze gefocust op deze vraagstelling en we maken daarbij gebruik van de methode die Erwin Bomas heeft gepresenteerd in de derde lezing, de socratische methode. Die methode bestaat al een paar duizend jaar en is van groot belang.

Als je kijkt naar alle stromingen in onze samenleving, zoals new age, dan zie je dat veel mensen op allerlei manieren met spiritualiteit bezig zijn. Maar als je dan vraagt wat het praktische nut ervan is en wat het oplevert, dan hebben mensen die al jaren zich met spiritualiteit bezighouden, geen of alleen een heel vaag antwoord. Wij zijn van mening dat als je spiritualiteit traint en ontwikkelt, je daar op de een of andere manier resultaat van zou moeten zien. En zo niet, dan moet je terug naar af en je afvragen of je er wel op de juiste manier mee omgaat. Vanuit onze organisatie,

vanuit de Theosofia, is er een enorme behoefte om die praktische kant van spiritualiteit te leren begrijpen — en vooral om die toe te passen.

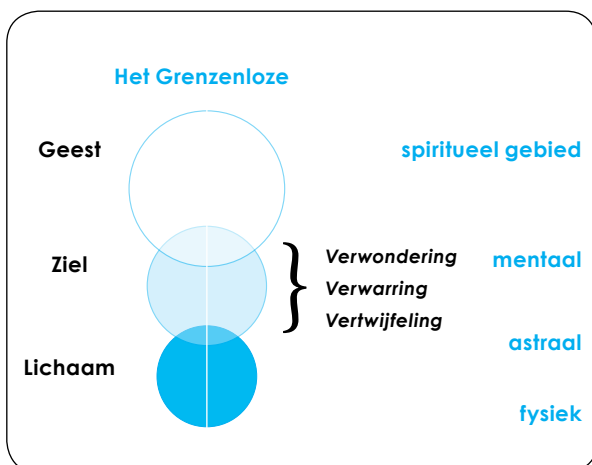
Voor bijna alle maatschappelijke, en zelfs wetenschappelijke of filosofische vraagstukken in onze samenleving is een spiritueel element nodig om tot een goed antwoord te kunnen komen. Bij vragen zoals ‘op basis van welke zienswijze bepaal ik of ik een medische behandeling wel of niet doe?’, ‘hoe krijg ik inzicht in de oorzaken van mijn depressies?’, ‘wat voor andere visie zou ik moeten ontwikkelen?’ speelt spiritualiteit een rol. Er is geen vraagstuk te verzinnen of spiritualiteit speelt wel een rol.

Verwondering – verwarring – vertwijfeling

Vanochtend zijn we begonnen met de lezing ‘Verwondering ... daar moet meer achter zitten’. En van daaruit hebben we gesproken over de spirituele ontdekker en de socratische methode.

Verwondering is het zaad van weten. Als u wat over het begrip verwondering opzoekt, dan komt u die gedachte op veel plaatsen in de literatuur tegen en dan leest u dat die toestand van bewustzijn erg wordt gewaardeerd.

Verwondering is een deur naar groei die we openen. Een leuke uitspraak in verband met verwondering is dat je nooit tot groei kunt komen als je niet bereid bent om van het bekende naar het onbekende te gaan. Als u blijft hangen bij wat u kent, dan zal dat misschien persoonlijk comfort geven; maar het is van belang om juist niet bang te zijn om naar dat onbekende toe te gaan. Als we gebruikmaken van het schema met de beginselen in de mens, dan staat verwondering op de

hoogste plaats, verwarring op de tweede en vertwijfeling onderaan.

Waarom? Omdat wij van mening zijn dat de toestand van verwondering het dichtst tegen inzicht aanhangt en het beste die toestand van inzicht oproept. Als u naar alle dingen kijkt en nooit vragen stelt, maar onmiddellijk begint te zeggen ‘oh, dit is dit en dat is dat’, dan mag dat comfortabel zijn maar dan stelt u zich nooit de vraag: ‘klopt wat ik denk wel?’ Een heel simpel voorbeeld. Als u van de zomer aan het strand staat en u kijkt ’s avonds naar de zon, en u zegt tegen iemand die naast u staat dat die zon ondergaat, dan mag iedereen tevreden zijn over die uitspraak — maar het is alleen niet waar. Want het is de aarde die wegdraait van de zon. Dat geeft een heel ander inzicht. Als je bereid bent om dat inzicht te accepteren en je hebt daarover overeenstemming met je vrienden en kennissen, dan kan je die uitspraak ‘de zon gaat onder’ gerust blijven gebruiken, want je weet dan allemaal dat het eigenlijk anders in elkaar zit. Maar eigenlijk zou je veel beter kunnen zeggen dat het donker wordt. De toestand van verwondering hoeft geen onrust op te leveren, maar die verwondering slaat natuurlijk op dingen waarover je voor jezelf vele jaren een vermeende zekerheid hebt opgebouwd. En dan komt er iemand voorbij met een andere invalshoek en je vraagt je af of je eigenlijk wel weet hoe het in elkaar zit; en dan begint dat proces van verwondering. Dan kan je in een aantal gevallen in verwarring raken.

Verwarring is een element dat wij hebben gelokaliseerd in de persoonlijkheid. Barend Voorham heeft in de tweede lezing vandaag uitgelegd dat je kan spreken over persoonlijk denken en bovenpersoonlijk denken. Ofwel: denken in de beperking of denken vanuit de universaliteit. En die verwarring is een element dat op het gebied van de beperking zit. Vertwijfeling roept nog veel meer emotie op; want dan vraag je je niet alleen af hoe het zit, maar alle dingen beginnen op losse schroeven te staan en je vraagt je af wat je daarmee aan moet. Sommige mensen kunnen die vertwijfeling zo sterk hebben, dat ze hun leven niet meer vorm kunnen geven.

Het is uitermate interessant om jezelf vertrouwd te maken met dat begrip verwondering. Als je dingen wilt leren begrijpen, is dat een uitstekend uitgangspunt. Eenvoudig in alle rust een vraag stellen.

Weten versus kennis

Wat heel erg van belang is, is de vraag wat het verschil is tussen weten en kennis.

En daar speelt dat element van verwondering een rol bij. Dan kom je in die toestand dat je begint na te denken. En je komt tot een mogelijke invulling. En dan moet je voor jezelf die invulling testen. En testen kun je doen door te kijken of wat je hebt bedacht, klopt in het dagelijks leven. Wij zeggen altijd tegen onze cursisten ‘Anders Denken’ dat wat we in de lessen stellen, in het dagelijks leven terug te vinden moet zijn. Zo niet, dan zit er iets niet goed: of je begrijpt het niet goed, of wij hebben het je niet goed verteld, of de tekst is niet duidelijk. Maar je moet in staat zijn om het terug te vinden.

We praten dan over meer dan feitenkennis. Een vermenigvuldiging kun je gewoon onthouden: $7 \times 7 = 49$. Maar je kan je afvragen of dit kennis is of weten. Is het kennis, dan is het gewoon geheugen; we hebben feitenkennis opgebouwd en het blijkt altijd te kloppen. Is het weten, dan wil dat zeggen dat je voor jezelf op dat moment het proces van 7×7 voor ogen ziet. Of anders gezegd, je telt dus 7 rijtjes van 7 bij elkaar op en dan zie je: ‘hé, vermenigvuldigen is dus eigenlijk een eenvoudige methode voor herhaald optellen’. Dat is meer iets weten. Kennis kan natuurlijk ook heel duidelijk zijn, maar het is aangeleerd, aangenomen. U moet zich eens voor de aardigheid afvragen, en niet om in verwarring of vertwijfeling te raken: wat heb ik voor mezelf als juist ervaren in het dagelijks leven en van welke dingen heb ik aangenomen dat ze zo zijn? Wanneer heeft u voor het laatst de lichtsnelheid gemeten? Wie van u heeft ooit de zwaartekracht gecontroleerd? Er zijn zoveel dingen in onze samenleving die als een soort concrete feiten gepresenteerd worden, omdat anderen die erin gestudeerd hebben en er diep over hebben nagedacht, ons hebben verteld dat het zo in elkaar zit. Als je naar de sterrenhemel kijkt, kun je je afvragen waarom die sterren blijven hangen. Je kunt jezelf ook de vraag stellen: ‘wie heeft nou die gaatjes in dat zwarte scherm geprikt?’ En dan moet je proberen voor jezelf een beeld op te bouwen vanuit je eigen ervaring. Wat kun je vanuit jezelf als juist ervaren?

Dit kunnen natuurlijk langdurige processen zijn. Ik vond een interessante tekst in de inleiding van een

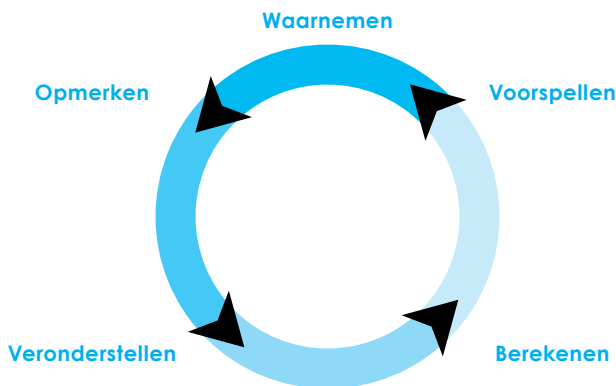
Engelse vertaling van de *Tao te king*. De redacteur, Tolbert McCarroll, haalt een Taoïst, Chuang-tse aan. En waar praat die over? Over verwondering. Hij heeft gezegd dat wijze mensen zichzelf leiden met de fakkel van chaos en twijfel.⁽¹⁾ De redacteur vervolgt: “Dit kleine boekje kan niet beter begrepen worden dan als je een rivier wilt begrijpen.” Wat hij wil zeggen is dat als je een rivier wilt ervaren, je er in moet springen. Oftewel, je moet het *worden*, je moet je er als het ware mee vereenzelvigen. En hij zegt: “Zo is het ook met de *Tao te king*”. Even een kleine toelichting op de *Tao te king*: dat is een verzameling van 81 paradoxen die vierhonderd jaar voor onze jaartelling zijn opgeschreven en het is juist de paradox die u heel bewust in die staat van verwondering wil brengen. Enkele van die paradoxen luiden: “Zolang er goede mensen zijn zullen er ook kwade mensen zijn.”⁽²⁾ “Zolang we wetten hebben, zullen er overtreders zijn.”⁽³⁾ Dat is nog wel duidelijk. Doe dus alle wetten weg, dan heb je geen overtreders meer. Zo’n paradox roept allerlei vragen op zoals: ‘hoe gaan we dan met elkaar om en op welke basis doen we dat dan?’

McCarroll gaat verder: “Vele dingen [...] zullen je verwonderen, dat moet niet onderdrukt worden, het komt niet door gebrek aan kennis.”⁽⁴⁾ Het is een kwestie van jezelf als het ware de luxe toestaan om in die fase van verwondering te komen: “Die verwondering is je leraar, die vertelt over jezelf, jouw verhaal, je volk, je wereld, en het stiltepunt daarin van het universum.”⁽⁵⁾ Dat is het Tao waar in de *Tao te king* over wordt gesproken. U heeft misschien wel eens een tekst moeten schrijven. Dan is één ding zeker: als je direct begint te tikken en je denkt dat je al schrijvende een aardig beeld kan opbouwen, dan kom je heel vaak bedrogen uit. Want op het moment dat je tikt terwijl je beeld van je onderwerp nog niet rond is, beperk je jezelf. Je moet eerst dat proces van verwondering door. Je afvragen: waar moet ik over schrijven en welke elementen spelen daar een rol in, hoe zit het in elkaar, wat zal ik uit moeten zoeken. Dat beeld moet je rond hebben. En als je dat rond hebt, dan kan je het als het ware – zoals we dat technisch kunnen zeggen – in de manifestatie vastleggen door het in te tikken. Dan kun je nog wat aan de stijl verbeteren en punten en komma’s goed zetten. En het nog eens overlezen en kijken of daar precies staat wat je wilt zeggen.

Onze werkgroep heeft eerst samen een beeld opgebouwd over het thema van dit symposium en de teksten geschreven. Op een van de laatste voorbereidingsbijeenkomsten moesten we nog een tekst voor de workshops oppoetsen. We hadden die tekst allemaal afzonderlijk gelezen, en we waren er allemaal van overtuigd dat het goed in elkaar zat. Toen zetten we die tekst op een projectiescherm en we praatten er met elkaar over. Nou, binnen een halfuur hadden we er een veel betere tekst van gemaakt dan ieder individueel had geschreven. Waar lag dat aan? We hadden allemaal een beeld opgebouwd, we hadden allemaal dat proces van verwondering doorgemaakt, maar we gingen gewoon met elkaar eens kijken of dit inderdaad het perfecte beeld was dat we onze gasten konden aanbieden. Die bijeenkomst was een hele belangrijke les voor ons.

Stappenplan

Christiaan Huygens, een voor ons Nederlanders bekende en belangrijke wetenschapper uit de zeventiende eeuw, had zo'n zelfde stappenplan. Hij zei dat je eerst

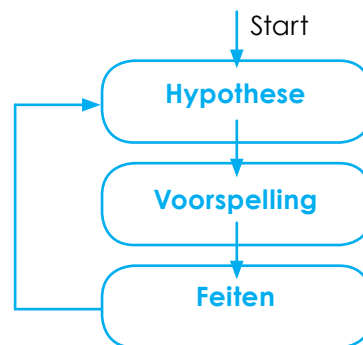
moet waarnemen. En je moet flink nadenken over wat je waarneemt. Je moet tijdens je waarneming opmerken hoe iets zich gedraagt. Je moet kijken of je daar patronen in herkent en of je in staat bent om het een en ander beter te bevatten en te begrijpen. Dan moet je proberen voor jezelf een omschrijving te maken, en een veronderstelling. Als je dat gedaan hebt, moet je wat berekeningen maken en een voorspelling doen. En dan moet je kijken of die voorspelling ook inderdaad uitkomt.

Huygens is degene die heeft ontdekt dat de planeet Saturnus geen oren had maar ringen. In zijn tijd dachten sterrenkundigen dat Saturnus aan twee zijden uitstul-

pingen had die op oren leken en men begreep helemaal niet hoe dat kon, een planeet met oren. Huygens bedacht dat die oren ringen moesten zijn die alleen vanuit een bepaalde positie van de aarde ten opzichte van Saturnus te zien waren. Hij kon voorspellen wanneer dat zou zijn. En hij voorspelde dat er op een bepaalde datum helemaal geen ringen of oren te zien zouden zijn. Om dat te verifiëren heeft hij Saturnus nagebouwd — een kleine bol met ringen eromheen. Hij heeft daar op grote afstand met een kijker naar gekeken, en ja hoor, zijn theorie klopte. En we mogen zeggen dat tot op heden de kennis op dit gebied, versterkt met allerlei satellietwaarnemingen, nog steeds blijkt te kloppen.

Dit voorbeeld laat zien dat zo'n stappenproces van verwondering, je afvragen hoe het in elkaar zit, je voorstellingen daarvan maken en testen in de praktijk van het dagelijks leven, een essentiële aangelegenheid is. Die methode wordt de deductieve methode genoemd: je begint met een hypothese, je doet voorspellingen, je checkt met de feiten. Klopt het niet? Dan ga je terug naar af.

Deductieve methode

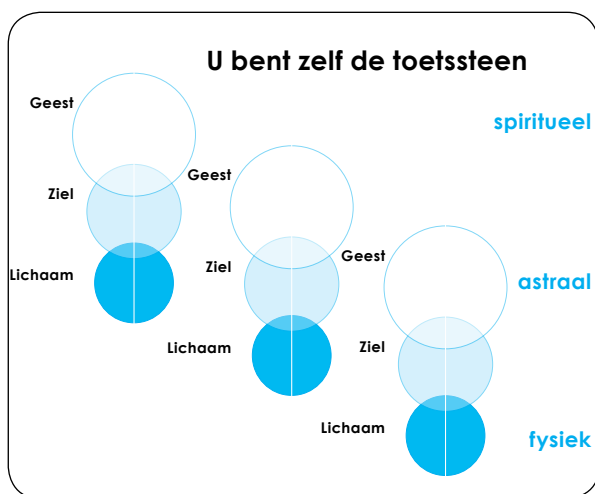

Spiritualiteit is relatief

Een ander punt dat we heel erg van belang vonden is de vraag: wat is spiritualiteit?

Als je het aan mensen vraagt, dan blijken ze vaak te denken dat alles wat je niet ziet spiritueel is. Daar kunnen we wel even bij stilstaan denk ik. Vandaag hebben wij spiritualiteit heel duidelijk gedefinieerd als uitgaan van de universele kracht achter de dingen en in overeenstemming daarmee handelen. Die universele kracht kun je niet zien. Er zijn natuurlijk heel veel dingen die we niet zien, maar die helemaal niet behoren tot een universele kracht in die zin dat

het *universeel* van invloed is op alles wat materiëler is. Als u naar uzelf kijkt en uzelf als een denker ziet, dan kunt u zich realiseren dat *u* in feite een universele spirituele kracht bent voor al die wezens die op een lager niveau met u samenwerken. Al uw cellen, atomen en organen zijn eigenlijk allemaal bewustzijn die graag met u samenwerken, want was dat niet zo, dan vertrokken ze wel. Op die bewustzijn oefent u een invloed uit. Voor die cellen is onze denkwijze zeer universeel. Nu kunt u bij uzelf zeggen dat uw motieven niet zo universeel zijn, maar voor ons zijn er weer grotere invloeden die wij weer als universeel ervaren. Wat we eigenlijk moeten doen is ons vereenzelvigen met dat deel in ons dat die eenheid, die totaliteit ervaart, zodat we niet verkeren in het element dat afgescheidenheid ervaart. We moeten ons dus richten op onze hogere natuur, dat wat we ons Hoger Zelf noemen, en het meest universele wat je ontwikkeld hebt toepassen. En dat is voor iedereen anders, want geen twee menselijke wezens staan op precies hetzelfde niveau van ontwikkeling. Spiritualiteit is dus een relatief begrip. Voor de een kan wat hij doet zeer spiritueel zijn, terwijl dat voor een ander niet spiritueel is omdat hij grootsere, universeelere inzichten en ideeën heeft ontwikkeld, getoetst en als juist heeft ervaren. We hebben geprobeerd dat aan de hand van het schema met geest, ziel en lichaam te laten zien:

Er zijn twee begrenzings aan onze waarnemingen: dat wat zich boven ons niveau bevindt, zien we niet; en dat wat zich beneden ons niveau bevindt, zien we ook niet.⁽⁶⁾ Wij zijn zelf de begrenzing, afhankelijk van onze ontwikkeling. Maar u kunt wel bedenken

dat als dat wat boven ons is universeel is, daar duurzamer gedrag, duurzamere patronen en grotere wetmatigheden moeten zijn waar wij aan onderhevig zijn. Als je nu in dit schema de samengesteldheid van drie mensen ten opzichte van elkaar ziet, dan zie je dat de norm van wat 'spiritueel' is relatief is.

Uit de workshop kwam de opmerking dat elk bewustzijn, elk wezen, een spirituele kant heeft. Maar daarbij moet je je realiseren dat achter een stoffelijke cel in mijn lichaam een bewustzijn werkzaam is met een kwaliteit die hoort bij dat kleine celwezen. Als ik kijk naar het gedrag van die cel, dan is mijn bewustzijnskant duidelijk van een hoger niveau dan de bewustzijnskant van die cel. Het bewustzijn van die cel werkt min of meer automatisch en daar kan ik op een bepaalde manier invloed op uitoefenen. Ik ben in zekere zin een leidende invloed voor die cel. Ziet hij die invloed niet meer zitten, dan houdt hij het voor gezien en dan gaat hij ergens anders naar toe. Vindt hij die invloed heel fijn, dan blijft hij bij me en dan werkt hij nog een hele lange tijd met me samen. Dus ondanks dat we natuurlijk zeggen dat elk bewustzijn een spirituele kant heeft, is het begrip spiritueel relatief.

Spiritualiteit is dynamisch

Spiritualiteit is ook dynamisch. Daar bedoel ik mee dat we gedurende de dag, de week, de maanden van het jaar niet altijd even spiritueel gericht zijn. Niet iedereen van ons is 24 uur per dag bezig om zich te richten op die overkoepelende universele invloed waar we onderhevig aan zijn en waarmee we in harmonie zouden moeten leven.

Als je 's ochtends een slechte bui hebt of je hebt hoofdpijn en je houdt het wel voor gezien die dag, dan wijk je duidelijk af en dan krijg je een dag waarop je minder spiritueel bent dan op een dag dat je je daar heel serieus en goed mee bezighoudt. Dat dynamische gedrag is er altijd.

Als u een conflict heeft met een van uw medemensen, dan ziet u dat u heel snel uit dat universele stapt en naar het persoonlijke gaat en allerlei argumenten gebruikt, krom of recht, om maar een zekere mate van gelijk te halen. Als u dan even diep ademhaalt en uzelf vraagt: 'is dit een universele opmerking?', dan komt u misschien tot de conclusie dat u deze beter niet had kunnen maken.

Wij kunnen dat in de cursus 'Anders Denken' wat duidelijker aan u uitleggen: dan praten we over de verdeling van ons denken in zeven lagen. Maar houdt u het maar even heel makkelijk op persoonlijk en bovenpersoonlijk — dan heeft u op zich al een heel aardige toets. U kunt zich ook afvragen: 'is mijn opmerking zelfzuchtig of onzelfzuchtig?' Afhankelijk van de gemoedstoestand waar we in verkeren, geven we de dingen die op ons afkomen een bepaalde waarde en dat bepaalt hoe we daarmee omgaan. Als we helemaal in ons eigen persoonlijke 'ik' duiken, dan zijn we in een toestand van afgescheidenheid en zien we vooral het illusoire en niet zozeer de werkelijkheid. Dus, en we zeiden het al, u bent zelf de toetssteen.

Spirituele groei

Wat wil spirituele groei nu eigenlijk zeggen? Het wil zeggen dat we de moeite nemen om de grote wetten en universele aspecten in onze wereld of ons universum te bestuderen en eigen te maken.

Vraag van workshopleider leider Henk Bezemer: In onze werkgroep was er een heel duidelijke vraag. Iemand zag voor zich dat alle wezens proberen te groeien en vroeg zich toen af wat die kracht is waardoor alle wezens hun bewustzijn willen uitbreiden.

Herman: Die vraag is eigenlijk heel makkelijk te beantwoorden als u bereid bent om de drie hypothesen van de Theosofia te accepteren: Oneindigheid – Cyclische beweging – Zo boven zo beneden. In dit geval is Oneindigheid de belangrijkste. Er is Oneindigheid en in die Oneindigheid spelen we allemaal een rol. Anders gezegd, we hebben allemaal een deeltje van die Oneindigheid *in* ons. Oftewel, in principe *zijn* we Oneindig. En die Oneindigheid genereert als het ware een innerlijke drang, een drang om dat ook tot uitdrukking te brengen. En die drang manifesteert zich door dingen te willen begrijpen en te onderzoeken en daardoor vindt groei plaats. Dat onderzoeken en willen begrijpen is ook niet een continu proces, daarin spelen allerlei cyclische bewegingen een rol. Als u vakantie hebt, dan zegt u 'het hoeft deze weken even niet', maar op andere momenten bent u daar heel intensief mee bezig. Of het is juist andersom; als u vakantie hebt, heeft u tijd om na te denken en de rest van het jaar,

als u moet werken, lukt het niet zo goed.

Maar het gaat erom dat die innerlijke drang die in ieder van ons zit altijd die behoefte heeft om naar buiten te komen en dat op wisselende momenten ook doet. En dat kunnen we ervaren in het dagelijks leven.

Iedereen stelt zichzelf wel vragen, iedereen heeft momenten van verwondering. Alleen de vraag is of we vervolgens de juiste stappen doen. Doen we de juiste stappen, dan helpen we die innerlijke ontwikkeling, die spirituele groei te stimuleren en doen we niet de juiste stappen, dan houden we dat nog een beetje af en blijven we in die beperking steken.

Het is veel interessanter onszelf niet als los element van die Oneindigheid te zien, maar om de Oneindigheid te zien als iets dat bestaat uit een aantal dauwdruppels die allemaal die drang tot expressie in zich hebben. Stelt u zich die Oneindigheid voor als een gigantische oceaan waar allemaal golfjes en draaikolkjes inzitten en ieder draaikolkje of golfje is een bewustzijn, een wezen dat zich tot uitdrukking brengt. Als je er zo naar kijkt, dan ga je uit van een totaliteit waar alle bewustzijnen op een bepaalde manier een reflectie van zijn. En dat roept onmiddellijk het idee van eenheid en de samenhang van alles op.

Bij materiële groei richt het bewustzijn zich veel meer op de groei van de uiterlijke kant. Die kant is minder universeel en lager dan het niveau waarop de mensheid in dit stadium van ontwikkeling kan denken.

In een van de workshops werd gezegd dat we dat materiële wel nodig hebben en dat klopt natuurlijk. We hebben instrumenten of voertuigen nodig om ervaringen op te doen, om te redeneren en conclusies te kunnen trekken, om onze ideeën te testen. Die voertuigen helpen ons dus bij onze ontwikkeling. Maar dat wil nog niet zeggen dat die instrumenten ons *doel* zijn. Ze zijn het *middel* om tot groei van het bewustzijn te komen. U zult in de Theosofia nooit tegenkomen dat je het materiële onmiddellijk moet loslaten omdat het geen enkel belang heeft. Nee, het heeft zijn plaats — als instrument. Het helpt ons om de vragen die uit verwondering voortkomen te onderzoeken, onze groei te stimuleren.

Wat is dus spiritualiteit en wat is spiritueel leven? Spiritueel leven is leven in overeenstemming met die sturende, inspirerende invloeden vanuit de voor ons hogere bewustzijnsgebieden. Dat wil dus zeggen dat

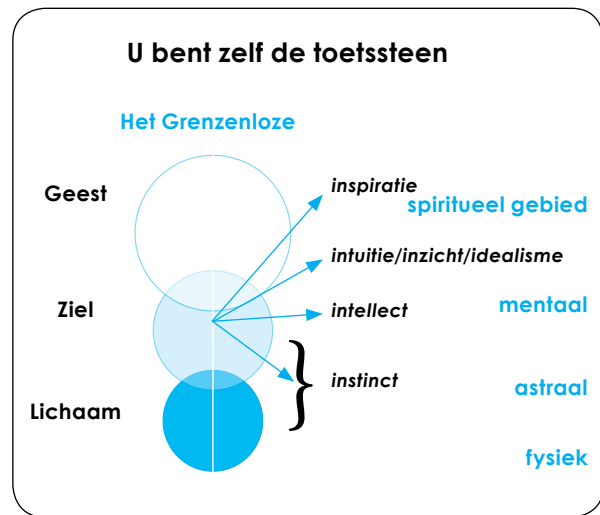
wij, zoals we hier op aarde leven, onderhevig zijn aan een aantal grote universele invloeden — denkt u maar even aan de planeet aarde zelf, aan het zonnestelsel, aan het melkwegstelsel. Nu noem ik de materiële kant daarvan op, maar eigenlijk moet u zich richten op de achterliggende kracht van die uiterlijke vormen. Daar vind je die universaliteit terug en dan kom je tot de verrassende conclusie dat die universele invloeden in zeven wetten samen te vatten zijn, zoals we dat in onze vervolgcursus 'Levenswijsheid' doen. U moet zich wel realiseren dat die zeven samen een nagenoeg oneindige variatie van uitdrukkingen kunnen genereren. Wat zijn nu die universele krachten? Heel bekend is cyclische beweging — voor ons mensen betekent dat reïncarnatie. Een tweede is oorzaak en gevolg. We noemen dat karma. Geen goed karma of slecht karma. Nee, niets meer dan oorzaak en gevolg. Zo kun je zeven van die universele invloeden benoemen en die kennen we ook wel als de zeven Juwelen van Wijsheid, grondgedachten die op zich heel simpel zijn.

Liefde voor wijsheid en de socratische methode

Laten we kijken naar de tweede fase in het stappenplan, de filosofie. Het woord komt – zoals u weet – uit het Grieks en wij vertalen dat met: houden van wijsheid of liefde voor wijsheid.

Maar je kunt je afvragen: wat is wijsheid? In de Griekse mythologie wordt wijsheid voorgesteld door de godin Athene. Zij was geconcipieerd door Zeus en Metis en tijdens die conceptie vroeg Zeus zich af of hij daar wel goed aan deed. In het dagelijks leven gebeurt het je ook, dat je iets aan het doen bent en je dan afvraagt of dat wel wijs is. Diezelfde ervaring schijnt Zeus gehad te hebben toen hij bij Metis was. Athene werd geboren uit het hoofd van Zeus — wijsheid werd dus geboren uit het hoogste element van Zeus. Welk gevaar zag hij dan? Het gevaar zit er in dat wijsheid door een mens, die nog niet zo ver ontwikkeld is, ook verkeerd gebruikt kan worden, misbruikt kan worden. Daar komt dan sluwheid, listigheid bij. Wij leven in een samenleving waar wijsheid vrijelijk gebruikt kan worden en dat gebeurt zodra iemand denkt dat het goed toepasbaar is. In het schema rechts ziet u dat wijsheid – dat wil zeggen visie, inspiratie – behoort tot de hogere kwaliteiten van ons menselijk denken.

U kunt dan ook de symboliek begrijpen van het feit dat Athene uit het hoofd van Zeus wordt geboren — wijsheid staat niet zomaar op die plek.

De socratische methode is er om wijsheid te ontwikkelen. U zou dat kunnen zien als een stappenplan, en misschien denken dat als je de stappen keurig doorloopt, en zo goed mogelijk antwoord op de vragen geeft, dat je dan wel weet hoe iets in elkaar zit. Maar als u die oefening met de socratische methode vanochtend heeft gevolgd, dan ziet u dat die dialoog ook een proces in ons denken losmaakt.

U bent er altijd van uitgegaan dat iets zo is, en nu gaat u zich afvragen: is dat wel zo? Door vervolgens dat stappenplan te doorlopen, dwing je jezelf af te vragen of je het echt weet, of dat je het alleen maar hebt aangenomen, dat je het alleen maar van horen zeggen hebt. En je vraagt je af wat je zou moeten onderzoeken om echt iets over dat vraagstuk te weten. Je hebt dan dat element van verwondering nodig. Want als je je niet verwondert, ga je van vooropgezette ideeën uit. Elke storingsmonteur kan een aantal storingen in apparaten herkennen, maar de moeilijke problemen zal hij echt moeten oplossen door zijn denken leeg te maken en gewoon te kijken naar wat er gebeurt.

En de socratische methode is een manier om in die toestand te komen. Het is een soort introspectie, een leegmaken. En dat is wat anders dan dom worden. Het is u leegmaken van uw vooringenomenheid en gewoon rustig uzelf afvragen: wat weet ik, wat kan ik erover vinden, wat zegt de ene partij, wat zegt de andere partij? En zo kunt u stapsgewijs voor uzelf een

conclusie opbouwen.

Jaren terug was er een interessant programma op televisie. Dat heette 'De achterkant van het gelijk' en daar gebruikten ze de socratische methode om allerlei ethische en morele vraagstukken te toetsen. Als u over ethische en morele vraagstukken nadenkt en u gebruikt die methode, dan kunt u nagaan wat de achtergrond van een algemeen aanvaarde ethische waarde is. Waar komt die vandaan? Is het echt een traditie of geldt die alleen maar in onze familie of in ons land? Of kunnen we concluderen, als we daarover gaan nadenken, dat die gebaseerd is op een universele spirituele wijsheid die op een praktische manier vormgegeven is?

Als u op die manier dat stappenplan doorloopt, zult u groei bij uzelf stimuleren. Maar u moet natuurlijk niet de illusie hebben dat u er al bent wanneer u via die socratische methode een antwoord heeft gevonden. Want als u een deeltje bent van die oneindigheid, dan valt er nog oneindig veel meer te leren.

Spirituele groei is dus een continu proces van verwondering, filosofie, logica gebruiken, toepassen en jezelf daar zo veel mogelijk in trainen. Vandaag in de workshops hebben we u willen laten zien hoe dat in elkaar zit en geprobeerd u daar wat praktische ervaring mee op te laten doen.

Vragen vanuit de workshops

Hebben de workshopleiders nog vragen van de deelnemers?

Relatieve spiritualiteit

Henk Bezemer: In de groep werd veel nagedacht over het idee dat er ergens een soort bron van alles is en die werd gezien als spiritueel. Betekent dat dan dat daardoor ook alles wat eruit voortvloeit spiritueel is?

Herman: Als je onze definitie aanhoudt, kun je zeggen dat ten opzichte van ons niet alles spiritueel is. Als je zegt dat alles dat universeler is dan wij spiritueel is, dan zijn er een heleboel dingen die wel allemaal uit die bron komen en op hun gebied wel spirituele kanten hebben, maar *ten opzichte van ons* niet spiritueel zijn. Ik gaf als voorbeeld de cellen van mijn lichaam. Die hebben een spirituele kant in zichzelf, maar niet voor mij want ik heb een beter begrip van die universele wetten dan die cellen. Uit die bron komt dus

manifestatie voort en die manifestatie die hoger is dan wij, universeler dan wij, is dus spiritueler dan wij. En die uitdrukking of manifestatie die lager is dan wij, zien wij als materie.

Maar wij moeten ons realiseren dat er ook materie bestaat die zo grof is dat we die niet kunnen zien. In de oude literatuur wordt bijvoorbeeld over aether gesproken. Dat is zo'n tienduizend keer dichter dan lood. En lood is voor ons het meest dichte en zware metaal. En dan blijkt er materie te zijn die nog veel dichter en zwaarder is, maar we kunnen die niet zien. Terwijl we juist het idee, de illusie hebben dat we dat eigenlijk moeten kunnen zien.

Zo is het ook met licht. We kunnen maar een klein stukje spectrum zien. Licht met een kortere golflengte, het 'ultraviolet' licht, en van langere golflengtes, 'infrarood', dat zien we niet. We zien alleen dat bandje ertussenin.

Barend Voorham: Bij ons in de workshop kwam naar voren dat waar je ook staat, als je je richt op het edele in jezelf, *dan* ben je spiritueel.

Herman: Ja, dan richt je je op het universelere, het hogere. Je bent dan gericht op veel grotere beelden, concepten en wetmatigheden. Als je spiritueel leeft en praktisch bent, dan moet je dus consequent die visie tot uitdrukking brengen en niet alleen wanneer het je uitkomt.

Er is altijd een krachtkant, een spirituele kant aan iets en er is altijd een stoffkant of een stoffelijke, materiele kant aan iets. En vanuit waar wij staan noem je het ene spiritueel of universeel en het andere beperkt. Maar het zijn allemaal bewustzijnen die op hun manier uitdrukken wat die Ene Oneindigheid, dat Ene Universele Beginsel in zich heeft. Dat idee dat spiritualiteit relatief is werkt heel verruimend.

Socratische methode

Joop Smits: In onze workshop hebben we er lang over gesproken dat bij de socratische methode de formulering van de stelling een belangrijke rol speelt. Een van de conclusies was verder dat het afhankelijk is van je eigen punt van ontwikkeling, het 'objectief idealisme' dus. Er is een continu groeiproces waarin je voortdurend de eigen grenzen in jezelf verlegt. Dat speelt een

enorm belangrijke rol. De uitkomst van je socratische onderzoeken is dus één op één gekoppeld aan je eigen innerlijke ontwikkeling.

Herman: Ja, elke vraag die je stelt komt voort uit jouw kwaliteiten van bewustzijn. En dat zou best kunnen inhouden dat je ook eens een keer terug moet omdat je vraagstelling fout is. In de techniek heb ik herhaalde keren meegemaakt dat we ontdekten dat onze vraagstelling helemaal fout was, dat we gewoon naar het verkeerde aan het zoeken waren. Zo is er in de fysica momenteel veel discussie over zwaartekracht. Die wordt gezien als een op zichzelf staande kracht, losstaand van het geheel. Dat idee wordt niet gemakkelijk losgelaten. En er is maar een enkeling die stelt dat zwaartekracht het gemanifesteerde effect is van een universele oorzaak die erachter staat.

De socratische methode gebruikt ook niet een willekeurige vraag, nee, de vraag op zich moet een correct gestelde vraag zijn: het moet een soort buddhische vraag zijn, dat wil zeggen een inzichtelijke vraag. En dan moet je kijken welke gegevens je kunt vinden die de stelling onderbouwen en welke die juist tegenspreken. En bedenk dat je afhankelijk van jouw bewustzijn kiest voor de ene of de andere onderbouwing.

De socratische methode levert altijd een verdieping op, maar of het je altijd het ultieme antwoord geeft? Nee, denk ik, want ook daarin is sprake van groei en ontwikkeling.

Motief

Ruud Melieste: In onze workshop werd de vraag of wat je niet ziet spiritueel is, verworpen als een niet relevante vraag, omdat het er niet toe doet of het nu zichtbaar is of onzichtbaar, maar het is vooral de intentie erachter, die het spiritueel maakt of niet. Vanuit die intentie ontstaat een handeling en door die handeling wordt het dus iets praktisch.

Herman: Ja, het gaat dan vooral om het motief. Maar dat zegt niet zozeer iets van het niveau waar je op zit. Bij motief speelt dat je je afvraagt: vanuit welke visie doe ik het of waarom doe ik de dingen die ik doe. Die vraag gaan we morgen proberen te beantwoorden. Theosofisch-technisch kun je heel goed de vraag stellen wat spiritueel is, zeker als je realiseert dat spirituali-

teit een relatief begrip is. Dat je je realiseert dat je *zelf* die grens trekt en dat er in die Oneindigheid niet zoiets bestaat als twee kanten, een spirituele en een materiële en dat die twee kanten af en toe samenwerken. Nee, een belangrijke gedachte is dat er *altijd* bewustzijn is en dat werkt *altijd* samen. *Sommige* bewustzijn zijn voor ons materieel en *sommige* zijn voor ons spiritueel.

Meditatie

Erwin Bomas: In onze groep vroeg men zich af of meditatie spiritueel is — en dat was eigenlijk ook de verkeerde vraag, omdat meditatie ook weer een middel is. Iemand uit de groep zei, dat het spiritueel is als het je helpt om weer invloeden vanuit je Hoger Zelf te krijgen.

Herman: Meditatie is voor ons een techniek. Maar het belangrijkste is: waar mediteer je op? Als je mediteert over wat een beter type fiets is, dan is het natuurlijk erg materieel en als je mediteert over hoe je dat proces van verwondering kunt aansturen, of hoe je tot een antwoord op een spirituele vraag kunt komen, dan kan meditatie het hulpmiddel zijn om tot een bepaald inzicht te komen.

Referenties

1. *The Tao: The Sacred Way*. Edited by Tolbert McCarroll, blz. V van de inleiding van de redacteur (vert. red.). The Crossroad Publishing Company, New York 1982.
2. Lao-tse, *Tao Te King*. Vele edities. Vers 2, 27.
3. Zie ref. 2, vers 57.
4. Zie ref. 1.
5. Zie ref. 1.
6. De 3e grondstelling van *De Geheime Leer* kunt je omschrijven als 'zo boven zo beneden'; daarmee wordt bedoeld dat de wetmatigheden van verder ontwikkelde wezens ook gelden voor de minder ver ontwikkelde. Dus begrippen als karma en cycliciteit gelden zowel voor bijvoorbeeld mensen en dieren, maar ook voor kosmische wezens als zonnen en universa.

Visies op spiritualiteit

Deze lezing is de eerste van een serie van vier, waarin we nagaan hoe spiritualiteit of mededogen ons leven beïnvloedt. Het is het resultaat van het teamwerk van onze Duitse groep. In deze eerste bijdrage inventariseren we hoe er in onze samenleving over ‘spiritualiteit’ gedacht wordt.

Wij wilden allereerst het woord ‘spiritualiteit’ definiëren. We dachten dat een definitie eenvoudig te vinden zou zijn, er is immers veel literatuur over. Maar dat viel tegen.

Waar denkt u aan bij dat woord? Kunnen we het ware theosofische leven niet op één lijn stellen met spiritueel leven? Maar lang niet iedereen is bekend met de theosofische leer. Daarom begon ik aan een onderzoek, zowel onder mijn eigen familie en vrienden als op internet, in verschillende encyclopedieën en in andere literatuur. De resultaten zijn verbazingwekkend.

Persoonlijke visies op spiritualiteit

Eerst vroeg ik het aan mijn vrienden en familie: mensen van verschillende leeftijden en geloofsovertuigingen, met verschillende opleidingen en met meer of minder ingrijpende ervaringen in hun leven. Mijn vraag riep vaak eerst een verbaasde reactie op: “Is dat niet duidelijk dan?” Maar als ik dan doorvroeg, bleek het lastig een precieze definitie te geven. Hier zijn de resultaten van deze kleine rondgang:

- Een afgestudeerde 50-jarige man; hij vertaalt het begrip op een tamelijk analytische manier en komt tot de conclusie dat spiritualiteit ‘buitenzintuiglijk’ of ‘geestelijk’ betekent.
- Een 46-jarige vrouw, een lerares, stelt eveneens dat spiritualiteit iets is wat van doen heeft met buitenzintuiglijke zaken, oftewel, alles wat we niet kunnen zien of wat niet wetenschappelijk is bewezen. Zij denkt dat er nog iets is tussen hemel en aarde waar we niet van weten.
- Een huisvrouw van 49 jaar geeft als haar mening dat spirituele mensen een beetje de weg kwijt zijn. Zij verbindt het begrip met horoscopen, dansende tafels, spoken, meditatie, enzovoort. Zij kan deze mensen niet helemaal serieus nemen, omdat ze zich volgens haar in iets dwaas hebben gestort.
- Een stagiair van 18 jaar zegt heel spontaan dat spiritualiteit hem herinnert aan de Buddha, aan de Dalai Lama; voor hem houdt het een bijzondere manier van denken in.
- Een 19-jarig meisje met een middelbareschoolopleiding gelooft dat spiritualiteit een bijzondere levenshouding is, iets wat nodig is voor de overleving van alle mensen, en wat moeilijk te begrijpen is.
- Voor een studente van 19 jaar is spiritualiteit iets heel onconventioneels. Ze ziet het als sociaal afwijkend, een beetje hippieachtig; spirituele mensen behoren tot een marginale groep die op zoek is naar nieuwe idealen.

Het was interessant om te zien dat niemand spiritualiteit associeerde met de twee vanouds meest verbreide godsdienstige takken in onze westerse wereld, de Katholieke en Protestantse Kerk. Ook lijkt het erop dat iedereen spiritualiteit of spiritueel leven alleen betreft op zijn eigen leven, en niet op zijn verbondenheid met anderen. Hoe dan ook: aan spiritualiteit worden zeer verschillende betekenissen gehecht. Mensen die weinig afweten van Theosofie zien het soms als iets vreemds of twijfelachtigs.

De Watkins Review: hoe vaak wordt iemand gegoogeld?

Op internet vond ik de zogeheten Watkins Review. Deze wordt jaarlijks gepubliceerd door Watkins Books, een boekhandel in Londen die meer dan honderd jaar geleden is opgericht voor spirituele onderwerpen. De Watkins Review is een lijst van de spiritueel 'meest invloedrijke mensen' in de wereld.

Er zijn verschillende factoren in aanmerking genomen bij het opstellen van de lijst. De belangrijkste drie zijn:

1. de persoon moet nog in leven zijn,
2. de persoon moet een unieke en spirituele bijdrage hebben geleverd op wereldwijde schaal, en
3. de persoon moet vaak zijn gegoogeld, moet opgenomen zijn in de databestanden van Nielsen, en overal opduiken in de blogs, de 'blogosfeer'.

In het bijgaande kader ziet u een kleine selectie uit deze lijst.

Definities van Wikipedia en diverse religies

Maar ik wilde ook weten wat Wikipedia en de verschillende religies verstaan onder spiritualiteit. In de Duitse Wikipedia vond ik de volgende uitleg, samengevat in een paar sleuteltermen:

Algemene definitie: spiritualiteit in zijn meest brede betekenis is geestelijkheid ('Geistigheid'): een spirituele verbinding met het transcendente, de andere zijde of de oneindigheid.

Christendom: spiritualiteit betekent dat de persoonlijke relatie met Jezus Christus centraal staat.

In het *Buddhisme* is het spirituele doel de verlichting; dit wordt bereikt door meditatie.

In het *Hinduïsme* betekent spiritualiteit, dat leven en dood in een voortdurende cirkelgang plaatsvinden.

Islam: spiritualiteit vormt een brug tussen de indivi-

De Watkins Review: lijst van spiritueel 'meest invloedrijke' mensen in de wereld

Interessante statistische gegevens:

Man: 76%, vrouw: 24%, gemiddelde leeftijd: 67 jaar, de oudste: 104 jaar, de jongste: 30 jaar.

Hier zijn enkele resultaten uit het verslag van 2011:

1. Eckhart Tolle – bestsellerauteur, bijvoorbeeld van 'De kracht van het Nu'
2. De Dalai Lama
3. Dr. Wayne Dyer – psychotherapeut en auteur
7. Paulo Coelho – bestsellerauteur, bijvoorbeeld van 'De alchemist'
8. Oprah Winfrey – talkshowpresentatrice
19. Nelson Mandela – de eerste zwarte president van Zuid-Afrika
34. De Paus

duële mens, de wereld en God.

Daarna bezocht ik de internetpagina's van het Vaticaan en de Katholieke en Protestantse Kerk. Op de website van het Vaticaan trof ik geen definitie aan, maar het woord spiritualiteit wordt uitgebreid gebruikt in relatie met een heleboel heilige mensen. Op de website van de Katholieke Kerk kom ik tegen: spiritualiteit is gelijk aan de ziel en slaat op de persoonlijke relatie met God. De Protestantse Kerk stelt: spiritualiteit is een ander woord voor devotie en het openstaan voor religieuze zaken.

Resultaten van het onderzoek

Dit zijn mijn resultaten, zonder enige statistische relevantie, maar toch denk ik dat ze wel typerend zijn voor onze samenleving, waarin geen enkele consistente definitie van spiritualiteit te vinden is. De diverse godsdiensten gebruiken elk een andere definitie. Ook wordt het begrip vaak verward met spiritisme ('geesten' oproepen, contact zoeken met de doden), en occultisme (kaartleggen, horoscopen, zwarte magie, heksen, enzovoort). Een veelheid van verschijnselen wordt op één hoop gegooid.

Om toch tot een helder begrip te komen, bespreekt Ralph Kammer in de volgende bijdrage spiritualiteit vanuit theosofisch gezichtspunt.

In welk deel van ons drukt spiritualiteit zich uit?

Nadat Ingeborg Knobloch heeft beschreven welke ideeën er in onze maatschappij leven over spiritualiteit, komen we nu op de vraag wat de Theosofia over dit onderwerp heeft te zeggen. Immers, spiritualiteit in de samenleving en de mens, is het centrale thema van onze Beweging. Maar om een duidelijke visie hierover op te bouwen, moeten we eerst nagaan in welk deel van ons spiritualiteit te vinden is en hoe we deze kunnen herkennen.⁽¹⁾ Dat leidt dan vanzelf tot de verklaring van wat de Theosofia onder spiritualiteit verstaat.

De mens, veel meer dan een lichaam

De mens bestaat niet alleen uit vlees en bloed, is een gezegde dat iedereen wel eens heeft gehoord. De christelijke leer is al iets preciezer en ziet de mens als een samenstel van lichaam, geest en ziel, wat ongeveer overeenkomt met de theosofische zienswijze. De Theosofia is nog helderder in haar beschrijving en onderscheidt zeven onderdelen of beginselen waaruit de mens bestaat. Deze delen zijn:

1. *het fysieke lichaam*, dat ons waarschijnlijk het beste bekend is, omdat we het met al onze zintuigen kunnen ervaren;
2. *het astrale lichaam*, het model waarnaar het fysieke lichaam is gevormd;
3. *het vitaliteits- of levensbeginsel*, dat bijvoorbeeld

kan worden herkend in de impuls die onze ademhaling stuurt;

4. *het dierlijke of begeertebeginsel*, de plaats van de stuwende, elektrische krachten in de mens, die de basis vormen van zijn daden;
5. *het denkbeginsel*, dat beginsel dat de mens zelfbewustzijn verschaft, omdat het hem in staat stelt om na te denken over alle dingen om hem heen;
6. *de spirituele ziel van de mens*, die plaats in onze samengesteldheid waar intuïtie, grenzenloze liefde en mededogen hun woonplaats hebben;
7. en tot slot *het goddelijke, universele beginsel* van de mens, dat hem met het ZELF van het universum verbindt. Dit is de zetel van puur bewustzijn, van oorspronkelijke wijsheid en inspiratie.

We zijn zojuist met het laagste beginsel begonnen, maar het goddelijke beginsel is natuurlijk het hoogste. Dat moeten we zien als het beginpunt van alle andere beginselen, die de een na de ander ontwikkeld worden uit het respectieve beginsel erboven.

We dragen alle kosmische vermogens in ons

Het denkvermogen is wat ons mensen onderscheidt van alle lagere wezens. Dus als we meer over onszelf willen weten, moeten we onze aandacht op dat denkbeginsel richten. En dan zien we in feite een klein universum, een compleet samengesteld geheel. We zijn een universum of microkosmos, omdat de zeven universele

beginselen die zich in elk wezen weerspiegelen, dit ook doen in elk van deze beginselen afzonderlijk. Daardoor krijgen we een denkvermogen dat zevenvoudig verdeeld is. Dit betekent dat wij zeven verschillende kwaliteiten of aspecten van denken kennen, als reflecties van de werkelijke beginselen. De opsomming van deze verschillende sub-beginselen of zeven kwaliteiten van het denken zal hier meer duidelijkheid brengen. Door deze aspecten te vergelijken met onze eigen denkgewoonten, krijgen we een helderder beeld van datgene waarop ons denken meestal is gericht, en waar er nieuwe kansen liggen door ons te gaan richten op onze onontwikkelde of nog maar gedeeltelijk ontwikkelde aspecten. Dit alles zal ons een stap verder helpen bij de vraag: *wat verstaat de Theosofia onder spiritualiteit, en waar in de mens kunnen we deze vinden?*

Vermogens, nodig voor ons dagelijkse leven

Als we nu kijken naar de zeven kwaliteiten of denkaspecten zien we eerst het laagste of *fysieke aspect*. In verband met het dagelijkse leven betekent dit dat wij met ons bewustzijn in het *fysieke denkaspect* zijn als onze aandacht getrokken wordt door bijvoorbeeld kiespijn of honger, of als iemand ons kietelt. We kunnen dan even aan niets anders denken en zijn volledig gericht op wat er met ons lichaam gebeurt.

Het volgende aspect is het *gevoelsmatige denkaspect*, dat overeenkomt met het astrale niveau, aangezien dat de verblijfplaats is van de emoties. Voorbeelden hiervan kent iedereen. Echter, het is niet gemakkelijk om rustig en kalm te blijven als een buurman of een collega onwaarheden over ons verspreidt. Dergelijke onaardigheden roepen negatieve emoties in ons op en binden ons bewustzijn aan dit niveau. Gelijkmoedigheid wordt in alle godsdiensten beschouwd als hét middel om boven de effecten van het zintuiglijke denkaspect te leren staan.

Het volgende denkaspect, het *vitaliteitsaspect*, heeft weer betrekking op heel andere kanten van het dagelijkse leven. Als we een idee willen hebben van dit type denkactiviteit, kan de rusteloosheid van de westerse beschaving als een goed voorbeeld dienen, omdat deze rusteloosheid tegenwoordig een van haar belangrijkste kenmerken is geworden. Mensen die we rekenen tot de zogenaamde workaholics, die voortdurend aan het werk zijn, niet rustig kunnen zitten en een slecht

gevoel krijgen als ze even rust houden, zijn een goed voorbeeld van medeburgers die hun gedachten gevestigd hebben in hun *vitaliteitsaspect*.

Met het *vierde denkaspect* komen we bij dat type denken dat *verlangens* en *begeerten* omvat. Als je er vanuit een negatief standpunt naar kijkt, zou je het idee kunnen krijgen dat hierin de oorsprong ligt van alle egoïsme. Maar *verlangens* en *begeerten* moeten niet uitsluitend gerelateerd worden aan het ego. Als we er neutraal naar kijken, zijn het simpelweg de drijvende krachten in de mens. Alleen het motief van de individuele mens maakt de begeerte tot een altruïstisch of egoïstisch gemotiveerde kracht.

Een leven zonder deze verschillende denkaspecten is volstrekt onmogelijk omdat elk aspect een belangrijk middel is om onze dagelijkse routine te managen. Maar als we aan een van deze denkaspecten te veel aandacht schenken, gaat dit onze zienswijze vervormen. Dan zien en interpreteren we het leven alleen nog maar vanuit dat ene perspectief.

De zojuist genoemde vier kwaliteiten van denken vormen het lagere gedeelte van het algemene denkbeginsel. Het is het lagere deel omdat op dit niveau ons denken op een bepaalde manier wordt beheerst door onze instincten. Dus we worden meer gedacht, dan dat we zelf denken.

Wat ons intellect wel en niet kan ...

Het hogere deel van ons denken begint met het *intellectuele denkaspect*. Dit vijfde onder-beginsel verschaft de mens de mogelijkheid tot zelfreflectie. Daarom zijn we in staat om onze eigen gedachten gade te slaan, te ordenen en te verwerken. Een bekend voorbeeld hiervan is wanneer we ons plotseling realiseren dat we, door de dagelijkse routine te volgen, een aantal zaken automatisch en onbewust hebben gedaan, en vervolgens proberen op een rij te zetten wat er gebeurd is. Omdat intellectualiteit als zeer waardevol wordt gezien in onze samenleving, zijn er natuurlijk veel meer voorbeelden te geven. Het allerbelangrijkste kenmerk van het intellectuele denkaspect is dat we enkel de buitenkant van de dingen kunnen zien en mentaal verwerken: de dingen die we met onze zintuigen waarnemen.

Nadat we langzamerhand genaderd zijn tot wat we zoeken, betreden we nu dat niveau waar spirituali-

teit zich in het denken van de mens manifesteert. Als we zeggen dat de vier lagere denkaspecten beïnvloed of overschaduwed worden door onze instincten, dan moeten we nu eraan toevoegen dat de twee hoogste aspecten worden beïnvloed vanuit dat gebied van de menselijke microkosmos dat wij de spirituele ziel noemen.

Direct begrip van de aard der dingen

Het zesde en dus een na hoogste aspect van denken, *het intuïtieve denken*, biedt de mens een platform of middel om de dingen rondom hem te herkennen zoals ze werkelijk zijn. De denker peilt hier de aard van de dingen en ziet ze, ontdaan van alle rationele overwegingen, zoals ze werkelijk zijn. Hij kan dat doen omdat hij al zijn eigen vooroordelen en gedachtepatronen terzijde stelt.

Een ander kenmerk van het *intuïtieve aspect* is dat de denker hier geen verklaringen nodig heeft zoals het intellectuele aspect die vraagt. Hij hoeft zijn indrukken niet mentaal uit te werken om een antwoord te krijgen. Als iemand werkelijk zijn bewustzijn bewust naar dit denkgebied verplaatst en de dingen herkent zoals ze werkelijk zijn, zal hij ze direct begrijpen. Dit begrip stelt hem dan in staat om waarachtig mededogen, sympathie en grenzenloze liefde te herkennen en te ontwikkelen.

Het is niet gemakkelijk een concreet voorbeeld van dit type denken te vinden, omdat je zo'n lichtend moment van bewustzijn zelf eerder moet hebben ervaren. Waarom stelden mensen zoals Gandhi of Martin Luther King zich in dienst van mensen en volkeren en werkten zij hard en soms met gevaar voor eigen leven, om hun mensenrechten te verzekeren of simpelweg om hen voor een zekere dood te behoeden? Wellicht niet omdat ze niets beters te doen hadden ... Nee, zij hadden inzicht en zij ontleenden hun altruïstische motieven aan dit inzicht. Daarom stonden ze op stevige grond, en was het voor hen van geen belang als hun persoonlijk welzijn in gevaar was.

Bewust worden van onze universele kern

Wij van onze kant hoeven geen gevaar te vrezen als we nu het laatste en dus hoogste denkaspect benaderen. Een beschouwing over het *inspirerende denkbeginsel* stelt ons nog het meest voor het probleem dat

we het niet kunnen bevatten. Door dit denkbeginsel, zo wordt ons gezegd, duikt de denker diep in de Natuur zelf en overziet hij alle onderlinge betrekkingen erin. Dan doorziet hij dat het idee dat we van de ontelbare andere wezens afgescheiden zijn, een illusie is. De denker en de wereld, ja, de denker en het goddelijke Zijn, het grote mysterie, zijn hier één: alle barrières zijn dan verdwenen.

De groep mensen die hier werkelijk verslag van kunnen doen is buitengewoon klein. Enkele grote denkers en filosofen kunnen hier worden genoemd, evenals de stichters van religies en filosofische stelsels en misschien ook een enkele dichter, schilder of componist. De welbekende mysticus Djelalludin Rumi was zo'n dichter; hij behoorde tot het Sufisme. De Sufiër zegt bijvoorbeeld dat kennis over God te vergelijken is met een parel. Deze parel symboliseert het stadium van de vereniging van geest en ziel met God of zelfs met de Goddelijkheid zelve. De Sufi's zeggen dat deze eenheid de werkelijkheid is, oftewel die toestand, die waarheid en die visie op de dingen waarin Heer noch dienaar bestaat, omdat beiden verenigd zijn, één en dezelfde zijn: degene die liefheeft en de geliefde.⁽²⁾

Om tot de kern te komen: als we ons bewustzijn op het zesde en zevende denkbeginsel leren richten en het daarop gevestigd houden, maken we van onszelf bewuste kanalen voor de krachten die vanuit het hart zelve van het universum tot ons stromen. Dan hebben we tot werkelijkheid gebracht wat we een waarlijk menselijk wezen mogen noemen.

Referenties

1. Voor deze bijdrage is veel geput uit: G. de Purucker, *Occult Glossarium*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1993.
2. Aangehaald in: *The Theosophist*, augustus 1882, blz. 265-266.

Wat is de volgende stap?

De inspirerende leer van hiërarchieën

Wij mensen zijn levende schakels in een universeel netwerk van leven. Deze bijdrage gaat uitgebreid in op de inspirerende leer van de hiërarchieën. Hoe kunnen we deze hiërarchieën om ons en in ons herkennen en welke morele inzichten kunnen we eraan ontleen?

In de vorige bijdragen werd uitgelegd dat de mens een zevenvoudig wezen is. In zijn op een na hoogste beginsel (zie de bijgaande figuur) treffen we de Spirituele Ziel aan, die in de mens nog latent is. Maar hij straalt zijn invloed uit op het volgende beginsel: het denkbeginsel, dat we nu moeten ontwikkelen.

Een heleboel mensen hebben hun antenne niet afgestemd op de spirituele ziel en denken alleen maar aan zichzelf en hun eigen voordeel. Toch hebben vele mensen het onbestemde gevoel dat er meer is tussen hemel en aarde. Dit 'meer' kunnen we niet met onze menselijke zintuigen waarnemen.

Dit vleugje van spiritualiteit is de oorzaak van ons gevoel van mededogen voor andere wezens. Het geeft ons het idee, dat alles met alles is verbonden. Maar wat wil dat eigenlijk zeggen? Hoe is alles met elkaar verbonden?

Fundamentele eenheid

De mens is verbonden met het Hoogste Zelf via zijn hoogste beginsel: ÂTMAN, 'geest', die in de lezingen

vandaag een belangrijke rol speelt. Uit deze bron komt alles en iedereen voort. Dit Hoogste Zelf is in alles wat bestaat.

Wij kunnen ons dat Hoogste Zelf niet voorstellen, ons brein kan dat niet bevatten. Maar dit Hoogste Zelf in alles is de reden waarom we zeggen: in ieder van ons vinden wij het Goddelijke, de mens is een goddelijk wezen.

Kijk bijvoorbeeld eens naar uw eigen hand, met zijn vijf vingers. Deze vingers kunnen de indruk geven dat ze los van elkaar staan, maar wij weten dat dat niet zo is. Ze behoren tot één hand en zijn dus met elkaar verbonden. Dit illustreert het idee dat alle mensen in de samenleving, ja, in feite zelfs alle wezens die bestaan onderling verbonden zijn.

Wat is een hiërarchie?

Om uit te leggen hoe we met elkaar zijn verbonden, moeten we het onderwerp hiërarchieën aandacht geven. Wat is een hiërarchie? Volgens een gebruikelijke definitie is een hiërarchie een stelsel van elementen die hoger of lager staan ten opzichte van elkaar.⁽¹⁾ En wat heel interessant is: het woord is afgeleid van de Griekse taal en de twee delen van het woord betekenen ‘heilig’ en ‘leiderschap’ of ‘gezag’.

Een hiërarchie houdt in dat er binnen een lichaam één wezen is dat het hoogste gezag heeft. Dit wezen wordt de hiërarch genoemd. Deze hiërarch leidt, stuurt en instrueert het lichaam. Kijken we naar het menselijk lichaam, dan weten we dat het uit atomen bestaat. Een groot aantal atomen vormt een cel, een groot aantal cellen vormt een orgaan, en de cellen en organen tezamen vormen een soort integrale kringlopen, zoals onze bloedkringloop of ons ademhalingsstelsel. Dat is een hiërarchie. En aan de top ervan is er een hiërarch, en die top zijn wijzelf natuurlijk, ons menselijk bewustzijn dat door de hersenen werkt.

Onze verantwoordelijkheid jegens lagere wezens

Leider zijn betekent leidinggeven. Maar hoe kunnen wij leidinggeven aan ons eigen fysieke universum, dat gevormd is uit atomen, cellen, organen en orgaansystemen? Natuurlijk door geschikte voeding, door sport, en door voldoende te slapen en rusten om te herstellen. Voorts ook door een zorgvuldige hygiëne: niet alleen lichamelijk maar ook mentaal, door de juiste gedachten te denken. En we hebben de contacten met andere mensen nodig, dat is ook zeer belangrijk.

Willen we graag dat elk onderdeel van ons lichamelijke universum zijn taak vervult? Ik denk van wel, want als dat niet gebeurt voelen we ons slap, worden we ziek of sterven we. Hier zien we opnieuw: alle onderdelen van ons universum werken samen, zijn onderling verbonden. En nu hebben we alleen nog gekeken naar het menselijk lichaam, naar onze stoffelijke kant.

Onze samenleving, een levende eenheid

Laten we nu naar een andere hiërarchie kijken, onze samenleving, die in dit symposium zo'n centrale rol speelt. Zoals atomen cellen vormen en cellen organen vormen, zo vormen individuele mensen koppels,

koppels vormen families en andere, grotere groepen. Al deze groepen tezamen vormen een samenleving en alle samenlevingen vormen de mensheid.

Wie is de hiërarch van deze hiërarchie, van een samenleving? Dan kunnen we denken aan politieke partijen, als we ons voorlopig beperken tot het bezien van de uiterlijke kant van onze samenleving. Andere uiterlijke hiërarchen zijn wetten, regeringen, koningen en elites die als rolmodel invloed uitoefenen op de samenleving. Ook hier kunnen we de vraag stellen: willen we graag dat alle onderdelen van deze hiërarchie hun taken verrichten? Wat zou er gebeuren als dat niet het geval is? Dan zou hetzelfde gebeuren als bij ons lichaam: het hele stelsel zou misschien in elkaar storten — we zien dus opnieuw dat alles onderling verbonden is.

Alle dingen zijn bezielde

Als we over onszelf praten, zeggen we dat we levende wezens met een ziel zijn. We hebben bewustzijn en intelligentie. We leven. Is het niet logisch dat we deze eigenschappen ook toekennen aan alle onderdelen van ons universum? Atomen zijn bezielde wezens, ze hebben bewustzijn en intelligentie, maar natuurlijk op een geheel ander niveau dan menselijke wezens. Misschien is dit een compleet nieuwe gedachte voor u, en ik weet dat er veel mensen zijn die deze gedachte niet kunnen accepteren als ze die voor het eerst horen. Laten we de gedachte daarom stap voor stap opbouwen en naar een andere hiërarchie kijken: de wezens die we in onze Planeet vinden.

We kennen een zekere intelligentie en bewustzijn toe aan dieren. Bent u het daarmee eens? Voorts kennen we vele studies die aantonen dat planten reageren op bepaalde muziek of wanneer je ze vriendelijk toespreekt en vriendelijk over ze denkt. Dan gaan ze beter groeien of geven ze meer bloemen. Dit zijn bekende feiten. En zou de volgende stap omlaag een totaal andere zijn? Is het logisch te veronderstellen dat bewustzijn en intelligentie hier zouden stoppen?

Het psychische aspect van water

Enkele jaren geleden bezocht ik een lezing, waar de spreker twee glazen water liet zien. En hij sprak deze glazen op twee verschillende manieren toe: de eerste sprak hij vriendelijk toe, de tweede werd toegesnuwd. Vervolgens liet hij foto's zien van de structuur van het

aardig en het bars toegesproken water. Die structuren verschilden enorm: de eerste was symmetrisch, zoals de sneeuwvlok die we in een eerdere bijdrage vandaag zagen. De andere structuur toonde een tegengesteld karakter.

Dan vroeg hij aan het publiek, wie van het water wilde proeven dat met een vriendelijke toon was toegesproken, en er gingen enkele handen omhoog. Maar niemand wilde uit het andere glas drinken — en de grote vraag is: waarom niet? Onze huidige wetenschap kan dat niet verklaren, maar ik denk dat hun innerlijke ziel hen influisterde: ‘ik weet wat hier aan de hand is, drink dat water dus niet op’.

Dus, al wat bestaat leeft. Een logische vraag is dan ook: zijn er wezens die verder gevorderd zijn dan mensen? Is er een hiërarch van onze Planeet? Ik kom hieronder nog terug op deze vraag.

De analogie tussen Planeet en mens

Misschien zal een andere analogie ons eveneens helpen om de overeenkomst tussen alle levende wezens te herkennen. Laten we een mens of microkosmos met onze Planeet Aarde, een makrokosmos, vergelijken.

Ons lichaam heeft een constante temperatuur van ongeveer 37 graden Celsius. Het is ook in staat zijn zuur-basebalans en zijn zoutconcentratie op een bepaald peil te handhaven. Als we naar de geboortecijfers van jongens en meisjes kijken, zien we dat deze meestal in balans zijn met elkaar. Alleen na de twee wereldoorlogen werden er meer jongens geboren. Dat is interessant, want toen was er een grotere behoefte aan jongens, na de dood van zovele soldaten in de oorlog. Wie of wat zorgt voor deze evenwichten?

Laten we een vergelijking maken met onze Planeet. De zeeën hebben een zoutconcentratie van ongeveer vier procent. Deze concentratie is al miljoenen jaren stabiel, wat heel verbazend is, omdat de rivieren voortdurend zout uit gesteenten wassen en van de bergen naar de oceanen brengen. Theoretisch zou de zoutconcentratie van de oceanen elke twaalf miljoen jaar moeten verdubbelen — toch blijft deze constant. Ook onze lucht heeft een gelijkblijvende samenstelling. De percentages zuurstof en stikstof zijn lange tijden stabiel, hoewel er nu meer mensen leven die ademhalen en er minder bomen zijn die zuurstof produceren. Wat de temperatuur betreft: die lijkt te veranderen,

sinds we haar zijn gaan meten. Hier zien we veranderingen optreden.

In het algemeen gesproken: ook binnen onze Planeet is er ‘iets’ dat in staat is om een bepaald evenwicht te bewaren.

Bomen en longen

Laten we eens kijken naar de werking van een onderdeel van elk van beide hiërarchieën: onze longen verschaffen ons lichaam zuurstof en nemen koolzuur uit ons bloed op. Bomen doen precies hetzelfde op de schaal van onze Planeet: ze verschaffen onze atmosfeer zuurstof, en nemen koolzuur eruit op. In bijgaande figuur ziet u ook de overeenkomst in de structuur van de longen en de bomen, als we kijken naar de grote en kleinere vertakkingen die het werk doen.

Een ander voorbeeld zijn de kringlopen. Ons lichaam heeft diverse kringlopen, zoals de bloedkringloop. Deze circulaties verrichten wonderbaarlijk goed een moeilijke taak, zonder een moment te stoppen, totdat we ons lichaam afleggen. Hetzelfde is het geval bij de vele kringlopen binnen onze Planeet, zoals de waterkringloop. Deze kringlopen gaan ook zonder ophouden door.

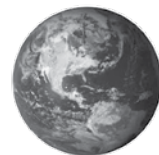
Is onze planeet een levend wezen?

Microkosmos

Conclusie door analogie:
zo boven, zo beneden

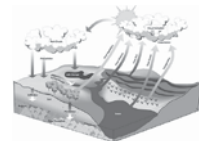
Macrokosmos

Ademen:
levert zuurstof
absorbeert koolzuur

Circulaties:
bloedcirculatie
watercirculatie

Denkt u eens na over deze voorbeelden: is het zo vreemd te zeggen dat de Planeet een levend wezen is?

Onze spirituele hiërarchen

Nu komen we terug op de vraag: ‘wie of wat is de hiërarch van de mens, wat zijn spiritualiteit betreft?’ Dat is het Hoger Zelf, de algemene Bron van alle wezens. Maar bijvoorbeeld ook de Zon, onze Planeet en de Maan zijn hiërarchen: zonder deze kunnen we niet bestaan (de Maan houdt onze Planeet in de juiste baan als gevolg van zijn zwaartekrachtwerking).

Spiritueel gezien is de mens deel van verschillende hogere hiërarchieën. De hiërarchen van al deze hiërarchieën leiden ons en streven ernaar dat alle elementen in hun hiërarchie hun taak vervullen. Hiërarchieën strekken zich *eindeloos* uit, naar alle richtingen toe: ‘levende wezens binnen levende wezens’. Maar omdat de mens dat ‘eindeloze’ niet met zijn brein kan bevatten, plaatst hij soms een ‘hoogste god’ of een ‘cluster van goden’ aan de top ervan. Maar in werkelijkheid kent het Leven geen absolute grenzen.

De Natuur bestaat uit lerende, onvolmaakte wezens

Tallose hiërarchieën van levende wezens emaneren, leiden en besturen de Natuur, en vormen haar ‘natuurwetten’. Vandaag werd de vraag gesteld, waarom er zoveel oorlog in de wereld is? Waarom zijn mensen vaak zo kwaad op elkaar?

Eén verklaring ervan is dat de Natuur niet volmaakt is. Alle wezens leren, ontwikkelen zich, en zijn dus onvolmaakt. Zorgt u op een volmaakte manier voor de wezens binnen uw hiërarchie? Ik vermoed dat niemand hierop volledig met ‘ja’ kan antwoorden. Dus zijn zelfs de goden wezens die het pad naar grotere evolutionaire ontwikkeling bewandelen. Ook zij streven naar actief leven. Ook bij hen is er onwetendheid — dat leidt tot smart.

Maar wij allen kunnen ons best doen binnen de hiërarchieën waarvan wij deel uitmaken.

Onze taak als mens

Elk onderdeel van een hiërarchie heeft een taak te volbrengen, of meerdere taken te volbrengen. Wijzelf ook. Allereerst is er de zorg voor onze eigen ‘innerlijke’ hiërarchie: de wezens die tot onze lichamelijke

natuur horen. Ten tweede hebben we de taak om al wat leeft ten dienste te zijn en te erkennen dat we als mens een verantwoordelijkheid dragen.

Om in staat te zijn andere wezens te helpen moeten we een spirituele visie ontwikkelen, moeten we leren om spiritueel te denken: de reden waarom we symposia als deze organiseren. En, zeer belangrijk: we moeten andere wezens de helpende hand bieden op hun lange weg naar innerlijke ontwikkeling, naar spirituele evolutie. Dit zijn de taken waar we als mens voor staan.

Universele wijsheid

De leer over de hiërarchieën is geen uitvinding van The Theosophical Society. We kunnen deze leer in alle wereldreligies en bij veel van de oude filosofen terugvinden. In het Christendom lezen we over engelen en aartsengelen, om een voorbeeld te noemen. In het joodse geloof treffen we de seraphim en cherubim aan, en ook de oude Grieken hadden een menigte of grote verzameling goden en helden. Enzovoort. Elke mythologie onderwijst het bestaan van hiërarchieën, waarin elk zijn rol heeft.

Samenvattend: hiërarchieën strekken zich in alle richtingen uit, grenzenloos, zowel lager als hoger dan de mens. Elk onderdeel van een hiërarchie heeft een aantal taken te vervullen. In de woorden van Gottfried de Purucker:

... dat hij [de mens] in wezen een geïncarneerde god is, een geïncarneerd goddelijk wezen, en dat hij in deze stoffelijke gebieden is afgedaald om universeel werk te doen ...⁽²⁾

Hoe we dat in de praktijk kunnen verwezenlijken is het thema van de volgende bijdrage.

Referenties

1. Wikipedia, term ‘hiërarchie’.
2. G. de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1982, hoofdstuk 43, blz. 564 (blz. 472 orig. Engelse editie).

Praktische spiritualiteit

Hoe kunnen we ons spirituele ideaal in de praktijk verwezenlijken? De buddhistische filosofie geeft ons een volmaakt stelsel van ideeën en aanwijzingen om dit te bereiken: allereerst door uit te leggen wat de werkelijkheid is, en vervolgens door onschatbare adviezen te geven over het pad dat tot de eenheid met ons Hoger Zelf leidt.

Elk menselijk wezen zoekt geluk, niemand zou dit ontkennen. Iedereen streeft ernaar gelukkig te zijn. Maar als we naar het menselijk leven kijken, naar ons eigen leven, dan realiseren we ons dat veel mensen helemaal niet gelukkig zijn. Wat zien we, als we om ons heen kijken? Mensen die streven naar materiële welvaart: iedereen toeft graag op een prachtig strand met kokospalmen, helderblauw water, veel vrije tijd en – natuurlijk – zonder muggen. Iedereen wil een plaatsje

onder de zon, zonder hard voor ons levensonderhoud te hoeven werken: gewoon genieten van het leven.

Het Hoger Zelf straalt altijd zijn invloed uit

Maar, zoals een vriend van mij ooit eens schreef in een gedicht: “Alleen voor sommigen is er een plaats onder de zon.” En dit lijkt te kloppen als we alleen kijken naar de zichtbare wereld, de uiterlijke schil, het stoffelijke leven.

Wat zo bijzonder is: als we ons een idee beginnen te vormen van een mogelijke eenheid met ons Hoger Zelf, waar Ralph Kammer over vertelde, en van een doel om te bereiken, zoals Claudia Bernard ons liet zien, dan verandert alles. De innerlijke zon – het Hoger Zelf in connectie met het Universele Beginsel – schijnt steeds, is steeds aanwezig. Als we dit ontdekken, als wij ons met dit innerlijke licht verenigen, dan biedt ons dat een ‘plaats onder de zon’ en kan het ons daadwerkelijk gelukkig maken, omdat deze zon voor alles en iedereen schijnt. Het punt is: hoe bereiken we nu deze eenheid?

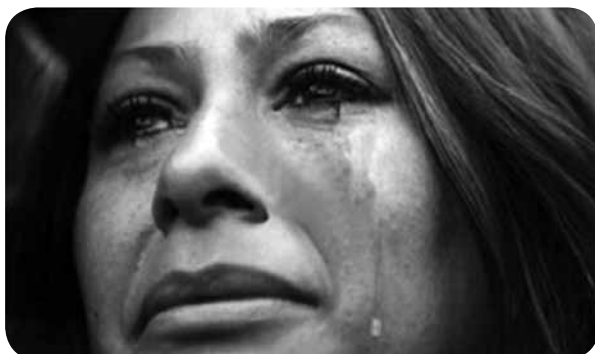
De buddhistische filosofie geeft ons een volmaakt stelsel van ideeën en aanwijzingen om dit doel te bereiken: allereerst door uit te leggen wat de werkelijkheid is, onder andere door middel van de Vier Verheven Waarheden, en vervolgens door aanwijzingen of adviezen te geven om stap voor stap een pad naar volmaking te volgen, dat ons uiteindelijk leidt tot de eenheid met ons Hoger Zelf.

De oorzaken van het lijden

Laten we even stilstaan bij deze Vier Verheven Waarheden, waarover we in vele boeken en ook op internet veel informatie kunnen vinden:

1. De waarheid van het lijden.
2. De waarheid van de oorsprong van het lijden.
3. De waarheid van het wegnemen van lijden.
4. De waarheid van het pad dat leidt tot het wegnemen van lijden.

We zullen het er allemaal over eens zijn dat er geen leven op deze aarde is zonder lijden, zonder pijn. Elke levensfase kent haar moeilijkheden en smarten op verschillende niveaus. We zien lijden en soms ook de pijn van vreugde. En meestal kunnen we het hierover eens zijn: op het moment dat we de reden begrijpen waarom we lijden – wat wil zeggen dat we dan onze onwetendheid op dat gebied beseffen en opheffen – dat dan het lijden afneemt; de pijn verdwijnt.

Tranen van blijdschap over een geredde mijnwerker.

Daar ligt dus de sleutel: onze onwetendheid moet worden overwonnen. Denk aan de pijn toen je eerste liefde je verliet, je geliefde moeder ziek was, je grootmoeder stierf, of bij andere tragische momenten in je leven. Was dat niet vreselijk? Ieder van ons zou een lange lijst van zulke smartelijke momenten kunnen geven, van jeugd tot oude dag. En hier – met deze Verheven Waarheden – vinden we een verklaring en een weg om het lijden te overwinnen.

De Vier Verheven Waarheden zijn een gecomprimeerd filosofisch, ethisch en moreel stelsel, een visie op de wereld – de innerlijke en uiterlijke wereld – die ons duidelijk de richting wijst naar een bepaalde manier van handelen, die tot vervulling, vervolmaking en de bevrijding van lijden voert. En op dit punt moeten we

ons natuurlijk afvragen: is bevrijding alleen voor mij het opperste doel? En hoe zit het dan met al die andere mensen die met dezelfde soort smart en pijn worden geconfronteerd? Hoe zit het dan met alle andere levende wezens, de dieren, de planten, en alle overige?

De psychologische wijsheid van het Achtvoudige Pad

De Heer Buddha gaf ons het voorbeeld van zijn eigen leven, en hij liet zijn leringen na, die door de Theosofie volledig worden verklaard – omdat ook zij in de universele Theo-sofia geworteld zijn. U zou kunnen zeggen: nou, ik ben nog lang geen Buddha, ik ben niet eens een Buddhist. Maar zelfs een Buddha begon zijn weg tot volmaking met de eerste stap, en Gautama de Buddha liet ons zeer praktische aanwijzingen na met zijn Verheven Achtvoudige Pad, dat ons stap voor stap laat zien hoe we de ladder naar volmaking kunnen beklimmen. Ik zal nu niet alle stappen noemen — heel veel informatie hierover kan elders worden gevonden. Laten we enkele voorbeelden eruit lichten. De christelijke godsdienst geeft ons ‘gij-zult-niet-regels’: gij zult niet stelen, gij zult dit niet, gij zult dat niet! Het Buddhisme en de Esoterische Filosofie geven ons ‘gij-zult-regels’. Neem bijvoorbeeld ‘gij zult niet stelen’. In het Achtvoudige Pad vindt u ‘voorzie op een redelijke en respectabele manier in uw levensonderhoud’, wat natuurlijk inhoudt dat je niet steelt, op welke manier dan ook.

Welke regel is denkt u eenvoudiger te volgen? Laten we dit probleem eens met behulp van wat psychologie bekijken. Waren de dingen die we niet mochten niet altijd extra aantrekkelijk? Wilde u nooit achter de deur kijken, die u niet mocht openen?

Hiermee wil ik niet zeggen dat u allen zou willen stelen omdat het verboden is, maar u ziet het achterliggende effect — omdat iets verboden is, trekt het speciaal de belangstelling. Deze menselijke zwakte was al in de tijd van de Bijbel bekend: aten Adam en Eva niet van de verboden vrucht, en werden ze daarom niet uit het paradijs geworpen? Dat het eten van deze vrucht ook een andere betekenis heeft, dat is een ander verhaal.

De Vier Verheven Waarheden

Laten we nu weer terugkeren naar een korte samenvatting van de Verheven Waarheden, ter herinnering:

Het leven gaat gepaard met lijden en smart: geboorte is smartelijk, verval is smartelijk, ziekte is smartelijk, de dood is smartelijk, het is smartelijk als we gescheiden worden van wat we liefhebben, en daarom is elke onbevredigde begeerte smartelijk.

Er is een oorsprong van smart en lijden, en deze is: de begeerte naar hernieuwd bestaan gepaard met zintuigelijk genot en de bevrediging van behoeften. Dit wordt bepaald door onwetendheid en daarom is onwetendheid de oorzaak van alle lijden.

Er is een manier om lijden en smart te doen ophouden, op te heffen: het is het opheffen van de dorst of begeerte naar hernieuwd bestaan. Als we eenmaal een werkelijk begrip hebben van de oorzaken van lijden, zoals begeerte en onwetendheid, kunnen we deze oorzaken volledig uitwissen en ons daardoor bevrijden van lijden.

Er is een pad dat, als u dat volgt, u zal voeren tot het uitwissen van lijden. De weg naar dit pad wordt gevormd door het Verheven Achtvoudige Pad, dat op een gegeven moment wordt uitgewerkt en verdiept door de Zeven Deugden of Sleutels (die er in werkelijkheid één mee zijn, omdat ze slechts het Achtvoudige Pad op een hoger niveau weergeven).

Dit pad houdt in dat we geleidelijk ons bewustzijn verheffen en zijn toestand veredelen. Het houdt onder andere in dat we de gerichtheid van ons bewustzijn verleggen van het persoonlijke naar het bovenpersoonlijke niveau, van de materiële doelen van onze verlangens naar de immateriële, waardoor we ons bewustzijn stap voor stap verheffen tot de geestelijke gebieden.

Een heel simpel voorbeeld kan ons helpen om dit proces te begrijpen: stel u voor dat een klein kind valt en een been of arm schaaft. Wat deed moeder dan? Terwijl ze zachtjes over de wond blies of haar hand erop legde, wees ze naar de hemel en zei: "Kijk daar in de verte, daar vliegt je pijn weg." En het kind is even afgeleid en vergeet misschien een korte tijd zijn pijn. We kunnen deze truc ook op onszelf toepassen!

De Deugden of Sleutels tot een spiritueel leven

Hier hebben we dus heel praktische aanwijzingen om tot verlichting en volmaking te komen: we willen *onwetendheid overwinnen*, wat inhoudt dat we *waarheid*

zoeken. En hoe kunnen we dat voor elkaar krijgen? Dat kan door de treden van het *Verheven Achtvoudige Pad* te beklimmen. Laten we ons herinneren dat dit Pad in beknopte vorm de beste gids is voor een respectabel, gedisciplineerd, rechtvaardig en bewust leven, gericht op de innerlijke ontwikkeling van de mens (onder andere door de juiste spraak, handelwijze, mentale oplettendheid, enzovoort, enzovoort). En zoals gezegd: direct verbonden met het Achtvoudige Pad en de Vier Verheven Waarheden zijn de *Zeven Eigenschappen, Deugden of Sleutels tot een spiritueel leven*, die bepalend zijn voor het karakter van onze stappen:

1. Liefdadigheid, vrijgevigheid, het geven van jezelf, wat in essentie onsterfelijke liefde inhoudt. Om dit te beoefenen, moet je een verfijnd besef van mededogen en broederlijke gevoelens ontwikkelen, en voorts die goddelijke liefde en mededogen die verlichte ingewijden zoals de Heer Buddha inspireren om hun leven te wijden aan het dienen van de mensheid.

We kunnen dit mededogen op verschillende niveaus in deze wereld naar voren zien komen. En al klinkt het als een verafgelegen doel, we beginnen nu al met de volmaking ervan: steeds wanneer iemand zichzelf vergeet en voor anderen werkt. Als iemand bijvoorbeeld in een hospice anderen bijstaat tijdens de laatste stappen van hun leven, dan zien we deze deugd of sleutel. Allerlei onzelfzuchtige daden in zowel het dagelijkse leven als in moeilijke situaties – zoals oorlogen of andere rampen – helpen deze deugd te ontwikkelen. En het moet ook steeds verder ontwikkeld worden, tot we de edelste hoogten van allesomvattende liefde bereiken, wat in feite eenheid met alle leven inhoudt.

2. Deugd, ethiek, discipline, juist handelen, of met andere woorden, de sleutel die oorzaak en gevolg in volmaakte harmonie met elkaar brengt, waardoor er geen ruimte meer is voor karmische werking. Om deze sleutel op de juiste manier te gebruiken, heb je de volgende eigenschappen nodig: eenvoud, vriendelijkheid, zelfdiscipline, zelfvergetelheid – oftewel juist of passend gedrag – zoals dit in het Achtvoudige Pad wordt beschreven, en een goed ontwikkeld onderscheidingsvermogen, een helder begrip van de werkelijkheid. Deze sleutel vereist discipline in ons denken, voelen en handelen, zodat we onze eigen bewaker en

gids zijn, vanaf de grofste lagen van ons bewustzijn tot aan de meest subtiele, nauwelijks merkbare lagen toe. Zo zijn goede daden zonder te denken aan beloning, harmonieuze daden die ons helpen ons te bevrijden van de banden van oorzaak en gevolg.

3. Geduld, tolerantie, verdraagzaamheid, acceptatie, uithoudingsvermogen — geduld dat door niets verstoord kan worden, door niets aan het wankelen gebracht kan worden. Voor deze deugd dienen we verdraagzaamheid en geduld te beoefenen ten opzichte van de uiterlijke omstandigheden en de temperamenten van andere mensen. En ook geduld met onszelf, standvastigheid ten opzichte van onszelf, wat wil zeggen dat we weer opstaan als we gevallen zijn en dat we angst en twijfel – twee vijanden van geduld – overwinnen. Elke keer opnieuw proberen we in overeenstemming met onze hoogste beginselen te leven. Het betekent het weerstaan, verdragen en erkennen van de tegenspoed in het leven, wat ons direct brengt tot:

4. Gelijkmoedigheid in vreugde en smart. Gelijkmoedigheid in smart — oké, maar ook in vreugde? Dat lijkt toch wel wat moeilijker. Wil dat zeggen dat we geen vreugde mogen halen uit de mooie dingen van het leven? Zouden we niet meer blij mogen zijn over anderen, als deze een grote stap vooruit doen in hun leven? De sleutel voor het juiste begrip is – in mijn

visie – of ik mezelf slaaf maak van deze emoties of dat zij simpelweg gebeuren zonder dat we eraan gehecht zijn. Deze sleutel vereist innerlijke kalmte, en hij leidt tot een volledig begrip van de waarheid. Het mooie voorbeeld hier is een meer. Alleen als zijn oppervlak kalm is, onberoerd door de wind, kan het de werkelijkheid weerspiegelen. Deze deugd houdt in dat we al onze hartstochten omzetten, en hij leidt tot de waarheid zelf. De poort die we met deze sleutel openen, wordt de ‘poort van balans’ genoemd, omdat dit het symbool is van de definitieve worsteling tussen het Hogere en het Lagere, tussen het Werkelijke en het Onwerkelijke.

Zelfs in deze korte beschrijving kan je de diepten ervan aanvoelen. Het betekent meesterschap over jezelf in al zijn aspecten: meester over je hart en je denken – je gevoelens en gedachten – om één te worden met de werkelijkheid. Een voorwaarde voor deze sleutel is dus Zelf-kennis. Het voert ons tot begrip van de Waarheid: je kunt in vreugde en smart gelijkmoedig blijven als je het illusoire karakter van de wereld hebt begrepen.

En natuurlijk hebben we nodig:

5. Energieke inzet, ijver, daadkracht of inspanning ten behoeve van alle sleutels of deugden die we tot nu toe besproken hebben. En deze energieke inzet is van speciaal belang voor al degenen die reeds besloten hebben een helper of dienaar van de mensheid te worden, zoals we straks zullen zien.

Voor deze sleutel is meer nodig dan alleen ijver en enthousiasme. Inderdaad hebben we volharding, moed, energieke inzet en enthousiasme nodig, maar ook zelfbeheersing en volharding bij het zuiver houden van je hart en denken en het doorgeven van waarheid aan de mensheid. Dit houdt geen bekeringsdrang in, maar het hooghouden van de waarheid overal en altijd wanneer dat nodig is, en het handelen vanuit een helder onderscheidingsvermogen: alleen antwoord geven als iemand ons ergens naar vraagt en dan altijd in de juiste proportie, zodat onze antwoorden juist kunnen worden begrepen.

Ons geschikt maken om de mensheid te dienen

Er zijn nog twee of zelfs nog vijf andere sleutels die hierop volgen als we dieper en dieper in ons onder

werp doordringen, maar u zult uit de eerste vijf al hebben begrepen dat zij in diepste wezen een eenheid vormen, dat ze onderling zeer nauw verbonden zijn. Geen ervan kunnen we missen. En ze begeleiden ons niet enkel gedurende één maar gedurende vele incarnaties – zo niet voor altijd – omdat ze steeds verder zullen worden ontplooid en verfijnd naarmate we ons verder ontwikkelen.

Laat me daarom alleen aanstippen: sleutel nummer 6, *gerichtheid op één doel, concentratie, contemplatie*, wat nodig is om altijd helder te blijven en een zuiver onderscheidingsvermogen te behouden. En natuurlijk nummer 7, *wijsheid, inzicht*, die tegelijkertijd voorwaarde en resultaat zijn, omdat je door het beoefenen van de hiervoor genoemde deugden wijsheid en inzicht verwerft, en anderzijds wijsheid en inzicht hebt om met een juist onderscheidingsvermogen te kunnen handelen.

Samengevat: als je alle sleutels combineert en dag na dag in de praktijk brengt, zal je een spiritueel leven leiden. En als je wat preciezer naar elke afzonderlijke deugd kijkt, zal je zien dat alle andere er inbegrepen zijn. Toch zijn ze de traptreden naar het diepste begrip van waarheid en wijsheid — een wijsheid die alles en iedereen omvat.

Er opent zich een groots veld van werkzaamheid voor onze ogen. Het verschaft ons de mogelijkheid innerlijk te groeien en het maakt ons geschikt voor veel grootsere plichten en verantwoordelijkheden: het dienen van de mensheid en alle levende wezens.

Referenties

1. Deze bijdrage is met name gebaseerd op *De Stem van de Stilte* van H.P. Blavatsky, en *De Aard en de Beproevingen van Chelaschap* (deel 1 van de Esoterische Instructies) van G. de Purucker.

Op weg – is mededogen een keuze?

Gisteren hebben we uitgebreid stilgestaan bij de eerste twee stappen in de cyclus van spirituele groei, namelijk verwondering en filosofie. Ook is een methodiek, waarmee u verzekerd kunt zijn van onbevooroordeeld onderzoek naar waarheid besproken, de socratische methode. Aan het einde van de middag heeft u een vraag meegekregen om nog eens over na te denken. De vraag was: *waarom* wilt u eigenlijk spiritueel groeien? En hoewel we deze vraag tot het midden van het symposium hebben bewaard, zullen we in deze lezing aantonen dat het in feite de allerbelangrijkste vraag is die je jezelf kan stellen. ‘*Waarom* wil ik de dingen die ik wil, *waarom* verricht ik de handelingen die ik verricht?’

We laten de cyclus van spirituele groei daarmee voor nu even los om stil te staan bij het *motief* dat ten grondslag ligt aan de keuze om die cyclus te doorlopen, om dat pad te gaan. Voor we kunnen praten over dit motief, moeten we eerst verder bouwen aan het beeld van wat die ‘ik’, die het motief heeft en het pad gaat, nu precies is. Dit doen we door de grondstelling van de Theosofia als uitgangspunt te nemen.

Grenzenloosheid

Gisteren is aan de orde gekomen dat spiritualiteit onder andere wil zeggen dat je weet, je een intuïtief

besef hebt, dat achter de verschijnselen een kracht werkt. Deze kracht achter de verschijnselen noemen we bewustzijn, leven. De Theosofia onderwijst dat het bewustzijn in essentie grenzenloos is en dat er één absolute Werkelijkheid bestaat die voorafgaat aan alle gemanifesteerd, beperkt zijn.

Dat gaan we nu wat meer uitwerken. Al het gemanifesteerde, beperkte zijn komt voort uit en is in essentie die grenzenloosheid. Dit is wat we noemen een paradox, een schijnbare tegenstelling. Hoe kan iets wat beperkt is nu tegelijkertijd grenzenloos zijn! Verwonderd? Misschien een aardige voor een grondig socratisch onderzoek? Maar goed, als we deze hypothese volgen, komt ieder wezen (een atoom, een plant, een dier, een mens, maar ook een planeet of een ster) dus voort uit dezelfde Bron en heeft dezelfde grenzenloze mogelijkheden in zich. De een is immers niet meer of minder grenzenloos dan de ander. Alleen de mate waarin die mogelijkheden tot ontplooiing zijn gekomen in de manifestatie verschilt. Het feit dat we verschillende wezens als zodanig kunnen herkennen laat al zien dat de één een ander ‘stukje’ van zijn innerlijke grenzenloosheid tot uitdrukking brengt dan de ander. En dat uitdrukking geven aan je innerlijke kern doe je natuurlijk nooit alleen. Wij zijn volledig afhankelijk van elkaar; afgescheidenheid wordt dan ook wel ‘de grote illusie’ genoemd.

We zouden ons dat Ene Leven voor kunnen stellen als een continu verschijnen en verdwijnen van manifesta-

ties, van wezens dus, in alle vormen en maten en op alle verschillende gebieden. Een consequentie van de idee van één, grenzenloos leven is dat alles dus leeft. Alles wat wij waar kunnen nemen én wat buiten ons vermogen tot waarneming ligt (en probeert u zich eens voor te stellen hoeveel dat wel niet moet zijn, uitgaande van grenzenloosheid!) is dus een uiting van het Ene Leven, is een wezen dat op dat moment iets van zijn grenzenloze innerlijke kern tot uitdrukking brengt. Wat we vervolgens kunnen waarnemen is dat alles in alles leeft, en ik noemde het zojuist al even, dat er sprake is van leven binnen leven, want leven doe je natuurlijk nooit alleen! Hoe zou een cel van je lichaam zichzelf kunnen uitdrukken als je niet aan het trachten was jouw innerlijke kern tot uitdrukking te brengen? Hoe zouden wezens in ons zonnestelsel kunnen bestaan als de zon zich niet zou manifesteren? De Theosofia onderwijst dat geen enkel wezen kan worden gemist in die totaliteit, want ieder wezen vervult zijn eigen unieke functie en vormt op die manier een onmisbare bouwsteen van het grote bouwwerk. Een bekende uitspraak van een van de leiders van Het Theosofisch Genootschap luidt: “Niets kan bestaan zonder alle andere dingen; want de Kosmos, beroofd van een enkel atoom, zou tot ontastbaar stof vergaan.”⁽¹⁾ Elk wezen is daarmee ook verantwoordelijk voor het functioneren in en tegelijkertijd van die totaliteit. Gewoon door zo optimaal mogelijk uitdrukking te geven *aan het beste van wat hij tot op dat moment in zichzelf heeft ontwikkeld*, zoals Barend Voorham gisteren in zijn lezing uitlegde. Uiteraard draagt een wezen naarmate hij meer is ontwikkeld ook meer verantwoordelijkheid: van een mens zou je nu eenmaal meer mogen verwachten dan van een zoekomkommer. Al zullen we waarschijnlijk al snel met elkaar tot de conclusie komen dat de zoekomkommer méér met de natuur meewerkt dan de mens in zijn huidige staat van ontwikkeling. Waarom zou dat eigenlijk zijn?

We hebben gisteren gesproken over spirituele groei. Zojuist hebben we u voorgehouden dat, wanneer we grenzenloosheid als hypothese aannemen, alles van alles afhankelijk is en *daarom individuele groei niet kan bestaan*. We groeien in, van, voor, door en met elkaar en ook deze groei is grenzenloos en eeuwig. Groei, overigens, is dus ontplooiing van dat in essentie grenzenloze bewustzijn en dit gebeurt altijd richting

de meer geestelijke, spirituele zijde.

Uit al hetgeen hiervoor is gesteld volgt dat broederschap een feit is in de natuur. De verschillende ‘ikken’ zijn immers slechts illusoir, het Ene Leven is de werkelijkheid achter die vele manifestaties. ‘We zijn allen EEN’ moet dus in de meest letterlijke betekenis van het woord worden opgevat. En in dat Ene Leven hebben we elkaar per definitie nodig. Broederschap is dus geen sentiment of emotie, het is een logisch voortvloeisel van de structuur van het leven zelf.

Mededogen: toegepast eenheidsbesef

Ook een logisch gevolg van de eenheidsgedachte is mededogen. De Theosofia stelt zelfs: ‘Mededogen is geen eigenschap. Het is de WET der wetten.’ Mededogen is de basis waarop alles staat, het is de samenbindende kracht van alles wat bestaat. Dat is nogal wat ... Maar ook weer heel logisch te verklaren wanneer we het uitgangspunt van eenheid in gedachten houden. Want als er maar één Leven is, zal ieder wezen dat zich dat echt beseft zich toch ten dienste stellen van dat ene leven, van die totaliteit? Zoals ons hart zich als vanzelf ten dienste stelt van ons lichaam of die ene muzikant zich ten dienste stelt van het gehele orkest. Mededogen is dus leven vanuit het besef van eenheid. En als je leeft vanuit dat besef maak je je als vanzelf ondergeschikt aan het totaal en breng je jouw unieke kwaliteiten en talenten in ten bate van het grote geheel. Mededogen is daarom een levenshouding die de totaliteit boven het individu plaatst. Vanuit dat inzicht bestaat *mijn* geluk niet meer, er is alleen nog ons gemeenschappelijk geluk. Mededogen is daarom de meest natuurlijke kracht die in de manifestatie is te vinden.

Er bestaat een groot verschil tussen mededogen en medelijden. Mededogen betekent dienstbaarheid aan al wat leeft. Vanuit het besef van eenheid vereenzelvig je je met de ander, zodat je zijn problemen als de jouwe beschouwt. Vervolgens ga je met de wijsheid die je in jezelf hebt ontwikkeld die mens helpen. Medelijden is meer het instinctief aanvoelen dat een ander lijdt en vervolgens mee-lijden. Medelijden is in reikwijdte beperkter dan mededogen; je kunt immers wel medelijden hebben met je beste vriend, maar het kan je misschien volstrekt koud laten wat er gebeurt met iemand aan de andere kant van de wereld. Mededogen

is daarom universeler, bovenpersoonlijker van aard en je zou dus kunnen zeggen dat naarmate een mens spiritueel groeit, medelijden ‘meegroeit’, uitgroeit tot mededogen.

Loge van Wijsheid en Mededogen

De ene mens is in wijsheid verder ontwikkeld dan de ander. Er is een groep mensen die de gemiddelde mens wel heel ver vooruit is. Deze mensen hebben de innerlijke kant van het Leven, de bewustzijnskant, bestudeerd en hun inzichten toegepast en beproefd in het dagelijks leven. Op deze manier hebben zij universele wetmatigheden ontdekt. Waar de gemiddelde mens zich misschien af en toe richt op zijn Hoger Zelf, hebben zij zich blijvend verenigd met hun innerlijke goddelijke kern. Deze zeer edele mensen vormen zo de spirituele top van de mensenfamilie en tegelijkertijd, want in de grenzenloosheid vormt iedere top uiteraard weer de basis voor een nog hogere hiërarchie, worden zij weer geleid door een nog verder gevorderde groep, namelijk goddelijke wezens. De Meesters, zoals die vergevorderde mensen wel worden genoemd, werken met hen samen om de mens te helpen zijn innerlijke goddelijke kern te herkennen en naar buiten te brengen. Deze Meesters en hun inspiratoren vormen wat de Loge van Wijsheid en Mededogen wordt genoemd. Leden van de Loge hebben lang geleden de keuze gemaakt zich onvoorwaardelijk in te zetten voor de totaliteit. Voor sommige leden van de Loge betekent dit in de praktijk dat ze zich inzetten ten bate van de spirituele ontwikkeling van de mensheid. De Loge is altijd actief en inspireert overal waar, in dit geval, de mens een opening daartoe biedt. Ook worden vanuit de Loge periodiek Leraren gestuurd om, iedere keer opnieuw, de Oude Wijsheid te verspreiden. Misschien in een andere, voor een bepaalde tijd en plaats gepaste vorm, maar in de kern gaat het altijd om dezelfde Wijsheid. Meestal gebeurt dit in een tijd waarin de mens zich meer en meer is gaan richten op de stofzijde, het vergankelijke in plaats van op de geestzijde, het blijvende. Een Leraar verschijnt dan om de mensen weer de goede richting te wijzen. De voorbeelden zijn bij iedereen wel bekend: Plato, Jezus, Gautama de Buddha. Gelukkig zijn er nog veel meer te noemen! Ook wij kunnen met de Loge meewerken, er zelfs onderdeel van gaan uitmaken. Het enige wat daarvoor

nodig is, is dat we ons vereenzelvigen met de meest natuurlijke kracht in de manifestatie, de Wet der wetten, namelijk *mededogen*. Als we onszelf verheffen tot datgene wat we in het hart van ons hart zijn, werken we op een natuurlijke wijze vanzelf met de Meesters mee. Hoe herkennen we nu zo'n Meester? Om te beginnen hebben we al gesteld dat hij geen nieuwe leer brengt, maar dat hij, misschien in een andere vorm, dezelfde ideeën onder de aandacht van de mensheid brengt. Aangezien hij uitgaat van eenheid van leven zal hij geen onderscheid maken tussen de ene of de andere mens of de ene of de andere groep mensen. Ieder wezen zal voor hem evenveel waard zijn, omdat het leven ook door ieder wezen in dezelfde mate vloeit. Hij zal ieders vrije wil respecteren en dus geen druk uitoefenen. Ware ontwikkeling komt immers van binnenuit en hij zou zich tegen de natuurlijk gang van zaken keren wanneer hij iemand iets op zou leggen. Iedereen is zelf verantwoordelijk voor het ontwikkelen van zijn vermogens, we kunnen dat niet voor elkaar doen. Hij zal daarom stimuleren en inspireren tot zelfstandig nadenken. Ook zal hij zelf uiteraard het levende voorbeeld zijn van wat hij onderwijst. Een boom herken je altijd aan zijn vruchten.

Zoals we al zeiden zien we in de manifestatie dat degene die verder ontwikkeld is, de minder ver ontwikkelde helpt in zijn ontwikkeling. Dat ligt besloten in de structuur van het leven zelf. De Meesters brengen deze wetmatigheid dus *zelfbewust* in de praktijk door zich in dienst te stellen van de mensen die zij in ontwikkeling ver vooruit zijn. Zij blijven bij de mensheid om hun opgedane kennis en inzichten te verspreiden, zodat alle mensen zich verder kunnen ontwikkelen. Deze Leraren werken dus mee met de Natuur en maken als zodanig onderdeel uit van de hiërarchische structuur van mededogen.

Vrije wil: ieder mens kiest zijn pad

En dan nu: wat valt er te kiezen voor de mens? Om deze vraag te beantwoorden moeten we eerst stilstaan bij de wil. Voordat je immers tot een bepaalde keuze komt, heb je iets gewild. Heeft de mens eigenlijk wel een vrije wil?

Als we dan weer, als hypothese, uitgaan van grenzenloosheid kunnen we stellen dat de mens niet eens een vrije wil heeft, maar zelfs vrije wil *is*, want anders

zou er toch sprake zijn van een beperking van zijn potentiële vermogens *en die zijn grenzenloos*. De wil tot manifesteren en tot handelen in de manifestatie komt uit de diepste innerlijke kern van ons wezen. In die manifestatie zijn we alleen per definitie beperkt en is dus het gebruik dat wij maken van de vrije wil beperkt. Ons bewustzijn groeit en daarmee *de ruimte voor de vrije wil*. Vergelijk bijvoorbeeld een mens en een dier: de mens heeft duidelijk meer te kiezen dan het dier, dat puur instinctmatig handelt. Een dier heeft weer meer te kiezen dan een plant, et cetera. Maar dit gaat ook de andere kant op! In de grenzenloosheid zijn er natuurlijk wezens die veel verder ontwikkeld zijn dan wij en die dus veel meer te kiezen hebben dan wij, een veel grotere toegankelijkheid tot de vrije wil hebben, denk aan de Meesters en nog verder dan de mensen, aan goddelijke wezens!

Gisteren heeft Barend Voorham uitgelegd dat de mens een ziel is die zich door middel van zijn denken kan richten op de lagere, meer materiële kant van het Leven of op de Hogere, meer spirituele zijde. Het richten van het denken op dit Hoger Zelf zal tot gevolg hebben dat de mens steeds meer gaat begrijpen van de innerlijke kant van het Leven, van de wetmatigheden van de Natuur. Daardoor zal hij een steeds grotere vrijheid ervaren, want hij is dan steeds minder een slaaf van zijn instincten, hoeft niet meer iedere impuls van zijn lager zelf te volgen. Hij staat in die zin *boven de materie*, want kan de meest wijze keuze maken. Kunt u zich voorstellen dat als je steeds beter begrijpt hoe het leven werkt er steeds meer keuzemogelijkheden zijn, dat de mogelijkheid gebruik te maken van de vrije wil dus *groeit*?

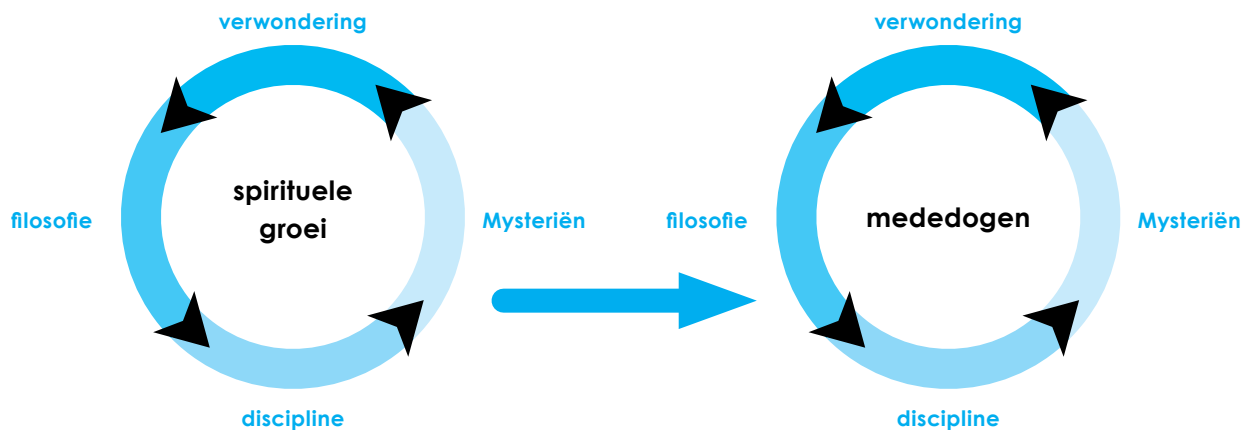
Ieder mens kiest dus inderdaad zijn eigen pad. De vrije wil is neutraal; het is de gerichtheid van het denken van de mens die de vrije wil kleurt. En die gerichtheid kan dus op het lager zelf zijn waardoor de persoonlijkheid, 'ik', centraal staat en de mens zijn denken in zal zetten voor zijn eigen geluk. Of die gerichtheid kan op het Hoger Zelf, het universele, gericht zijn, waardoor de totaliteit centraal staat. En dan zal je letterlijk meer denken aan en dus over het zo positief mogelijk beïnvloeden van het welzijn van *alle wezens*. Is mededogen nu een keuze? Mededogen als Wet der wetten is natuurlijk geen keuze, maar is verheven boven iedere vorm van keuze. Mededogen als *motief* van

het zelfbewuste wezen is echter wél een keuze. Het is zelfs de belangrijkste keuze die je zal maken. Het is wel belangrijk dat je de consequenties van die keuze in de praktijk toepast. Zolang we mededogend willen zijn, zijn we het natuurlijk eigenlijk niet. Op het moment dat we die keuze hebben gemaakt en we gaan voor de totaliteit, dan zal dat mededogen al onze gedachten en handelingen kleuren. Het is in die zin een soort universele smaakmaker, zoals zout dat is in eten. Het zout is opgelost, maar je proeft het in iedere hap. Wanneer een mens gekozen heeft zich voortaan in te zetten voor het universele belang, zal hij, voor zover dit al niet was gebeurd, snel tot de conclusie komen dat mededogen zonder wijsheid onvoldoende basis geeft voor het goed kunnen helpen van anderen. Hij zal natuurlijk inzicht moeten ontwikkelen in de aard van de Natuur, zodat hij in staat is écht te helpen. Want iemand kan zeer goede bedoelingen hebben, maar vanuit onwetendheid de meest desastreuze handelingen verrichten. Zoals bijvoorbeeld een ouder weet dat hij een kind de ruimte moet geven om te leren lopen en het niet moet blijven dragen om maar te voorkomen dat het een keertje valt. De ouder heeft inzicht in de ontwikkelingsgang van het kind en zal die ontwikkeling willen stimuleren, ook als dit af en toe een blauwe plek betekent. Mededogen gaat dus hand in hand met wijsheid.

Het gaan van het Pad van Mededogen: praktische spiritualiteit

Wanneer we ons nu weer richten op praktische spiritualiteit kunnen we concluderen dat dit ingegeven wordt door mededogen. *In de waarlijk zoekende mens verschuift het verlangen naar spirituele groei, naar een verlangen te helpen*. Om in die samenleving te kunnen helpen zal die mens zich afvragen wat helpen dan precies is. Het antwoord op die vraag zal veranderen naarmate de helper in wijsheid groeit, maar iedereen kan naar zijn hoogste inzichten *op dat moment* anderen helpen. Daarin staat hij niet alleen, want hij kan afstemmen op de Loge van Wijsheid en Mededogen. Hij kan de inspiratie die altijd van de Loge uitgaat opvangen, net zoals een radio een bepaalde zender ontvangt als deze daarop is afgestemd of dat een mens het zonlicht op zijn huid voelt als hij van binnen naar buiten is gegaan. De stralen zijn er altijd, maar we

moeten onszelf in die stralen plaatsen. Inspiratie is er altijd, maar we moeten wel erop gericht zijn om die inspiratie op te kunnen vangen. Eigenlijk is er maar één criterium en dat is het *motief*. Pas als het motief hetzelfde is als dat van de leden van de Loge en dus van de karakteristiek van de Loge, ja van het Leven zelf, zal deze als vanzelf inspireren. Dat motief is uiteraard mededogen. Het zal als het ware een kanaal vormen waardoor inspiratie vanuit de Loge door uw hart de wereld zal instromen. Als het uw diepste wens is dat al wat leeft zich optimaal ontwikkelt en dat niets hoeft achter te blijven, als het uw diepste wens is dat geen wezen meer hoeft te lijden, dan zal de Loge u helpen uw wens gestalte te geven. Want uw wens is dan identiek aan hun wens.

En inderdaad, dan groeit u. U groeit spiritueel, u groeit in vermogens. Maar het is niet een doel op zich, het is slechts het gevolg. Het is ook een veilige manier van groeien omdat de vermogens zich pas ontwikkelen nadat het motief kenbaar is gemaakt en de wijsheid is ontwikkeld. Een kind geef je toch ook geen vuurwerk; is het dan niet verstandig pas over spirituele vermogens te kunnen beschikken wanneer we ook de wijsheid hebben ontwikkeld om ze veilig en voor het welzijn van al het leven in te zetten? Er is dus eigenlijk geen doel, behalve de relatieve vervolmaking van ieder wezen binnen een hiërarchie van Leven. Want welk doel zou er anders moeten zijn in de grenzenloosheid? Welke eindstreep zou er moeten worden gehaald? Er is alleen leven, grenzenloos leven. En als gemanifesteerde wezens kunnen we grenzenloos groeien, zonder absoluut einddoel, zonder eindstreep: gezamenlijk

grenzenloos groeien.

Ter afsluiting nog een keer de belangrijkste gedachten: Mededogen is de Wet der wetten en dus verheven boven iedere vorm van keuze; mededogen als motief van het gemanifesteerde, zelfbewuste wezen is wél een keuze.

Ieder mens komt ergens in zijn ontwikkeling voor de keuze te staan: gaat hij voor zichzelf of gaat hij voor de totaliteit?

Die keuze moet dan wel in het dagelijks leven worden toegepast. Wat je denkt en doet in het dagelijks leven bepaalt op welk pad je je bevindt.

Iedereen kan op zijn niveau, in zijn eigen leven, in zijn eigen omstandigheden zijn inzichten delen met anderen. Iedereen kan op ieder gegeven moment helpen.

Wanneer de mens kiest voor gezamenlijke groei en dus dienstbaar is aan de totaliteit, geeft hij uiting aan de meest natuurlijke kracht in de manifestatie, mededogen, en schaart hij zich feitelijk in de Loge van Wijsheid en Mededogen.

Misschien dat deze ideeën nu nog wat abstract lijken, maar ze kunnen zeker worden omgezet in een zeer praktisch ideaal, dat je gehele denken en handelen zal inspireren. Over hoe dat werkt, zal Jos Peeters u in de volgende lezing uitgebreid bijpraten.

Referentie

1. G. de Purucker, *Grondslagen der Esoterische Wijsbegeerte*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1994, blz. 409.

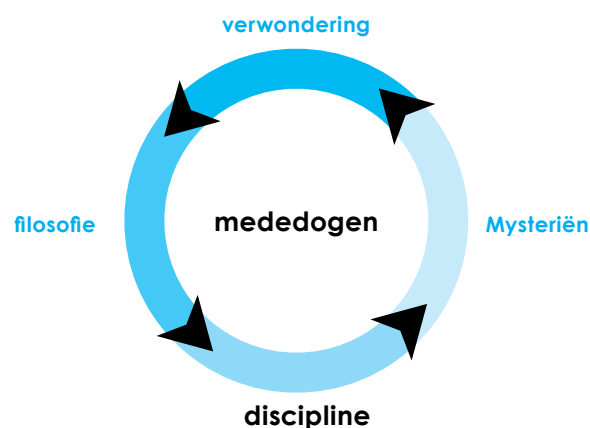
Ontwikkelen van spiritualiteit voor een harmonieuze maatschappij

Na de hopelijk nog steeds bij u aanwezige verwondering over de grenzenloze mogelijkheden waarover u beschikt bij de ontwikkeling van uw spiritualiteit en de kennis die u daarvoor werd aangereikt door Linda van Noord en de sprekers van gisteren, is nu het moment gekomen om die kennis en wijsheid te gaan trainen.

Discipline betekent trainen, het consequent vasthouden in gedachten en handelen aan de gemaakte keuze. Met vallen en opstaan, dat geeft niet. Indien wij vooral maar weer opstaan en van onze fouten leren. En die training doen wij natuurlijk in de praktijk door het bouwen met elkaar aan een harmonieuze maatschappij. Maar voordat wij de handen uit de mouwen steken willen wij graag eerst samen met u nog een beeld opbouwen van hoe een harmonieuze samenleving eruitziet, wat de belangrijkste kenmerken ervan zijn en hoe wij vanaf vandaag daarmee aan de slag kunnen. Anders blijft het natuurlijk maar een mooie droom die wij morgen, zodra de wekker gaat weer zijn vergeten.

Het Hart van het Universum is Harmonie

Iedereen heeft wel een beeld van wat kan worden verstaan onder een harmonieuze samenleving. Vraag het een kind van de basisschool en het zal zeggen dat er dan sprake is van vrede en vrijheid en dat iedereen aardig is voor elkaar. Helaas wordt dat ideaal bij de

meeste mensen wanneer zij ouder worden weliswaar nog wel steeds als wenselijk geacht, maar tegelijkertijd ook als onbereikbaar beschouwd en terzijde geschoven. Dat is bijzonder jammer, niet alleen omdat die mensen zichzelf daarmee tekortdoen, maar ook omdat daardoor een heleboel positieve denkkraft in de wereld verloren gaat.

Het zou zoveel anders zijn, indien meer mensen inzien, dat de gehele ons omringende en doordringende Natuur feitelijk gebouwd is op een onderlinge samenhang, beïnvloeding en samenwerking tussen alle wezens. Een samenhang die verklaard kan worden door de Universele Bron, het Ene Leven waar alles in het universum zijn oorsprong in heeft.

En die samenhang en samenwerking is overal te vinden om ons heen. Denkt u maar eens aan ons zonnestelsel en de planeten. Of de cellen en atomen van

uw lichaam. Die samenwerking is nooit helemaal perfect, omdat ieder wezen, of het nu om een zon, planeet, lichaamscel of atoom gaat, een lerend wezen is en beschikt over een zekere mate van vrije wil. En hierbij geldt hoe verder ontwikkeld het bewustzijn, des te beter de samenwerking.

Bij mensen zit, zoals u van Linda van Noord hebt gehoord, de vrije wil van de persoonlijke op zichzelf gerichte mens nog wel eens flink in de weg. Dan maken wij vanuit zelfzuchtige motieven verkeerde keuzes en ontstaat er disharmonie. Er moet dan de Natuurwet van Oorzaak en Gevolg, Karma, of zoals die ook wel eens treffend genoemd wordt, de Wet van Herstel van Harmonie aan te pas komen om de Natuurlijke Orde weer te herstellen. Denkt u aan de bankdirecteur die meer aandacht is gaan besteden aan het verdienen van de eigen bonus dan aan het als een goed huisvader beheren van het geld dat door spaarders aan hem is toevertrouwd. De mentaliteit binnen het eigen bedrijf en de bedrijfstak verandert, hebzucht steekt overal de kop op, ook bij de spaarders die steeds meer rente willen zien. Tot natuurlijk de zeepbel barst. Hopelijk leiden de lessen van de laatste jaren ertoe dat bij de verantwoordelijke mensen binnen de financiële wereld het inzicht doorbreekt dat de functie van een spaarbank bedoeld is om geld van mensen veilig te bewaren en niet om risicovolle financiële avonturen mee aan te gaan.

Wij zijn met elkaar dus verbonden in het Ene Leven en de grondtoon van de Natuur is samenwerking en harmonie. Het feit, dat er nog zoveel wanorde en disharmonie bestaat in de wereld, betekent alleen maar dat die bestaat uit nog onvolmaakte lerende wezens die zich er nog niet van bewust zijn dat zij onlosmakelijk verbonden zijn met elkaar.

Geen eenheidsworst

Betekent dat dan dat iedereen hetzelfde denkt in een harmonieuze maatschappij, hetzelfde doet en misschien zelfs zich hetzelfde kleedt?

Misschien herinnert u zich nog het China ten tijde van Mao en zijn rode boekje. Iedere Chinees in hetzelfde Mao-pak gekleed en opvoedingskampen voor mensen met afwijkende ideeën. Dat soort geforceerde pogingen om te komen tot een gelijkgezindheid heeft, zoals de geschiedenis ons leert, altijd tot teleurstellingen geleid.

Mensen zoals Mao Zedong vergeten dat mensen nu eenmaal verschillend zijn van elkaar in hun denken en doen. In het hart van hun hart zijn zij weliswaar gelijk, in de mate waarin zij uitdrukking geven aan het ene goddelijk bewustzijn dat latent in hen allen aanwezig is, verschillen zij echter van elkaar. Dat kan verklaard worden door het feit dat geen menselijk wezen gedurende de aeonenlange pelgrimstocht volkomen dezelfde weg heeft gevolgd, dezelfde keuzes heeft gemaakt en dezelfde ervaringen heeft opgedaan. In feite zijn er geen twee mensen die volledig identiek zijn. Een harmonieuze maatschappij is dus geen eenheidsworst waar iedereen hetzelfde deuntje blaast. Integendeel. Een dergelijke maatschappij zou je kunnen vergelijken met een goed muziekstuk, waarbij tegengestelde klanken door het talent van de componist en muzikanten worden samengesmeed tot één samenklank, een vorm van eenheid. De tegengesteldheid van hoge en lage tonen is nodig om een eenheid te bewerkstelligen: een symfonie. Wat een inspirerende gedachte, vindt u ook niet?

Dynamische samenleving

De Oude Wijsheid of Theosofia gaat uit van progressieve evolutie, van groei. Een basisgedachte is, dat de mens in beginsel een goddelijk wezen is dat zich op zijn aeonenlange pelgrimstocht in verschillende lichamen heeft gehuld en zich nu in het mens-stadium bevindt. Die ontwikkeling van ons bewustzijn doen wij samen met elkaar, iedere keer opnieuw. Hoe anders? In feite kunnen wij niet zonder elkaar. Samenwerking hebben wij nodig om te kunnen groeien en de geschiedenis heeft ons geleerd dat hoe groter de verschillen in visie en idealen des te groter de kans op vooruitgang. Mits wij elkaar natuurlijk respecteren en de ruimte gunnen. Denkt u aan onze Gouden Eeuw toen wijsbegeerte, wetenschap en kunsten een stormachtige ontwikkeling doormaakten door invloeden vanuit andere landen, culturen en religies, gebaseerd op de gedachte van vrijheid van geweten, waarmee Willem van Oranje het huidige Nederland voor het eerst vormgaf.

Binnen een harmonieuze samenleving is dus sprake van een grote mate van dynamiek. Op basis van uitwisseling van verschillende visies en ideeën helpen wij elkaar met de verdere ontwikkeling van onze spirituele vermogens, uiteraard in het belang van een

gezamenlijke groei.

In een orkest stimuleren de leden elkaar om het beste uit zichzelf te halen en daarmee een grotere samenklank (= harmonie) te bereiken. Daarbij maken zij zich ondergeschikt aan de eenheid van de groep waar zij deel van uitmaken en volgen zij de structuur van het door de componist geschreven muziekstuk. Zodra een van de leden zich meer gaat voelen dan de rest, gaat het fout. U kent allemaal de voorbeelden van populaire muziekgroepen die op deze manier ten onder zijn gegaan.

En dat is niet alleen in de muziekwereld zo. Welke ellende is er niet aan het einde van de vorige eeuw ontstaan op de Balkan, omdat bepaalde bevolkingsgroepen zich daar superieur zijn gaan beschouwen ten opzichte van andere groepen en men niets meer met de ander te maken wilde hebben? Dat zijn schrijnende toestanden met vreselijke karmische gevolgen, terwijl vroeger of later het inzicht toch zal doorbreken dat men elkaar nodig heeft om tot een werkelijke ontwikkeling te komen.

De juiste man/vrouw op de juiste plaats

Plato onderscheidt in *De Staat*, een van zijn bekendste dialogen, een drietal mensentypen binnen de maatschappij.

Allereerst zijn er de bestuurders van de staat: hun bewustzijn wordt gekenmerkt door wijsheid. Zij hebben door ontwikkeling van hun spirituele vermogens een dieper inzicht verworven in de geestelijke achtergrond van de Natuur, waardoor zij verbanden hebben leren zien tussen oorzaken en gevolgen. Zij vormen de schakel met de hiërarchieën van de Goden. Plato heeft het over een koning-filosoof die de leiding zou moeten hebben over de staat.

De symbolen waarmee de huidige koningen en koninginnen zich bedienen verwijzen nog steeds naar het idee van wijsheid en een verbinding met het godenrijk. Denkt u aan de kroon als symbool van geestelijke verlichting. Het was (en is misschien zelfs nog steeds het geval) ook heel normaal dat koningen zichzelf zonder enige terughoudendheid presenteerden als de vertegenwoordiger van God op aarde. Hendrik VIII, de Engelse Tudor-koning uit de 16e eeuw, is daar een voorbeeld van. Hij staat bekend om zijn wrede en egoïstische bewind en natuurlijk zijn zes vrou-

wen, van wie er twee op het schavot eindigden. Geen goed voorbeeld van goddelijke wijsheid, denken wij. Het idee van erfelijkheid van bewustzijnskwaliteiten, waarop ook ons koningshuis zich beroept, is overigens naar onze mening een tragische vergissing. Dat geldt ook voor het huidige kastensysteem onder de Hindu's in India waar eenzelfde dwaling heeft plaatsgevonden uit motieven die wij hier maar in het midden laten.

Vervolgens zijn er de wachters of beschermers van de staat. Hun bewustzijn wordt gekenmerkt door moed en standvastigheid. Zij hebben in feite de illusie van het vergankelijke stoffelijke bestaan al doorzien en staan pal voor de idealen van de staat.

Een derde klasse vertegenwoordigt de grote massa van burgers die matigheid als deugd hebben ontwikkeld. In feite gaat het om mensen die door ontwikkeling van hun hogere bewustzijn hun lagere begeertes en emoties hebben leren beheersen.

Er is ook nog sprake van dienstbaren, waarbij Plato doelt op die mensen die haast instinctmatig hun lagere begeertes en emoties volgen. In India worden zij ook treffend de eenmaal geborenen genoemd.

In een rechtvaardige en dus harmonieuze staat doet ieder de taak waarvoor hij het meest geschikt is. De meest wijze wordt geacht de leiding te nemen. Vaak is daar enige aandrang vanuit de maatschappij voor nodig. Zo was dat bijvoorbeeld het geval bij Václav Havel, de bekende Tsjechische dissident die na de fluwelen revolutie in zijn land niet zonder enige druk vanuit zijn omgeving zich kandidaat stelde voor het ambt van president. Iedereen is nodig, niemand wordt uitgesloten en iedereen is medeverantwoordelijk voor het welzijn van de gehele staat en kan daarop worden aangesproken. Van de bakker en de boer tot de bestuurders van de staat. Op een dergelijke wijze ontwikkelt zich een geestelijk hiërarchische structuur waarbinnen de inspiratie vrij kan stromen van de top naar beneden.

Een harmonieuze maatschappij

Wij hebben inmiddels een aardig beeld opgebouwd van hoe een ideale samenleving eruit zou moeten zien. Een dergelijke maatschappij zou zo veel mogelijk in overeenstemming moeten zijn met het Hart van het Universum, het universele bewustzijn dat door ons en al het andere leven stroomt. Want daar is, zo hebben

wij vastgesteld, sprake van harmonie, vrede en liefde. Veel meer kunnen wij met ons beperkte menselijk bewustzijn niet zeggen over de verheven toestand van het Universele Zelf. Wij moeten het doen met de reflecties daarvan op ons mentaal gebied. Wat zien wij dan?

Een samenleving waar mensen hun grootse ideeën en visies over eenheid en samenwerking met elkaar delen, ieder naar zijn eigen beste vermogen en in het belang van een gezamenlijke spirituele groei, niemand uitgezonderd. Dat is dus wat anders dan meningsverschillen uitvechten voor eigen gelijk of het belang van de groep die men vertegenwoordigt. Nee, we spreken hier over een samenleving waar iedereen zijn eigen plicht nakomt, die in overeenstemming is met de kwaliteit van bewustzijn die hij of zij tot op dat moment heeft ontwikkeld; waar de verder ontwikkelden hun kennis, ervaring en wijsheid als vanzelfsprekend doorgeven aan de minder ver ontwikkelden, zoals ouders dat doen bij de opvoeding van hun kinderen waar ieder kind meetelt en wordt gewaardeerd voor zijn bijdrage aan het geheel.

Ongetwijfeld missen wij nog een aantal eigenschappen die u belangrijk vindt. Vult u uw eigen beeld van een harmonische maatschappij daarmee gerust aan.

Nu beginnen

Laten wij nu op weg gaan, dames en heren. En kiezen wij het binnenwaartse pad, via uw spirituele Zelf op weg naar het Hart van het Universum. Want dat is de enige weg waarlangs wij ons kunnen bevrijden van de slavernij van de materiële uiterlijke eenmalige wereld, ons kunnen trainen in matigheid en het beheersen van de lagere begeertes en emoties, en wij met elkaar grootse idealen kunnen bouwen en ons daarvoor inzetten, om vervolgens wijsheid te ontwikkelen om inzicht te krijgen in de oorzakelijke achtergrond van het Leven en verbanden te gaan zien. Daarmee bouwen wij aan een harmonische maatschappij waar geestelijke welvaart de boventoon voert.

Dat betekent niet dat wij moeten wachten tot wij die wijsheid hebben ontwikkeld. Wanneer wij ons doel duidelijk voor ogen hebben, dan kunnen wij onmiddellijk aan het werk. En wanneer wij om ons heen kijken in de wereld, dan is daar ook dringend behoefte aan. Wij leven in een tijd waarin enkele hardnekkige misverstanden aan de orde zijn, die enerzijds grote pro-

blemen opleveren, maar tegelijkertijd denken wij dat die tijd ook kansen biedt op een flinke stap vooruit richting een betere wereld. Want zien wij niet een steeds groeiend aantal mensen in de wereld dat beseft dat je met geweld geen conflicten oplost, dat het geluk niet te vinden is in de materiële wereld en dat met nog meer regels en toezicht de mentaliteit binnen de wereld van banken en verzekeringmaatschappijen niet echt verandert. En dat zijn niet de eerste de besten. Denkt u aan mensen zoals Nelson Mandela, Kofi Annan, Jimmy Carter en Desmond Tutu, die zich onder de naam 'The Elders' verenigd hebben in een soort Wereldraad van Wijzen. Zij gebruiken zonder enig onderscheid te maken hun invloed om een positieve verandering tot stand te brengen in de wereld. Bezoekt u eens hun website (www.theelders.org) indien u dat nog nooit eerder hebt gedaan en laat u daar inspireren. U kunt daar ook lezen wat u kunt doen om hun werk te steunen. Evenals wij zeggen zij u: begin bij uzelf, bouw een ideaalbeeld voor de maatschappij, zet u ervoor in, te beginnen in uw eigen omgeving, gezin, werk en buurt, en wees een voorbeeld voor uw omgeving.

In Den Haag wordt bijvoorbeeld sinds 1992 elk jaar op een zondag in maart de *Wereldreis door eigen stad* georganiseerd door het Bureau Discriminatiezaken. Bewoners van Den Haag worden op die dag in de gelegenheid gesteld om kennis te maken met andere culturen en religies binnen de eigen stad. Er kan onder andere een Hindutempel, een joodse synagoge, een katholiek klooster en een moskee worden bezocht en er kan kennis worden gemaakt met de Poolse, Turkse en Chinese gemeenschap. Ook het Blavatskyhuis heeft op die dag zijn deuren geopend voor bezoekers die belangstellend zijn naar de oplossingen die de Theosofia te bieden heeft voor de problemen in de wereld. Wij vinden de *Wereldreis* een fantastisch initiatief om te komen tot een betere verstandhouding tussen mensen vanuit verschillende culturen en levensbeschouwingen en om een uitwisseling van visies en ideeën te stimuleren. Een spiritueel project, uw steun volledig waard. Maar wij zijn ervan overtuigd dat uzelf in staat bent nog veel meer van dit soort initiatieven te ontdekken in uw omgeving waar u zich bij zou kunnen aansluiten om uw bijdrage te leveren aan een harmonische maatschappij. Misschien werkt u bij een bank en krijgt

u binnenkort de kans om de ondernemingsraad te versterken. Wat doet u dan?

Wat heeft Het Theosofisch Genootschap te bieden?

In onze aeonenlange pelgrimstocht zijn wij bij de ontwikkeling van ons in essentie goddelijk bewustzijn aanbeland in het mens-stadium. Kenmerkend voor deze fase is de ontwikkeling van het denkvermogen en wanneer wij de nogal onbeholpen manier zien waarop de mensheid in de huidige tijd zijn idealen tracht vorm te geven, dan zijn wij nog maar beginners. Mensen zijn dus denkers. Ontwikkelen van spiritualiteit betekent dat wij ons denken moeten aanpakken. Alleen door het veranderen van onze denkgewoonten kunnen wij iets doen aan de heersende mentaliteit die in zijn algemeenheid nog vooral gericht is op de uiterlijke eenmalige wereld.

Stichting I.S.I.S., onderdeel van Het Theosofisch

Genootschap, heeft voor mensen die bereid zijn hun eigen denken te onderzoeken en te hervormen en op zoek zijn naar Waarheid onder de naam 'Anders Denken' en volgens de Râja-Yoga-methode een heel praktische cursus ontwikkeld. Cursisten ontdekken door zelfstandig onderzoek de werkelijke achtergrond van het leven en worden daardoor in staat gesteld het leven in eigen hand te nemen in plaats van het als een soort noodlot of voorbeschikking te ondergaan.

Voor degenen die de cursus 'Anders Denken' hebben gevolgd, bestaat vervolgens de mogelijkheid om op basis van de veranderde denkgewoonten een nieuwe levensbeschouwing op te bouwen met behulp van de vervolgcursus 'Levenswijsheid'. Die nieuwe levensbeschouwing is gebaseerd op de zeven Juwelen van Wijsheid die in alle grote wereldreligies en filosofische stelsels zijn terug te vinden. Een aantal ervan heeft u al voorbij horen komen tijdens dit symposium, zoals wederbelichaming of reïncarnatie, de wet van herstel van harmonie of Karma, progressieve evolutie en Hiërarchieën. Een goed begrip en toepassing van deze Juwelen geven u toegang tot alle kennis die voor u beschikbaar is als mens in dit tijdperk. Universele kennis die u overigens geacht wordt weer door te geven aan andere mensen.

'Discipline gaat aan de Mysteriën vooraf'

De ontdekkingstocht naar Uzelf, naar wat u in werkelijkheid bent, een goddelijk wezen, is een avontuur, waarvan in mythische vertellingen zoals in Homerus' *Odyssee* een prachtig beeld wordt gegeven. Evenals Odysseus heeft ervaren tijdens zijn tocht zult u prachtige vergezichten hebben, bijzondere ontmoetingen meemaken en veel leren. Er zullen echter ook beproevingen zijn, waarbij de door u opgedane kennis en wijsheid, uw moed en doorzettingsvermogen getest zullen worden. Bianca Peeters gaat u daarover in haar lezing meer vertellen.

ANDERS DENKEN

Denk na!
Denk anders!
Durf anders te denken!

CURSUS

Amsterdam - Arnhem - Den Haag
Eindhoven - Leiden - Middelburg
Rotterdam - Utrecht

International Study-centre for Independent Search for truth

www.stichtingisis.org

Geen inwijding zonder beproeving

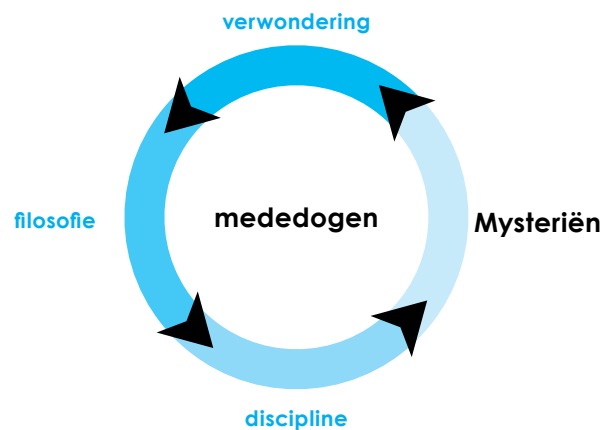
Op dit symposium wandelen we langs de fasen van een cyclus van spirituele groei en als u dat doet ten behoeve van het geheel is het ook de cyclus van het ontwikkelen van mededogen.

Gisteren hebben we gekeken naar verwondering en naar de filosofie. We hebben toen al filosoferend met u antwoorden gezocht op de vraag wat spiritualiteit is. Een belangrijke conclusie was dat spiritualiteit iets praktisch is, dat het met handelen, met toepassen te maken heeft. En dat toepassen, dat leren leven volgens je beste inzichten, vereist discipline. Zo gaat de discipline weer aan de Mysteriën vooraf.

Discipline, niet zoals die in het leger aan de manschappen wordt opgelegd, die op commando precies tegelijk in de houding moeten springen en op precies dezelfde manier de legerbrits moeten opmaken. Nee, het gaat hier om een *innerlijke discipline*, omdat u uit *vrije wil* een innerlijk besluit hebt genomen om voor het mededogen te werken, om méér de eenheidsgedachte te gaan leven.

In feite houdt dat besluit in dat u het Hogere Zelf, het universele deel in u, meer de leiding geeft, en dat u uw lagere zelf daaraan dienstbaar maakt. Of dat in ieder geval probeert.

U moet uw persoonlijkheid dus leren te gehoorzamen aan, en te handelen volgens uw hoogste inzichten. In de praktijk betekent dit dat u niet meer toegeeft aan de

grillen van uw lagere zelf, en dat vereist het soort discipline dat niet van buitenaf opgelegd *hoeft* te worden, sterker nog: niet van buitenaf opgelegd *kán* worden. Innerlijke discipline betekent dat u *consequent* denkt en handelt naar wat u voor juist houdt, en daar geen concessies aan doet.

Inwijding in de Mysteriën

Met dat besluit om voor mededogen te werken klopt u op de poort naar de Mysteriën.

Wat moeten we ons daar dan bij voorstellen?

Het woord 'mysterie' betekent 'geheim'. U staat dus voor een poort naar iets wat tot dan toe geheim voor u was. In dit geval naar een diepere kennis van de achtergrond van het leven, naar een dieper begrip hoe

alles samenhangt. Daarmee wordt u een inwijdeling, een leerling. ‘Initiatie’, een ander woord voor inwijding, komt van het Latijnse woord ‘initio’, dat *beginnen* betekent. U maakt dus een begin.

Initiatie of inwijding in de Mysteriën betekent dus dat u uw bewustzijn op het geestelijke richt en er een begin mee maakt, *zelfbewust* de geestelijke gebieden te ervaren.

Geen inwijding zonder beproeving

Dat betekent echt wel wat — zelfbewust deel worden van de geestelijke gebieden. Het betekent inzicht verwerven over de werking van de innerlijke Natuur. Want hoe meer kennis je hebt, hoe meer invloed je kunt uitoefenen en dat brengt natuurlijk een bepaalde verantwoordelijkheid met zich mee.

Denkt u zich de volgende situatie eens in: de directie van een ziekenhuis benoemt een kleuter die het leuk vindt om doktertje te spelen tot hartchirurg ... Te gek voor woorden, nietwaar? Volslagen onverantwoord! Het gaat hier toch om zaken van leven en dood! Voor zo’n verantwoordelijke positie zoek je natuurlijk iemand die de juiste opleiding heeft, iemand met aantoonbare ervaring die het vak tot in z’n vingertoppen beheerst. Iemand die je in die functie kunt vertrouwen.

Iemand die hartchirurg wil worden moet lang en veel studeren. Hij moet boeken doornemen over de werking van het hart, over hart- en vaatziekten en nog veel meer. Dan moet hij tentamens doen. In de operatiekamer mag hij eerst *kijken* hoe de ervaren chirurgen een operatie uitvoeren. En als hij zich grondig heeft voorbereid, moet hij uiteindelijk zelf het mes hanteren. Hij krijgt natuurlijk eerst de eenvoudige ingrepen en als hij die goed doet komen de moeilijkere operaties. Hij doorloopt dus een heel traject waarin hij zich geschikt maakt, en bij elke stap vooruit wordt hij beproefd. Logisch, want hij moet laten zien dat hij tegen de taak is opgewassen.

Logisch dus ook dat ons innerlijke pad van spirituele groei ook niet zonder beproevingen is. Vandaar de titel van deze lezing: *Geen inwijding zonder beproeving*. U kunt zich voorstellen dat je bij iedere stap die je zet op het spirituele pad, je geschiktheid moet laten zien. Heb je de juiste mentaliteit, het juiste inzicht, de juiste houding en de juiste bagage om verantwoord en wijs met je grotere inzicht om te gaan? Je zult moeten to-

nen dat je je emotionele natuur kunt beheersen, dat je je persoonlijkheid kunt leiden.

Daarom besteden wij een hele lezing aan dit onderwerp. Niet om u af te schrikken, daar is helemaal geen reden voor. Maar om u te informeren, zodat u niet verbaasd hoeft te zijn over wat er in uw leven zal veranderen als u de weg van het mededogen kiest.

Beproeving vindt plaats in de praktijk van het leven

U vraagt zich misschien af of er dan zoiets bestaat als een Academie van het Mededogen, waar je de Mysteriën kunt bestuderen en een diploma spiritualiteit kunt halen dat je toegang geeft tot de geheimen van de Geestelijke gebieden. Als je daarmee bedoelt dat je een Meester een brief kunt schrijven met het verzoek leerling te worden, of dat er een instituut is waar je collegegeld betaalt, dan moet het antwoord *nee* zijn. Maar er is wel degelijk een school waar je lessen leert en waar je proeven van bekwaamheid kunt afleggen. En wat nou zo interessant is: we zitten allemaal op die school, diezelfde school! Die school heet de levensschool. Alle kleine en grote beproevingen, al die ‘toelatingsexamens’ vindt u elke dag, elke minuut, in wat er in en om u gebeurt. In de tram, op uw werk, in de supermarkt en in uw denken.

Geestelijke volwassenheid bereik je alleen in de dagelijkse praktijk. Waarom?

Ten eerste omdat je niet afgescheiden van de rest bestaat, en daarom kun je niet los van je omgeving de hogere vermogens in jezelf uitwikkelen. Je spirituele ontwikkeling komt dus van binnenuit. Je beschikt over grenzenloze vermogens en die wikkel je uit, van binnen naar buiten. Je uiterlijke omstandigheden, de mensen die je tegenkomt, de dingen die je meemaakt zijn het *gevolg* van die innerlijke ontwikkeling.

Welnu, doordat u innerlijk een besluit heeft genomen – die belofte aan uw hogere Zelf om mededogend te leven – komt u in uw dagelijkse leven in situaties waarin uw discipline beproefd wordt. Situaties waarin je kunt laten zien of je ook denkt en handelt conform je besluit. U heeft bijvoorbeeld net besloten dat u geen vis meer zult eten en prompt wordt u uitgenodigd voor een dinertje in het beste visrestaurant in de stad! Er bestaat dus geen betere beproeving van de innerlijke mens dan de praktijk van alledag.

Je bepaalt zelf je beproeving

Als we over een gemiddelde mens praten, dan ontplooit die de vermogens van zijn Hoger Zelf heel geleidelijk aan. Daar heeft hij talloze incarnaties voor nodig. Je zet dan kleine innerlijke stappen en daarmee roep je kleine beproevingen op. Die evolutie kun je zien als een pad dat zich rustig meanderend om een berg heen slingert tot het uiteindelijk de top bereikt.

Maar wanneer je zelfbewust het besluit neemt om uit mededogen de mensheid en alles wat leeft te dienen, dan breng je je eigen innerlijke groei in een stroomversnelling. Dan is dat pad van evolutie korter — maar ook steiler omdat je geen enkele stap in je evolutie kunt overslaan.

U bepaalt dus zelf hoeveel en hoe moeilijk de uitdagingen zijn die u in de praktijk tegenkomt. Wilt u één denkgewoonte veredelen, dan wordt u alleen op dat punt getest. Als u ál uw denkpatronen, uw hele karakter tegelijk op een hoger plan wilt brengen, dan worden de beproevingen verhoudingsgewijs krachtiger. Welke sleutels uit de Theosofia kunnen u bij die uitdagingen op uw pad helpen? We noemen er drie vandaag.

Sleutels voor discipline

- Zelfkennis
- Zelfbeheersing
- Zelfverzaking

Zelfkennis

Als u sneller dan normaal geestelijk wilt groeien, dan wordt échte zelfkennis noodzakelijk. Want u zult op uw pad een verwarrende gewaarwording hebben: heb je net vol overtuiging besloten naar het edelste in jezelf te leven en altijd rustig en vriendelijk te zijn, dan lijkt het plotseling alsof je alleen nog maar precies het tegendeel doet! Je reageert voortdurend geïrriteerd op je partner, en je verliest je geduld als er een lange rij voor de kassa staat!

Maar die ervaring is eigenlijk het bewijs dat uw *inzicht* is gegroeid. Het *lijkt* alleen maar ‘minder’ te gaan. Want wat is er aan de hand?

Die mindere eigenschappen die zo opspelen, die zijn niet nieuw of erger geworden, maar die pasten voor-

heen zo volkomen bij uw persoonlijkheid dat ze u daarom eigenlijk niet opvielen. Maar nu zegt u geen ‘ik’ meer tegen die persoonlijkheid met zijn zelfzuchtige trekjes. U begint ‘ik’ te zeggen tegen uw bovenpersoonlijke deel. En die neemt die trekjes waar, juist omdat die niet meer passen.

Die persoonlijkheid blijft nog wel een poosje opspelen want *old habits die hard*, oude gewoontepatronen laten zich niet zomaar veranderen. En daar zit nu juist de uitdaging, de beproeving in: hoe ga je hier wijs mee om?

Onze suggestie is: *kijk* naar de situatie, maar *vecht niet* met die eigenschappen, daar worden ze alleen maar sterker van. Houd u in plaats daarvan bezig met de edele vermogens die óók naar buiten komen. Maak die krachtiger. Zo trekt u uw persoonlijkheid mee omhoog.

Kortom: uw grotere zelfkennis, uw helderder inzicht in wat bovenpersoonlijk en wat persoonlijk is, is de sleutel om de ontstane verwarring te overwinnen.

Nu zult u niet alleen veranderingen in uzelf tegenkomen, maar uw relatie met uw omgeving zal ook niet hetzelfde blijven. U zult in situaties komen waarin uw vermogen tot zelfbeheersing beproefd wordt.

Zelfbeheersing

Zelfbeheersing is de tweede sleutel.

Als u het Pad van Mededogen wilt gaan, dan moet u zich trainen om onder alle omstandigheden uw kalmte te bewaren. Zelfbeheersing is een bovenpersoonlijk vermogen dat u nodig heeft om boven de stormen van emotie te blijven staan die de samenleving zo vaak uit haar evenwicht brengen.

Beproeving komt als er een stresssituatie ontstaat. Wat als stress wordt ervaren, is natuurlijk voor iedereen verschillend, maar laten we dit als voorbeeld nemen: hoe gaat iemand die voor het mededogen heeft gekozen, om met het verliezen van zijn baan? Ontslag staat hoog op de lijst van stressvolle levensgebeurtenissen. Zal hij dan het gevoel toelaten dat hij nu nutteloos is geworden en niet meer meetelt? Dat gevoel komt veel voor. Of blijft hij kalm door zijn inzicht dat eenheid en grenzenloosheid de basis van het bestaan zijn en dat iedereen deel is van die eenheid? Dan reageert hij heel anders, dan beseft hij dat zijn situatie het gevolg is van oud karma dat nu uitgewerkt kan worden. Voor

hem wordt de nieuwe situatie juist een kans om uit te vinden op welke plek hij, betaald of onbetaald, zich het beste kan inzetten voor de gemeenschap.

U kunt ook te maken krijgen met weerstand uit uw omgeving. Uw vrienden en familie merken dat u verandert en niet iedereen zal daar even gecharmeerd van zijn. Sommigen zullen niet kunnen of willen begrijpen waar u zo enthousiast over bent; anderen zullen het gevoel hebben dat u minder aandacht voor ze hebt. Misschien zijn er verwijten, misschien houden vriendschappen zelfs op te bestaan.

Hoe gaat u daarmee om? Gaat u twijfelen aan uw besluit, bent u teleurgesteld over de wending die uw leven neemt? Of blijft u er rustig onder en weet u begrip op te brengen voor die reacties uit uw omgeving? En: is uw begrip echt, of is het toch alleen de buitenkant terwijl u van binnen eigenlijk baalt? Met andere woorden: slaagt u er in zo'n situatie in uw focus op het Hogere in uzelf en greep op het lagere te houden? Zo zijn er talloze voorbeelden van toetsmomenten te bedenken. Ook wanneer u geprezen wordt om uw levensvisie, want ook dat zult u ervaren. Wie is er dan blij? De persoonlijkheid die gehecht is aan het krijgen van loftuitingen? Of het hogere Zelf, omdat het merkt dat de harten van zijn medemensen opengaan? De sleutel van zelfbeheersing zorgt ervoor dat u niet meegetrokken wordt door uw oude gewoonten, maar dat u steeds evenwichtiger gaat leven volgens uw hoogste inzichten.

U kunt van elke beproeving leren en uzelf meer met het universele in u vereenzelvigen. En elke innerlijke stap leidt weer tot nieuwe uitdagingen. En zo ontwikkelt u het vermogen van zelfverzekering.

Zelfverzekering

Hoe ontwikkelt u dat vermogen van zelfverzekering, van zelfvergetelheid?

We kunnen bij wijze van denkoefening de weg volgen van iemand die van een verslaving af wil komen. Een verslaving is een allesoverheersende gehechtheid aan iets buiten je. Dat kan drank zijn, of gamen, of geld, of macht. Er is geen strakke grens tussen waar gehechtheid ophoudt en verslaving begint. Want is het niet zo dat we allemaal sterkere en minder sterke gehechtheden hebben aan uiterlijke zaken?

Verslavingen zitten veel meer tussen de oren dan in het

lichaam. Iemand die verslaafd is aan heroïne bijvoorbeeld heeft het *idee* dat hij niet zonder zijn dagelijkse shot kan. Dus is hij altijd alleen maar bezig om in die ene behoefte te voorzien. Daardoor staat hij niet in maar buiten de samenleving. Totdat hij tot het inzicht komt dat het zo niet verder kan. Dat inzicht komt van binnenuit. Hij gaat dan inzien dat hij *zél*f verantwoordelijk is voor zijn toestand en er dus ook zelf weer uit kan komen. Daar begint de zelfkennis. En als hij de wilskracht kan opbrengen, dan zal hij na een lange weg, met vaak vallen en opstaan, zijn verslaving de baas worden. En hij gaat een opleiding volgen, en hij vindt werk en een woning. Dat is de zelfbeheersing. Hij is boven zijn verslaving uitgegroeid en staat nu niet meer buiten, maar in de maatschappij. Hij weet nu dat je je verslaving kunt overwinnen en hij besluit om zijn ervaringen te gebruiken om anderen te helpen van *hun* verslaving af te komen. Dat is de zelfverzekering. Met elke beproeving die u doorstaat, zult u beter in staat zijn u in dienst te stellen van anderen. Door uw zelf met een kleine *z* meer en meer te vergeten wordt u meer en meer wie u bent: uw *Zelf* met een grote *Z*. Uw hogere en duurzamere eigenschappen zullen vaker en sterker de boventoon gaan voeren. Uw eigenbelang valt dan steeds meer samen met het algemene belang. Daardoor maakt u zichzelf geschikter om mee te werken met de Hiërarchie van Mededogen.

Maar wat als ik faal, zult u zich misschien afvragen ... De vraag is of u kunt falen als u probeert het goede te doen en u blijkt een fout gemaakt te hebben. Faalt u dan?

Nee, u faalt alleen maar als u opgeeft. Als u valt en niet opstaat.

Van fouten maken *leert* u. En nieuwe kansen dienen zich altijd aan als u vasthoudt aan uw innerlijke besluit.

Je staat er niet alleen voor

Maar nog even terug naar die junk van zojuist. Als hij met afkicken begint zal hij zich een poos lang door alles en iedereen verlaten voelen. En als je besluit om voor het mededogen te leven kun je ook het gevoel hebben dat je er alleen voorstaat.

Maar dat is niet het geval.

U hebt uw bewustzijn op de geestzijde gericht en daardoor heeft u in uw denken een kanaal geopend waardoor de universele gedachten van de hogere gebieden

binnenvloeien. En die inspireren en voeden u.

U zult ‘helpers’ tegenkomen die u sleutels tot verborgen kennis aanreiken. Misschien in de vorm van een boek, of misschien zit u in de trein naast iemand die iets zegt wat u aanzet tot nadenken.

Maar bovenal heeft u de kracht van uw ideaal. En als u uw ideaal koestert, dan zal dat u beslist in contact brengen met geestverwanten. U krijgt dan de gelegenheid om samen met hen uw gezamenlijke ideaal in praktijk te brengen.

Hogere inwijdingen

Door de beproevingen in het dagelijkse leven groeit een gemiddelde mens uit tot een edele mens. En voor een edele mens die de juiste mentaliteit heeft, volgen inwijdingen van een hogere graad. Hij heeft de Loge van Mededogen getoond dat hij klaar is voor een versnelling van zijn evolutie. En uit de Loge zal iemand die de hogere inwijdingen zelf met succes ondergaan heeft de taak op zich nemen om deze mens daarop voor te bereiden en te trainen. En zo komt die mens in contact met zijn Leraar en wordt zijn *chela*, zijn leerling. De Loge van Wijsheid en Mededogen selecteert haar *chela's* zeer zorgvuldig. Zij moeten in alle opzichten een zuiver karakter hebben, want zij moeten grote beproevingen aankunnen. Zij moeten onder andere geschikt zijn om spiritueel licht te brengen in kosmische gebieden die zwaar zijn van materiële sluiers. Dan mag geen enkel partikel van hun wezen daar meer aan gehecht zijn.

Aan welke eisen moeten kandidaten voor deze hoge inwijdingen voldoen? We vinden ze in de Bergrede in het *Nieuwe Testament*, waar Jezus zijn discipelen, zijn *chela's* onderricht. Ze moeten in staat zijn de andere wang toe te keren bijvoorbeeld.

We vinden ze terug in de buddhistische leefregels onder de naam *Pāramitā's*. Dat woord betekent ‘de volmaaktheden’. Daar lezen we bijvoorbeeld dat de kandidaat wijsheid, gecombineerd met onderscheidingsvermogen, moet ontwikkelen en onverschillig moet zijn voor zowel zijn eigen smart als zijn eigen vreugde.

Het pad naar de hogere inwijdingen is altijd open. De Loge van Wijsheid en Mededogen is altijd actief en overal waar mensen zich geschikt maken om uit mededogen permanent voor het geheel te handelen, is er een actief centrum van de Loge van Wijsheid.

Wees moedig maar niet overmoedig

Spiritualiteit is het pad van bewuste innerlijke groei. En we zeiden al vroeg op dit symposium dat spiritualiteit relatief is: hoe snel en hoe steil dat pad verloopt, bepaalt ieder voor zichzelf. Daarbij geldt: de reikwijdte van je besluit bepaalt de reikwijdte van je beproeving. Dat geldt voor de student die chirurg wil worden, voor de junk die clean wil zijn, voor de bankier die op een eerlijke manier zijn geld wil verdienen, voor de *chela* die zijn Leraar vindt, voor prins Siddhartha die de oorzaak van het lijden in de wereld wil wegnemen en ten slotte Buddha wordt.

Bedenk dat op dat pad van spirituele groei een kleine stap tot een kleine beproeving leidt en een grote stap tot een grote. Wees dus moedig, maar niet overmoedig. We zijn allemaal deel van een grenzenloos universum. Er zijn grenzenloos vele graden van inwijding, want aan innerlijke groei komt in de grenzenloosheid nooit een einde. Het is altijd mogelijk om steeds opnieuw boven jezelf uit te groeien.

Voor inwijdingen op de hogere bewustzijnsgebieden zijn vanzelfsprekend lange trainingen nodig. Dat is niet een zaak van één leven. Gautama de Buddha had vele levens van onzelfzuchtigheid geleefd voor hij verlichting bereikte.

Over die hogere inwijdingen en beproevingen is veel geschreven in de theosofische literatuur. Het is heel inspirerend om daarover te lezen. Want daar valt veel uit te leren als u bedenkt dat ook de Buddha ooit een gewoon mens was en dat hij een leerling is van nog verder verheven wezens.

Als u wilt, kunt u doen wat zij deden en nog altijd doen. Als u steeds een kleinere waarheid achter u kunt laten om een grotere te vinden, breidt u uw bewustzijn uit en groeit u van een op de materie gerichte, tot zelfzucht geneigde persoonlijkheid die zich afgescheiden van de rest waant, maar in wezen een slaaf is van begeerten, neigingen, verlangens en emoties, naar iemand die zich niet meer hecht aan de materie, maar onzelfzuchtig uit mededogen midden in de maatschappij staat.

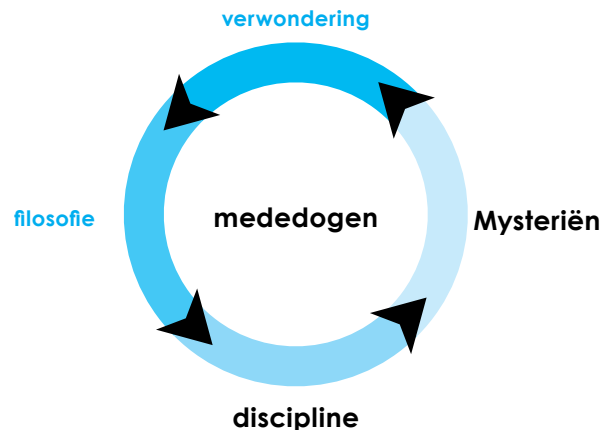
De spirituele maatschappij ... een kwestie van doen

We hebben nu twee dagen besteed aan praktische spiritualiteit, boven de materie in de maatschappij. De cirkel van verwondering, filosofie, discipline, mysteriën is rond. We hebben alle onderwerpen aangeraakt en u heeft uw oefeningen in de workshops gehad. Hoe gaan we nu verder?

Discipline, mededogen en inwijding

Laten we nog eerst even stilstaan bij discipline. Dat is nog wel eens een punt van discussie. Want we ervaren discipline in het algemeen in negatieve zin — je moet je ergens aan houden. Regels worden opgelegd door een ander. Door de samenleving waar je deel van uitmaakt. Er zijn familierregels, eisen van je partner. Toch is discipline heel noodzakelijk. Zonder discipline zou je geen enkele opleiding tot een goed einde brengen. Uw groei zal zonder discipline nooit lukken.

Is mededogen een keus? Dat ligt er een klein beetje aan. Als u onze eerste spreker van vandaag goed gevolgd hebt – en de logica in haar lezing was naar mijn smaak erg helder – dan zou je heel makkelijk kunnen zeggen: eigenlijk is het geen keus. Als je ervan uitgaat dat alles met elkaar verbonden is en dat er alleen maar rust, harmonie en vrede kan zijn, als in die totaliteit geen onderdrukte personen, groepen of werelddelen zijn, dan kan je maar één conclusie trekken: we moeten alles in het licht van die totaliteit doen. Je moet spiritualiteit voor een harmonieuze maatschappij ontwikkelen en wel in de breedste zin. Als je het

beeld vernauwt, krijg je alweer verschillen. Het is net als met het weer; zodra er hoge en lage drukgebieden zijn, begint het te stromen en te circuleren en daar komen allerlei vervelende en soms wat minder vervelende beproevingen uit voort.

Mededogen, de wet der wetten, dat is heel duidelijk. Maar dat wil nog niet zeggen dat we het betrachten. Er zijn veel dingen die logisch zijn, maar die we, als we de consequenties ervan inzien, niet altijd doen. Als je iets wel logisch vindt maar je kiest ervoor om er niet naar te handelen, dan moet je eigenlijk concluderen dat je visie nog niet universeel genoeg is om je te realiseren dat het geen keus is en dat je het zou moeten doen. Maar door de beperktheid van de persoonlijke sfeer – gericht zijn op eigen voordelen, enzovoorts – kies je weer voor een beperkt verband. Daar moeten we overheen komen. Veel theosofische schrijvers

hebben geschreven dat we moeten werken aan eenheid. Maar er is eenheid. De uitdaging zit hem erin die eenheid uit te drukken.

We hebben vandaag inwijding behandeld op een, laten we zeggen, wat rustig niveau, zodat het duidelijk is en binnen ons bereik ligt. ‘Inwijding en beproeving’ kunt u zien op wereldniveau, op maatschappelijk niveau, maar ook op kosmisch niveau. Dit laatste hebben we vandaag helemaal niet aangeraakt — dat zal ik ook niet doen. Het enige wat ik nu wil zeggen, is dat het begrip ‘inwijding en beproeving’ een continu proces is, ook op heel hoge niveaus.

Is mededogen te trainen?

Als je de logica volgt, dan heb je al een onpersoonlijk motief. Maar mededogen kun je ook trainen. Dan moet je de logica leren toepassen. Een T-shirtje van drie euro bijvoorbeeld kan nooit gemaakt zijn op basis van een salarisniveau zoals dat in onze westerse wereld gebruikelijk is. De uitdaging is: ben je zo consequent in het opbouwen van die logica, dat je die winkel voorbijloopt en iets koopt waar een betere verdienste aanzit voor de mensen die het gemaakt hebben? Je kan je natuurlijk zeggen dat als je dat goedkope T-shirtje niet koopt, de mensen die het maken het nog slechter krijgen. Dat is waar, maar dan zouden we een deal moeten maken met die mensen dat we er *meer* voor betalen.

Er was in de workshops ook een interessante opmerking over gradaties van mededogen. Natuurlijk zijn er gradaties van mededogen, omdat buiten de logica er ook inzicht is. In hoeverre hebben we een visie, inzicht ontwikkeld. Dan zie je dat er een mededogende invloed is in het zonnestelsel, in het melkwegstelsel en ga je je afvragen hoe daar vorm aan te geven. Je kan het mededogen ook beperken tot het gezin. Het gezin en het universum — daar zit nogal wat tussen. Daar moet je visie over opbouwen en daar helpt die logica bij.

Maar er zijn dus gradaties. Het is dan ook mogelijk dat iemand met het meest mededogende motief een handeling doet, waar iemand anders van kan zeggen dat hij het beter had gekund. Maar degene die de handeling heeft verricht, heeft misschien een topprestatie geleverd en naar *zijn* kunnen en inzichten het meest mededogende gedaan wat kon. En als je met hem

praat, dan kun je zijn visie aanscherpen, zodat hij in het vervolg ook zijn handelen kan verbeteren, mits zijn motief natuurlijk mededogend was.

Het is een heel ander verhaal als je niet werkt naar je beste vermogens en iemand maakt de opmerking dat je het beter had kunnen doen. Want dat ben je ook in gebreke gebleven in de persoonlijke sfeer.

Dus als we vanuit mededogen naar elkaar kijken, dan ontstaat een heel stimulerende sfeer en kun je elkaar enorm helpen. Op die basis heeft onze symposiumwerkgroep het afgelopen jaar op de zaterdagochtend het symposium voorbereid. Dat waren heel stimulerende ochtenden, en als iemand andere verplichtingen had en niet kon komen, vond hij dat ontzettend vervelend, want wat is er fijner dan met elkaar ideeën uit te wisselen in het licht van mededogen en zo elkaar te helpen in zijn ontwikkeling?

Ten aanzien van gradaties van mededogen wil ik nog het volgende opmerken. Iemand sprak over persoonlijk mededogen. Maar bij mededogen zou je bereid moeten zijn het persoonlijke naar de achtergrond te schuiven en niet vanuit persoonlijke motieven te handelen. Je moet echter naar je beste universele, onpersoonlijke motieven, zo spiritueel mogelijk, zo praktisch mogelijk denken en handelen. Iemand zei: “Kijk, binnen mijn vriendenkring is het heel makkelijk om mededogend te zijn, maar met de burens, met wie ik al jaren frictie mee heb, wordt het toch heel vervelend om daar mededogend mee te zijn.” Daar ligt typisch de onpersoonlijke uitdaging. Als je uitgaat van het feit dat alles met elkaar verbonden is, dan moet je ook met die burens met wie je frictie hebt, zodanig omgaan, dat je vanuit het mededogen werkt. Daarbij moet je één ding heel goed in de gaten houden: mededogend wil niet zeggen dat je altijd vriendelijk moet zijn en per definitie altijd moet toegeven. Mededogend wil zeggen dat je van de totaliteit uitgaat. Je gaat uit van het algemeen belang; de handelingen en de situaties dienen daarop getoetst te worden. Het kan dan best wel eens zijn dat je een serieus gesprek moet hebben met je burens. Je hoeft niet mee te buigen, maar je moet investeren in de visie van die burens om tot een universeler inzicht te komen.

Waar zetten we onze vrije wil voor in?

Als je al deze elementen op een rijtje zet, dan komen we

aan de uitvoerende kant en dat heeft, zoals ook opgemerkt werd, alles te maken met wilskracht. Dat wordt vaak begrepen als een synoniem van zelfbeheersing. Laten we even kijken naar die handhaving van wilskracht. We hebben een wil. We hebben het er vanmorgen al over gehad hoe vrij die is. Ik hoop dat u hebt begrepen dat hij principieel vrij is, maar dat u hem zelf met al uw afspraken en verbintenissen inpakt. Als u dus een bepaalde wens hebt, dan zal u in principe die wens moeten handhaven. Als u zegt dat u een studie gaat doen en die studie duurt vier jaar, dan weet u van tevoren dat u vier jaar bezig bent en dat u vier jaar veel van uw tijd daarin moet stoppen, wilt u tot een goed resultaat komen. Dat is discipline. Discipline in de zin zoals wij dat graag gebruiken; niet discipline in de militaire sfeer. Je kan ook spreken van standvastigheid. En daarbij kun je ook de vrije wil en karma betrekken. Je moet je goed realiseren dat die wil principieel vrij is. Je eigen keuzen en handelingen – waar je op zich heel gelukkig mee kan zijn – beperken je en geven karmische consequenties. Als u naar de bank gaat en een hypotheek afsluit en u moet daar – laat ik bescheiden zijn – vijfhonderd euro per maand voor betalen, dan weet u gewoon dat u de rest van de maand uw best moet doen ergens anders die vijfhonderd euro te verdienen. Dan kan je zeggen: maar dat beperkt mij enorm in mijn vrije tijd en in mijn keuzen. Dat is waar, maar het is wel iets wat u bent aangegaan. Ofwel, uw wil is vrij; u zelf beperkt hem. Die beperkingen kunnen echter ook bijdragen aan harmonie en aan geluk voor het algemeen, als je uitgaat van mededogen. En er zijn gelukkig ook mensen die dat doen.

De Loge van Wijsheid en Mededogen, probeert continu deze kennis te verspreiden en wordt daarbij altijd geholpen door mensen voor wie het vanzelfsprekendheid is om hun leven gewoon in dienst te stellen van die totaliteit.⁽¹⁾ Veel mensen vinden dat een offer, maar ik kan u verzekeren dat het dat niet is, want als ik me nooit in dienst had gesteld van het mededogen, had ik veel aspecten in mezelf nooit kunnen ontwikkelen en dan had ik een hele hoop dingen nooit zo begrepen zoals ik ze nu begrijp. Dus je inzetten voor mededogen is ook een heel interessant pad van groei en begrip. Het is niet beperkend en benauwend, maar er zit een enorme stimulans in.

Wetten

Een andere vraag uit de workshops: hebben we wetten nodig? Ik zou zeggen: nee, wetten met een kleine letter hebben we niet nodig. Maar Wetten met een hoofdletter W wel.

In een van de paradoxen van de *Tao te king* staat dat het verstandig is om wetten weg te doen. Wat bedoelt Lao-tse daarmee? Bedoelt hij dat het Tao niet meer gediend moet worden?

Een bekende Nederlandse sinoloog, Henri Borel, heeft een boekje geschreven *Wu-wei* – Handelen door *niet* te handelen. Handelen met een hoofdletter en handelen met een kleine letter. Handelen uit persoonlijk belang: nee. Handelen in overeenstemming met de harmonie vanuit dat mededogen: ja. Wat gebeurt er dan? Dan krijg je harmonie en veroorzaak je niet allerlei kleine draaikolken en substromen waar problemen uit kunnen ontstaan.

Ons land staat momenteel voor de keus van wetwijzigingen, die ik zelf duidelijk onder de kleine letter zou willen schuiven. We hebben het hier over vreemdelingenwetten. Wij vinden het vanzelfsprekend – als je humaan denkt en mededogend bent – dat je vluchtelingen ontvangt en dat je die mensen een plaats in je samenleving probeert te geven, dat je hen voedt, traint, de taal leert, aan behuizing helpt en velen willen dat ook heel graag. Maar als je een wet maakt en je gaat dat strafbaar stellen, dan kom je dus ethisch vaak met jezelf in conflict, want er zijn natuurlijk allerlei mogelijke situaties denkbaar, waarin we zelf in een dergelijke situatie terecht komen en dan vinden we het ook fijn als we opgevangen en geholpen worden. Dit is typisch een voorbeeld van het feit dat ethiek van een universeel gehalte is. Als je moraliteit en ethiek ontwikkelt vanuit mededogen, dan heb je veel meer te maken met begrippen als Universele Rechten van de Mens, al zijn die een klein beetje ‘getuned’ om ze goedgekeurd te kunnen krijgen — dus daar kan je nog wel een paar opmerkingen over maken. Maar het als een stap in de goede richting.

Ja, we hebben universele wetten met een W nodig, want dat zijn eigenlijk de gedragspatronen die u in het universum terugvindt. Het feit dat de aarde rond de zon draait kan u zo’n wetmatigheid noemen. Het feit dat die aarde die afstand respecteert, hangt ook vast aan een wetmatigheid. Het is prettig dat die ge-

handhaafd wordt — dat is eigenlijk het gedrag van bewustzijn samen. Maar als je wetten gaat genereren die tegen de algemene universele wetten ingaan, dan kan je voor een vraagstuk komen.

Mysteriën en beproeving

Waarom is er discipline nodig voor de Mysteriën?

Dat kan het onderwerp van een symposium zijn. Welnu, het motief – en dat hebben we al duidelijk gemaakt op een ander moment – gaat in belangrijke mate het resultaat bepalen. Waarom wordt er nu zo'n hoge waarde toegekend aan het motief bij de Mysteriën? Dat is een interessante vraag voor de Loge van Wijsheid en Mededogen.

In de *Brieven van de Meesters* staat heel duidelijk dat alleen die chela's geholpen worden in hun ontwikkeling en ingewijd worden en kennis kunnen nemen van de Mysteriën van wie het motief mededogen is. De Loge van Wijsheid en Mededogen neemt niemand aan en helpt niemand, die niet een mededogend motief heeft. Is dat dan geen discriminatie? Nee, want als je je inzet voor het algemeen belang, dan zullen de Meesters je trainen en helpen. Je versnelt je ontwikkeling. De Meesters willen alleen daar hun energie in stoppen en ze nemen de karmische consequenties daarvoor op zich. Dat zouden ze nooit doen voor iemand die vervolgens zegt: "Fijn, dankjewel, ik heb het begrepen, ik ga Nirvâna in en ik zie wel wanneer ik eruit kom." Zo werkt het niet. Het is vanuit het mededogen voor het mededogen.

Waarom is die discipline daarin zo belangrijk? Laten we het vergelijken met leren zwemmen.

Als u de zwembewegingen heeft geleerd en u wordt in het water gegooid en u zou niet de discipline hebben om die bewegingen te maken, dan gaat het niet goed en verdrinkt u. Er is een noodzaak om consequent te zijn.

Daar komt nog een ander aspect bij, iets wat we bij onze cursisten ook zien. Als cursisten de cursus niet goed begrijpen, is dat in het algemeen niet zo'n probleem. Maar cursisten die dat wel doen, moeten de discipline handhaven. Die moeten goed begrijpen uit welk motief ze zich ermee bezighouden, voordat ze een aantal karmische consequenties gaan opbouwen waarvan ze de gevolgen niet kunnen overzien.

Vanuit dit standpunt gezien, heeft de Leraar een grote

karmische verantwoordelijkheid. En die leerling dient discipline te betrachten, totdat hij goed begrijpt waar hij mee bezig is, waardoor vermeden wordt dat hij een hoop problemen en negatieve gevolgen kan opbouwen. Daarom kan nieuw verworven kennis zeer gevaarlijk zijn. Die kennis is veel gevaarlijker dan menig wapen, want als u vanuit die verkeerd begrepen kennis handelt, dan kan het zijn dat u nog levens lang de negatieve karmische consequenties ervan moet dragen. De twijfel die Zeus kreeg na de conceptie van Athene bij Metis lag precies in dit vlak. Wat gaat Athene doen met die wijsheid die zij verkrijgt? Ze is immers uit het hoofd van Zeus geboren.

Inwijding is dat versnellingsproces. En om die kennis op te doen is discipline nodig. Dan kun je stapsgewijs en met volle beheersing die kennis tot je te nemen. Dr. De Purucker – maakt een interessante opmerking – ik dacht dat het was in de Esoteric Tradition. Als je iets bestudeert en er komt een moment dat je het gaat begrijpen – dat aha-moment – dan kan het zijn dat je daar zo door gepakt wordt, dat je voor de komende dagen in feite verblind bent. Niet letterlijk, maar mentaal, omdat je er vol van bent. Je ziet ineens hoe iets in elkaar zit en welke mogelijkheden dat biedt. Maar in feite zou je nu op moeten passen en zou je discipline moeten ontwikkelen om die nieuwe mogelijkheden te beheersen.

Je kan ook zeggen dat inwijding in de Mysteriën een bewust opgeroepen verwondering is. U wordt getraind, u wordt in situaties gebracht waarin u volkomen onbekend bent. Dat is vooral bij chela's, de wat verder ontwikkelde medemensen, het geval. In die situaties van verwondering moeten ze discipline toepassen om niet in verwarring of vertwijfeling te geraken. Ze moeten consequent blijven handelen om in dat gebied de ervaring op te kunnen doen. Beproeving is dus het afsluitende element. Dit proces wordt ook in de *Brieven van de Meesters* beschreven.

Veel westerlingen denken dan: wat is dat nou? Ik studeer, ik begrijp het —hoezo beproeving? Ik maak toch zelf wel uit wat ik ermee doe en hoe ik het ga toepassen? Dat is toch niet aan die Meesters om dat te beoordelen? Maar uw toepassing heeft ook voor de Meesters consequenties, want zij hebben de verantwoordelijkheid omdat zij de lering bekendmaakten. Beproeving is dus noodzakelijk. Dat is eigenlijk het-

zelfde als met dat goedkope T-shirtje dat je al dan niet koopt. Ook dan sta je voor de keuze van wel of niet. Studie is dus heel interessant, maar de praktijk, de beproeving is heel essentieel.

Voorbeelden van praktische spiritualiteit

We hebben een hele reeks voorbeelden uit de workshops. Ik laat ze de revue passeren, zodat u kunt zien dat waar we over praten niet abstract is, maar in het dagelijks leven voorkomt.

Eén ding vooraf: u moet zich heel goed realiseren dat het als buitenstaander niet mogelijk is het motief van een ander te beoordelen. Het kan zijn dat het motief anders is dan het ogenschijnlijk lijkt en wat je verwacht. Daarom is beproeving ook zo belangrijk.

U kent ongetwijfeld het voorbeeld van het Pakistaanse meisje Malala. Wat zou u doen als u in een bus zit in Pakistan en die bus wordt aangehouden en een talibanstrijder komt binnen met wapens en vraagt: “Wie is Malala?” Blijft u zitten of staat u op? U weet dat als u blijft zitten, dat dan waarschijnlijk de hele bus er aangaat. Maar je weet ook dat als je opstaat, er een grote kans is dat jij eraan gaat. Dat moet u zich als oefening eens proberen voor te stellen: hoe zou ik daar op reageren?

Dan hebben we wat ‘lichtere’ voorbeelden. Resto Van-Harte, een eettafel voor buurtbewoners dat werkt met vrijwilligers en scholieren, en die langdurig werklozen en mensen uit de reclassering of re-integratie de kans geeft om weer aan de slag te gaan. Dat restaurant loopt goed. Dan heb je activiteiten als ‘de goede buur’, waarin je bijvoorbeeld twee uur in de week mensen helpt die dat nodig hebben.

Stichting Gered Gereedschap is een goed voorbeeld. Er zijn ook van die ethische dilemma’s. Probeer daar ook eens over na te denken. Redden en zelf verdrinken? Is dat praktisch? Er is een voorbeeld van iemand die twee jongetjes heeft gered maar daarbij zelf verdronken is. Is dat praktische spiritualiteit? Zet ik me op die manier in voor het grote geheel? Als je van jezelf weet dat je niet kan zwemmen, dan kun je bedenken dat als je ook in het water springt, er niet één maar twee problemen zijn. Maar bent je een goede zwemmer en heb je er vertrouwen in dat dit goed kan aflopen, dan zou je moeten verwachten dat je je inzet. Daar zitten natuurlijk weer allerlei karmische conse-

quenties aan vast.

U moet nagaan dat we in een land leven waar een serieus voorstel is gedaan om het niet redden van iemand strafbaar te maken. Dus als je iemand door het ijs ziet zakken of ziet verdrinken en je doet geen pogingen om hem te helpen, dan is dat een misdad. Dat wetsvoorstel betekent eigenlijk dat we heel ver in de persoonlijkheid zitten en niet bereid zijn ons in te zetten voor anderen, omdat je nooit weet wat je op de hals haalt. Al was dat alleen maar dat natte pak en die natte papieren.

Heeft straffen zin?

Een ander goed voorbeeld van mededogen is de Waarheidscommissie in Zuid-Afrika. Iedereen was bang dat toen de apartheid werd afgeschaft, je een bijtjesdag zou krijgen. Dat daar de vreselijkste dingen zouden gebeuren. Maar dankzij de Waarheidscommissie werd onder alles een streep gezet en is men met z’n allen opnieuw begonnen. Dat is een theosofisch verantwoorde werkwijze. Als we uitgaan van oorzaak en gevolg en reïncarnatie, dan hoeven wij onze medemensen niet te straffen voor de misdaden die ze gedaan hebben, want de natuur heeft hun straf al klaargelegd. In plaats daarvan zouden we deze mensen met zwakke eigenschappen moeten helpen te begrijpen dat ze die eigenschappen niet moeten cultiveren maar los moeten laten door andere, edeler eigenschappen te ontwikkelen. Je moet hun leren dat je van de totaliteit moet uitgaan en nooit ten koste van anderen moet leven. Als je dan naar ons eigen land kijkt, dan zie je dat velen vinden dat er niet zwaar genoeg gestraft kan worden. Die tendens wordt steeds sterker. Maar er zijn tientallen rapporten die al lang hebben aangetoond dat het niet helpt. Het enige wat helpt is heropvoeding. Er is reïncarnatie en karma. Wij hoeven niet te straffen, wij behoren wel te helpen.

Een ander voorbeeld: het Marshallplan. Door de Tweede Wereldoorlog getroffen landen zoals Nederland, Duitsland, Frankrijk, België, werden geholpen het land weer op te bouwen. Eén van de redenen waarom de Tweede Wereldoorlog was uitgebroken, is dat men dit heeft nagelaten na de Eerste Wereldoorlog. Als je in je persoonlijkheid of in het nationalisme blijft steken, vind je het helpen van de overwonnen vijand natuurlijk onbegrijpelijk. Maar u moet beseffen dat als

je iemand zo arm maakt dat hij eigenlijk geen keuze heeft en er komt iemand voorbij die auto's, rijkswegen en van alles en nog wat belooft, dat iedereen weer brood op de plank heeft, dan is de keuze voor een veel mensen snel gemaakt.

Mediation, eerlijke beloning

Dan iets over mediation. In het licht van mededogen is het natuurlijk een goede zaak. Maar als je het doet omdat je dan minder proceskosten hebt en dat de processen zo lang duren, dan is het motief natuurlijk niet mededogend. Het gaat er dan niet om het conflict op te lossen, maar je wilt zo snel mogelijk van het probleem af zijn. Maar in het licht van mededogen is het natuurlijk zinvol te overleggen. Mediation hoeft niet altijd met een advocaat als u een conflict heeft. Als je in de bus zit en twee knapen beginnen te vechten, wat doe je dan? Niets? Gewoon kijken? Of probeer je met wat busgenoten erger te voorkomen? Probeer je een gesprek aan te gaan met beide partijen en hun laten zien dat vechten geen oplossing biedt?

Ander voorbeeld: fair trade. Als je producten wil kopen, omdat je vindt dat de mensen die daaraan gewerkt hebben een eerlijk salaris verdienen, en dat er geen bloed aan die producten kleeft, dan is dat ook een interessant voorbeeld van mededogendheid.

Nog een voorbeeld: hoge functionarissen leveren salaris in. Als je geen hoge functionaris bent, ben je hier natuurlijk voor, maar als je er wel een bent, dan kun je dit alleen maar doen door je te realiseren dat jouw inbreng in de samenleving – denkend vanuit mededogen – vanzelfsprekend is. Als je van de eenheid uitgaat, dan weet je dat iedereen die zich niet met al zijn vermogens voor de totaliteit inzet, niet mededogend is. Dus als je je capaciteiten, die in de samenleving noodzakelijk zijn, niet inbrengt, dan doe je die samenleving tekort. Het is dus vanzelfsprekend dat je je kwaliteiten inbrengt. Als daar, vanwege scheef gegroeide maatschappelijke opvattingen, een salaris aan vastzit dat vele malen hoger is dan dat van anderen, dan ligt het voor de hand dat je het deel eraf haalt wat je nodig hebt voor een redelijk levensonderhoud en de rest terugstort in de kas van de samenleving. Er zijn politieke partijen geweest die dat als eis aan hun vertegenwoordigers stelden. En er zijn mensen geweest die hun lidmaatschap van die partij hebben opgezegd,

omdat ze wel veel wilden maar net dat niet. Er zijn landen waar een hoge functionaris een hogere boete krijgt voor een overtreding dan iemand met een lager loon. Waarom? Hij heeft een hogere verantwoordelijkheid, dient een levend voorbeeld te zijn. Hij heeft een beter inzicht in de consequenties van zijn daden, dus dient hij ook zwaarder gestraft te worden als hij de wet overtreedt. Landen als Finland en Zwitserland hebben dit.

Respect voor iedereen

Dit is ook een aardige: tweede kans. Iemand faalt in uw omgeving. Hij zit u behoorlijk dwars. Op een gegeven moment zegt die persoon: "Sorry, het spijt me, ik heb een fout gemaakt. Ik had het niet moeten doen, maar ik wil wel doorgaan met samenwerken." Kunnen wij met zo iemand dan samenwerken zonder die vroegere negatieve handelingen steeds weer erbij te betrekken? Dat is de reden waarom we vinden dat je niet de mens maar de daad moet beoordelen. Als je terug zou kunnen kijken in uw voorgaande incarnaties, dan kom je waarschijnlijk een paar dingen tegen waar je liever niet meer over praat. Misschien geldt dat niet voor iedereen, maar ik durf van mezelf te zeggen dat dit zeker voor mij geldt.

Nog een: respect voor iedereen. Vindt u de vuilnisman net zo belangrijk als de burgemeester? Als u met de burgemeester moet praten, bent u dan nerveuzer dan wanneer u met de vuilnisman moet praten? Of ziet u die burgemeester als iemand die net als anderen zijn werk doet? Of wilt u helemaal niet met de vuilnisman praten? Als ik eerlijk ben, dan heb ik veel meer problemen als de vuilnisman een week staakt dan als de burgemeester dat doet — want daar merk ik niet zo veel van. Maar als de vuilnisman staakt, dan merk ik het wel, en dan ben ik blij als hij weer langskomt. Ik ben dan best bereid een praatje te maken en als hij vraagt of hij even van het toilet gebruik mag maken, dan zeg ik natuurlijk ja.

Dit is een mooie: de koning van Denemarken droeg een ster tijdens de Tweede Wereldoorlog. Waar gaat dit over, vraagt u zich af. Welnu, tijdens de Duitse bezetting van Denemarken waren alle Joden verplicht om een ster te dragen. En wie droeg het eerste de ster? De koning. Wat was het gevolg? Alle ambtenaren gingen het doen — en uiteindelijk droeg bijna iedereen in

Denemarken een ster. Ofwel, de mensen waren nóg niet te onderscheiden.

Dit is ook een heel aardige: stropers een training tot boswachter geven. Dit zijn natuurlijk mensen die vertrouwd zijn met het terrein en het wild dat er leeft. Je kunt hen hun gang laten gaan, maar je kunt ook proberen ervoor te zorgen dat ze als natuurbeschermer gaan werken. In Afrika zijn er voorbeelden waar men dit principe toepast. Voor de stroper vereist dat een mentaliteitsverandering. Je moet dat proces begeleiden en de noodzaak van stropen wegnemen. Als iemand stroopt omdat hij geen werk heeft, maar wel kinderen met honger, dan moet je er ook voor zorgen dat hij een salaris verdient.

Aan de hand van al deze voorbeelden ziet u dat spiritualiteit heel praktisch is. Zoals Erwin Bomans gisteren liet zien, moet spiritualiteit praktisch zijn, want anders is het geen spiritualiteit.

Referentie

1. Binnenkort zal in *Lucifer* een artikel verschijnen over een reeks van helpers van de Loge van Mededogen die door de eeuwen heen in Europa actief waren.

Aankondiging:

I.S.I.S. Internationaal Symposium 2014

Hebben we een brein?

Of zijn we een brein?

zaterdag 17 en zondag 18 mei 2014

Hebben we een brein? Of zijn we een brein?

Veel hersenwetenschappers stellen het voor alsof het bewezen is dat we een brein zijn. Maar de nieuwe ontwikkelingen in de neurologie tonen juist aan, dat het brein van de wieg tot het graf verandert. En die veranderingen kun je sturen. Het denken kan het brein veranderen. Deze nieuwste wetenschappelijke ontdekkingen ondersteunen de theosofische gedachte dat bewustzijn de leidende factor is: het brein is het paard, het bewustzijn is de ruiter.

Op het symposium wordt ruime aandacht besteed aan hoe het bewustzijn het brein verandert. Daarbij komen onderwerpen als vrije wil, (collectief) geheugen, intuïtie en reïncarnatie aan bod.

Ons bewustzijn bevat veel potenties die we nu nog niet of nauwelijks gebruiken. Als we de mogelijkheden in onszelf actief maken, heeft dat zijn invloed op ons voertuig: het lichaam met zijn brein.

Tijdens het symposium worden in verschillende lezingen praktische aanwijzingen gegeven hoe die vermogens te activeren en hoe we van brein-denken naar anders denken kunnen komen. We moeten daarvoor niet zozeer onze hersenen trainen, maar ons bewustzijn uitbreiden en die denkaspecten gaan ontwikkelen, die nu nog nauwelijks gebruikt worden.

's Middags zijn er workshops waarin belangstellenden het gehoorde kunnen toetsen aan hun eigen ervaringen. Er is dan ook ruim gelegenheid om met elkaar van gedachten te wisselen.

In een later stadium kunt u op onze website www.stichtingisis.org het volledige programma lezen en wat de locatie van het symposium zal zijn. U kunt zich daar ook aanmelden.

Colofon

Redactie:

Barend Voorham, Henk Bezemer,
Bianca Peeters, Rob Goor,
Astrid Kramer

Eindredactie:

Herman C. Vermeulen

Vormgeving en druk:

Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis,
De Ruyterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag,
tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: info@stichtingisis.org
internet: www.stichtingisis.org

© Stichting I.S.I.S.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Dit nummer uit de Symposiumreeks is tevens nummer 4 en 5 van *Lucifer*, jaargang 35, 2013.

Stichting I.S.I.S.
De Ruyterstraat 72-74
2518 AV Den Haag
T: 070 - 346 15 45
F: 070 - 345 24 67
E: info@stichtingisis.org
I: www.stichtingisis.org

Den Haag, september 2013

Symposiumreeks, nummer 15 is tevens Lucifer, nummer 4/5, 2013